AK PARTİ

TÜRK DÜNYASI
VİZYON BELGESİ

TÜRKİYE YÜZYILI

AK PARTİ **TÜRK DEVLETLERİ** İLE İLİŞKİLER BAŞKANLIĞI

AK PARTİ

TÜRK DÜNYASI
VİZYON BELGESİ

TÜRKİYE YÜZYILI

AK PARTİ **TÜRK DEVLETLERİ** İLE İLİŞKİLER BAŞKANLIĞI

Takdim

Dünyada ve bölgemizde yaşanan gelişmeler Türk devletlerinin daha güçlü bir bağla, daha sıkı bir iş birliği ve daha geniş bir vizyon ekseninde toparlanmasını gerekli kılmaktadır. Bu gerçeklik, bizleri ortak tarihimizin kökleriyle beslenen yeni bir yürüyüşe davet etmektedir.

Asırlar boyunca farklı coğrafyalara yayılan Türk halklarının ortak mirası, 21. yüzyıla damgasını vuracak bir medeniyet hamlesinin habercisidir. Müşterek kader şuuruyla atacağımız adımlar, gelecek nesillerin yaşayacağı dünyanın da çehresini değiştirecek potansiyele sahiptir Aynı mazinin izlerini süren, aynı kültürel iklimde filizlenen ve ortak değerlerde buluşan Türk devletleri arasındaki ilişkiler giderek güçlenmektedir.

Bu ilişkilerin kurumsal zeminini oluşturan Türk Devletleri Teşkilatı, özellikle siyasi, beşerî ve ekonomik alanlarda yürütülen iş birliklerinin merkezinde yer almaktadır. Teşkilat bünyesinde atılan adımlar, Türk halkları arasındaki gönül bağlarını daha da kuvvetlendirmekte; tarihimizin derinliklerinden gelen dayanışma iradesini çağımızın şartlarına uygun şekilde yeniden inşa etmektedir.

Birçok hususta sergilediğimiz ortak tavır; bölgesel ve küresel gelişmeler karşısında Türk Dünyası'nın sesinin daha gür çıkmasını sağlamakta; müşterek sorunlara karşı ortak çözümler üretme kabiliyetimizi artırmaktadır. Ekonomiden politikaya, kültürden turizme, eğitimden spora kadar geniş bir yelpazede güçlenen iş birlikleri, Türk devletlerinin ortak iradesini yansıtmaktadır. Bu iradenin tecellisinde, ülkelerimiz arasında kurulan güven ikliminin önemli payı vardır. Dayanışmanın hâkim olduğu bu iklim, tasada ve sevinçte birlikteliği ifade eden ortak bir şuur meydana getirmektedir.

Türk Devletleri Teşkilatı son yıllarda yürüttüğü çalışmalarla, ortak istikamet arayışını somut bir programa dönüştürmüş, bölgemizde istikrarı önceleyen ve dünya siyasetinde etkisini günden güne artıran bir yapıya kavuşmuştur. Teşkilatın kurumsal yapısının gelişmesi, Türk Dünyası'nın geleceğine dair umutlarımızı kuvvetlendirmekte; ortak bir medeniyet tasavvurunun inşası için gerekli zemini oluşturmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin gözlemci statüsüyle aramıza katılması, bu genişleyen vizyonun işaretlerinden biridir. İnancımız odur ki bu yürüyüş, gönül ve kültür coğrafyamızda gelecek yıllarda çok daha büyük kazanımlara kapı aralayacaktır.

Bugün köklü bir geçmişi, engin bir kültürü ve güçlü bir iradeyi birlikte temsil eden Türk devletleri, Türk Dünyası Yüzyılı'nda birlikte ilerleyecek; bölgesinde barışı, refahı ve güveni güçlendirecektir. Türkiye olarak 2026 yılında Türk Devletleri Teşkilatı 13'ncü Zirvesi'ne ev sahipliği yapmaya hazırlandığımız bu süreçte kamuoyumuzla paylaştığımız Türk Dünyası Vizyon Belgemizin, ortak geleceğimize ışık tutan bir rehber olacağına inanıyorum.

Belgemizin hazırlanmasında emeği geçen Türk Devletleri İle İlişkiler Başkanlığımızı, alanında uzman kıymetli hocalarımızı, akademisyenlerimizi tebrik ediyor; bu önemli çalışmanın birliğimizin ve kardeşliğimizin güçlenmesine vesile olmasını diliyorum.

Recep Tayyip ERDOĞAN
AK Parti Genel Başkanı
Türkiye Cumhurbaşkanı

"Önümüzdeki dönemi Türk Dünyası Yüzyılı yapmak için tüm gücümüzle çalışacağız."

Recep Tayyip ERDOĞAN

6 Kasım 2024
Türk Devletleri Teşkilatı 11. Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi

Sunuş

Türk Dünyası, tarihin imbiğinden süzülerek günümüze ulaşan kültürel derinliği, stratejik coğrafyası ve dinamizmiyle 21. yüzyılın en belirleyici aktörlerinden biri olma yolundadır. AK Parti Türk Dünyası Vizyonu, ortak değerlerimizi kurumsal çerçevede bütünleştirmeyi, ortak aklı harekete geçirmeyi ve gelecek kuşaklara güçlü bir yol haritası bırakmayı amaçlamaktadır.

AK Parti'nin siyaset felsefesi; insan merkezli kalkınma, insanî diplomasi ve bölgesel dayanışma ilkelerine dayanmaktadır. AK Parti Türk Dünyası vizyonu Türk devletleri arasındaki entegrasyonu derinleştirmeyi, ekonomik iş birliklerini artırmayı ve kültürel bağlarımızı daha görünür kılmayı hedefleyen stratejik bir perspektif ortaya koymaktadır.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın iradesi; tarihî birikimimizin güncel ihtiyaçlarla harmanlanması, ortak çıkarlarımızın uluslararası sistemin çok katmanlı yapısı içerisinde temsil edilmesi ve sürdürülebilir bir kalkınma anlayışının hayat bulmasıyla güç kazanacaktır. Enerji güvenliğinden dijital dönüşüme, ticaretten eğitim politikalarına kadar geniş bir yelpazede geliştirilen hedefler, ortak geleceğimizin teminatı olarak öne çıkmaktadır.

Bu vizyon belgesinde Türk Dünyası'nın güçlü bir marka haline gelmesi, küresel düzeyde etkin bir aktör konumuna yükselmesi ve bölgesel barışın sürdürülebilir biçimde sağlanması için somut adımlar belirlenmiştir. Stratejik bütünlük içinde ele alınan bu yol haritası, geleceğe dair umutlarımızı pekiştirmektedir.

Türk Dünyası, küresel sistemde denge kurucu bir merkez olma potansiyeline sahiptir. İşte bu potansiyelin gerçeğe dönüşmesi; kurumsal yapılarımızın güçlendirilmesi, halklarımızın refah düzeyinin artırılması ve ortak kimlik bilincimizin pekiştirilmesiyle mümkün olacaktır.

Bu belgenin hazırlanmasında katkı sunan tüm akademisyenlere, uzmanlara ve kurum temsilcilerine şükranlarımı sunuyor; belgenin Türk Dünyası'nın ortak geleceğinin inşasında güçlü bir adım olarak değerlendirilmesini temenni ediyorum.

Prof. Dr. Kürşad ZORLU
Genel Başkan Yardımcısı
Türk Devletleri ile İlişkiler Başkanı
Ankara Milletvekili

”Bizim ram olacağımız tek merci Türk milletidir. Bizim içinde yaşamaktan şeref duyacağımız tek devlet Türkiye’mizdir. Bizim okuyacağımız tek marş İstiklal Marşı’dır. Bizim gölgesinde güven bulacağımız tek bayrak, rengini şehitlerimizin mübarek kanından alan ay yıldızlı al bayrağımızdır. Bizim hayattayken üstünde, öldükten sonra altında huzurla yatacağımız tek yer, şehit kanlarıyla yoğrulmuş kutsal vatan topraklarımızdır.”

Recep Tayyip ERDOĞAN

23 Şubat 2025
AK Parti 8. Olağan Büyük Kongresi
Ankara

AK Parti
Türk Devletleri ile İlişkiler Başkanlığı

23 Şubat 2025 tarihli AK Parti 8. Olağan Büyük Kongresi'nde Türk Devletleri ile İlişkiler Başkanlığı ihdas edilmiş, Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın tensipleriyle Prof. Dr. Kürşad Zorlu Türk Devletleri ile İlişkiler Başkanı olarak atanmıştır.

İçindekiler

5 Takdim
9 Sunuş

11 AK Parti Türk Devletleri ile İlişkiler Başkanlığı
16 Tablolar
16 Grafikler
17 Şekiller
18 Kısaltmalar
22 Yöntem
23 Türk Dünyası'nın Gücü ve Birliği

1. BÖLÜM

26 1. Giriş ve Temel İlkeler
27 1.1. Vizyon ve Misyon
28 1.2. Coğrafî Kapsam
29 1.3. Tarihî Arka Plan
29 1.4. Türkiye'nin Rolü
30 1.4.1. Stratejik Liderlik ve Küresel Vizyon
30 1.4.2. Ekonomik Entegrasyon ve Kalkınma Modeli
31 1.4.3. Kültürel ve Akademik Çalışmalar
31 1.5. Temel Stratejik Öncelikler

2. BÖLÜM

38 2. Türk Dünyası Durum Analizi
38 2.1. Nüfus ve Ekonomi
40 2.2. Dış Ticaret
40 2.2.1. Türkiye - Türk Devletleri Arası Dış Ticaret
44 2.2.2. Türk Devletlerinin Dış Ticaret Hacimleri
47 2.2.3. Türk Devletleri Arası Bölgesel Ticaret
47 2.3. Türkiye ile Türk Devletleri Arasında Yatırımlar
49 2.4. Savunma Harcamaları
50 2.5. İktisadi Kalkınma
52 2.6. Türk Dünyası Enerji Görünümü
53 2.6.1. Petrol
54 2.6.2. Doğal Gaz
55 2.6.3. Türkiye'nin Enerji Ticaretindeki Stratejik Rolü

57 2.7. Türk Dünyası'nın Emtia Ticaretindeki Stratejik Rolü
57 2.7.1. Orta Koridor (Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Koridoru)
59 2.7.1.1. Bakü-Tiflis-Kars (BTK) Demiryolu Hattı
60 2.7.1.2. Nahçıvan Koridoru
60 2.7.2. Kalkınma Yolu

3. BÖLÜM

64 3. İktisadi İş Birliği ve Ortak Kalkınma
64 3.1. Ticaretin Geliştirilmesi
66 3.2. Yatırım Mekanizmaları
69 3.3. Finansal Entegrasyon
71 3.4. Muhasebe ve Denetim Kurumları İş Birliği
72 3.5. Enerji İş Birliği
75 3.6. Dijital Ekonomi ve Teknoloji
77 3.7. Tarım ve Gıda Güvenliği
79 3.8. Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi

4. BÖLÜM

84 4. Güvenlik Politikaları
84 4.1. Savunma Sanayii İş Birliği
86 4.2. Terörle Mücadele ve Sınır Güvenliği
87 4.3. Siber Güvenlik
88 4.4. Kriz Yönetimi ve Afet Yardımı
90 4.5. Jeopolitik Konumun Güçlendirilmesi

5 BÖLÜM

94 5. Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi
94 5.1. Ortak Dış Politika Vizyonu
95 5.2. Diplomatik İlişkilerin Derinleştirilmesi
97 5.3. Türk Dünyası Zirveleri
98 5.4. Ortak Temsilcilikler ve Ofisler
100 5.5. Uluslararası Kurumlarla İş Birliği
101 5.6. Türk Devletleri Teşkilatı'nın Genişleme Vizyonu
103 5.7. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) Uluslararası Tanınırlığı
104 5.8. Türk Dünyası'yla İlişkilerin ve İlgili Kurumların Koordinasyonu ve Yapılandırılması

6. BÖLÜM

110 | 6. Eğitim ve Akademik İş Birliği
110 | 6.1.Ortak Eğitim Programları
112 | 6.2. Burs ve Değişim Programları
113 | 6.3. Bilim ve Teknoloji İş Birliği
114 | 6.4. Meslekî ve Teknik Eğitim İş Birliği
116 | 6.5. Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi

7. BÖLÜM

120 | 7. Kültür, Dil ve Kimlik Politikası
120 | 7.1. Ortak Dil Platformu
121 | 7.2. Ortak Medya Ağı
123 | 7.3. Ortak Tarih ve Kültürel Mirasın Korunması
124 | 7.4. Sanat ve Spor

8. BÖLÜM

128 | 8. Sosyal Politika ve Demografik Hareketlilik
128 | 8.1. Vize Serbestisi
129 | 8.2. Sağlık İş Birliği
131 | 8.3. İş Gücü Hareketliliğinde Sosyal Güvenlik
132 | 8.4. Demografik Eğilimlerin İzlenmesi ve Analizi
133 | 8.5. Kadın ve Gençlik Politikaları

9. BÖLÜM

138 | 9. Çevre, İklim ve Doğal Kaynaklar
139 | 9.1. Ortak Çevre Koruma Programları
140 | 9.2. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
141 | 9.3. Su Kaynakları Yönetimi ve Olası Riskler
142 | 9.4. Doğal Varlıkların Markalaştırılması

10. BÖLÜM

146 | 10. Hukukî İş Birliği
146 | 10.1. Ülkeler Arası Mevzuatın Entegrasyonu
148 | 10.2. Kamu Yönetimi Reformları ve İyi Yönetişim İlkeleri
149 | 10.3. İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü
150 | 10.4. Yerel Yönetimler Arası İş Birliği

11. BÖLÜM

156 | 11. Teknoloji ve İnovasyon Alanı
156 | 11.1. Ortak Teknoloji Geliştirme Stratejileri
158 | 11.2. Ortak Verimlilik Koordinasyonu
159 | 11.3. Teknoloji Transferi ve Bilgi Paylaşımı
160 | 11.4. Girişimcilik Ekosisteminin Geliştirilmesi
161 | 11.5. Dijital Dönüşüm ve Yapay Zekâ İş Birliği
163 | 11.6. Uzay ve Havacılık Teknolojileri İş Birliği

12. BÖLÜM

168 | 12. Ulaştırma, Lojistik ve Altyapı Entegrasyonu
168 | 12.1. Trans-Avrasya Lojistik Ağları
170 | 12.2. Demiryolu ve Karayolu Entegrasyonu
171 | 12.3. Ortak Lojistik Merkezleri
172 | 12.4. Dijital Lojistik ve Akıllı Altyapılar
173 | 12.5. Orta Koridor Girişimi ile Kalkınma Yolu Projesinin Entegrasyonu

13. BÖLÜM

178 | 13. Kurumsal Yapılanma ve Uygulama Mekanizması
179 | 13.1. Türk Dünyası Vizyon Kurulu
180 | 13.2. İzleme ve Değerlendirme Mekanizması
181 | 13.3. Yasal Çerçeve ve Protokoller
182 | 13.4. Finansman ve Kaynak Yönetimi

14. BÖLÜM

186 | 14. Bölgesel ve Küresel Vizyon
186 | 14.1. Türk Dünyası 2040 Vizyonu
188 | 14.2. Türk Dünyası Markası
189 | 14.3. Ortak Gelecek Senaryoları

194 | Sonuç ve Değerlendirme

Tablolar

38 **Tablo 1:** Türk Devletleri Seçili Göstergeler

39 **Tablo 2:** Türk Devletleri'nin Yıllara Göre Dünyadaki GSYH Sıralaması

43 **Tablo 3:** Türkiye'nin Türk Devletleri Teşkilatı Ülkeleri ile Olan Dış Ticareti, (Bin Dolar)

45 **Tablo 4:** Dünya İhracat Sıralaması

48 **Tablo 5:** Türkiye ve Türk Devletleri Arasında Karşılıklı Yatırımlar

48 **Tablo 6:** Türkiye'nin Türk Devletlerinde Üstlendiği Müteahhitlik Projeleri

49 **Tablo 7:** Türk Devletlerinin Türkiye'de Doğrudan Yatırımları, Mart 2025 itibarıyla Stok

50 **Tablo 8:** Türk Devletleri Savunma Bütçeleri

51 **Tablo 9:** İnsani Kalkınma Endeksi (HDI)

53 **Tablo 10:** Türk Devletleri Petrol Rezervleri ve Üretimi

54 **Tablo 11:** Türk Devletleri Doğal Gaz Rezervleri ve Üretimi

Grafikler

43 **Grafik 1:** Türk Devletleri'nin Dünyadaki GSYH Sıralaması

43 **Grafik 2:** Türkiye'nin Türk Devletleri ile Olan Ticareti

44 **Grafik 3:** Türk Devletleri Dış Ticaret Hacimleri

45 **Grafik 4:** Türk Devletlerinin Dünya Ticaret Hacmindeki Payı

46 **Grafik 5:** 2024 Yılı Türk Devletleri Dış Ticaret Hacmi

47 **Grafik 6:** Türk Devletleri Arası Bölgesel Ticaret

Şekiller

29 **Şekil 1:** Türk Dünyası Haritası

55 **Şekil 2:** BTE ve TANAP hatları

56 **Şekil 3:** Trans-Hazar Projesi

56 **Şekil 4:** BTC Ham Petrol Boru Hattı

58 **Şekil 5:** Orta Koridor Haritası

58 **Şekil 6:** Orta Koridor Demiryolu-Ağı

59 **Şekil 7:** BTK Demiryolu Hattı

60 **Şekil 8:** Nahçıvan (Zengezur) Koridoru

61 **Şekil 9:** Kalkınma Yolu

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGIT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AIIB	Asya Altyapı Yatırım Bankası
AK	Avrupa Konseyi
AR-GE	Araştırma ve Geliştirme
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
BRICS	Brazil, Russia, India, China, South Africa
BTC	Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı
BTE	Bakü-Tiflis-Erzurum Doğal Gaz Boru Hattı
BTK	Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Hattı
DT	Dış Ticaret
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
DYY	Doğrudan Yabancı Yatırım
EİT	Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
FCI	Uluslararası Köpek Federasyon
G20	Group of Twenty (Yirmiler Grubu)
GSYH	Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
HDI	Human Development Indeks (İnsani Kalkınma Endeksi)
IMF	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
ISDB	İslam Kalkınma Bankası
İHA	İnsansız Hava Araçları
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı

IoT	Nesnelerin İnterneti
KIF	Uluslararası Spor Atları Yetiştiriciliği Federasyonu
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
ŞİÖ	Şangay İşbirliği Örgütü
TANAP	Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TDK	Türk Dil Kurumu
TDT	Türk Devletleri Teşkilatı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKPA	Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi
TÜRK-SOY	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı)
WBFSH	Uluslararası Spor Atları Yetiştiriciliği Federasyonu
WTO	World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)

Vizyonumuz

Türk Dünyası'nı, küresel barışın, istikrarın ve ekonomik kalkınmanın merkezi hâline getirmek, ortak tarihî ve kültürel değerleri koruyarak gelecek nesillere aktarmak ve Türk devletleri arasında sürdürülebilir entegrasyonu sağlamaktır.

Misyonumuz

Türk Dünyası'nın tarihî, kültürel ve stratejik bağlarını güçlendiren sürdürülebilir mekanizmaların tesis edilmesine katkı sağlamak; ekonomik kalkınmayı destekleyen projeler üretmek, ortak dil, eğitim ve kültür üzerine politika önerileri geliştirmek ve Türk Dünyası'nın uluslararası arenada ortak hareket etmesini sağlayacak bir siyaset dili ortaya koymaktır.

Hedefimiz

Türk devletleri arasında çok boyutlu iş birliğini kurumsallaştırarak enerji, ticaret, ulaştırma, teknoloji ve kültür alanlarında entegrasyonu derinleştirmek ve küresel düzeyde ortak hareket kapasitesini artırmaktır.

Stratejimiz

Kısa, orta ve uzun vadeli planlarla; ulaştırma ve enerji entegrasyonunu tesis ederek, dijital dönüşümü sağlayarak, yeni ortak yatırım fonları oluşturarak, kültürel ve diplomatik koordinasyonu güçlendirerek Türk Dünyası'nı küresel sistemde daha etkin bir aktör haline getirmektir.

Yöntem

Türk Dünyası Vizyon Belgesi, kısa, orta ve uzun vadeli stratejik planlama esasına dayalı olarak yapılandırılmış bir politika dokümanıdır. Belge, Türk Dünyası'nın tarihî, kültürel ve stratejik bağlarını dikkate alarak bölgesel entegrasyonu derinleştirmeyi, ekonomik kalkınmayı hızlandırmayı ve küresel ölçekte etkinliği artırmayı hedeflemektedir. Yöntemsel açıdan belge, politika hedeflerini dönemsel olarak sınıflandırmakta ve her bir dönem için uygulanabilir, ölçülebilir ve değerlendirilebilir eylem adımlarına yer vermektedir.

Literatürde planlama vadelerinin (dönemlerinin) her bir sektör veya alan için ayrı zaman dilimine tekabül ettiği kabul edilmektedir. Örneğin, bir öğrenci değişim programının uzun dönemiyle, yeni ulaştırma yolu için diplomatik girişimlerde bulunma ve yolu inşa etmenin uzun dönemi aynı süreyi kastetmemektedir. Doğal olarak tarım ile sanayinin, eğitim ile diplomatik girişimlerin kısa ve uzun dönemleri birbirinden oldukça farklıdır. Türk Dünyası Vizyon Belgesi de bu hususu dikkate almakta ve her bir alt başlıkta kısa, orta ve uzun vadeyi o alt başlığın muhteviyatına göre değerlendirmektedir.

Belgede kısa vadede, dijital altyapının entegrasyonu, sınır ötesi ticaretin kolaylaştırılması ve ortak diplomatik mekanizmaların güçlendirilmesi gibi alanlarda hızlı uygulanabilir adımlar öne çıkmaktadır. Orta vadede, ortak yatırım fonlarının etkinleştirilmesi, bölgesel ulaşım koridorlarının entegrasyonu ve finansal altyapının uyumlaştırılması hedeflenmektedir. Uzun vadede ise ortak savunma ve güvenlik politikalarının kurumsallaştırılması, dijital para ve ortak enerji piyasalarının inşası, Türk Dünyası markasının oluşturulması ve küresel karar alma süreçlerinde kolektif etki yaratacak diplomatik blokların tesis edilmesi öngörülmektedir.

Uluslararası ekonomi politik teorileri çerçevesinde değerlendirildiğinde belge, çok kutuplu sistemin gereklerine uygun şekilde bölgesel güç konsolidasyonunu önceleyen bir strateji izlemektedir. Ekonomik entegrasyon ve karşılıklı bağımlılık ilkeleriyle uyumlu şekilde belge, bölge içi ticareti artırmayı, gümrük birliği ve serbest ticaret alanları tesis etmeyi hedeflemektedir. Aynı zamanda "Yeni Kurumsalcı" yaklaşıma uygun biçimde, sürdürülebilir kalkınma için kurumsal kapasitenin artırılması, hukukî çerçevelerin uyumlaştırılması ve politika koordinasyonunun güçlendirilmesi öngörülmektedir.

Belge ayrıca, realizmin öngördüğü güvenlik ve güç inşası prensiplerini de benimseyerek, enerji bağımsızlığı, savunma sanayii iş birlikleri ve jeopolitik strateji gibi alanlara öncelik vermekte ve aynı zamanda kimlik, ortak kültür ve tarih bilinci temelinde uzun vadeli bir topluluk inşası hedeflemektedir. Bu yöntemsel yaklaşım, Türk Dünyası'nın sürdürülebilir bütünleşme sürecini çok boyutlu ve çok aktörlü bir çerçevede ele alarak küresel sistemde daha etkin ve bağımsız bir aktör olma vizyonunu somutlaştırmaktadır.

Türk Dünyası'nın Gücü ve Birliği

Asırlar boyunca geniş coğrafyalara yayılan Türk halkları, aynı kökten gelen dili, kültürü ve ortak değerleriyle birbirine bağlanmıştır. Bu derin bağlar, tarih boyunca farklı coğrafyalarda yaşayan Türk topluluklarının kimliğini ve kültürel mirasını korumasına vesile olmuştur. Bugün ise bu kadim bağlar, Türk Devletleri Teşkilatı çatısı altında yeniden canlanmakta ve ortak bir gelecek vizyonuna dönüşmektedir.

Günümüzde Türk Devletleri Teşkilatı'nın üye ülkeleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye ve Özbekistan; gözlemci ülkeleri ise Türkmenistan, Macaristan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'dir. Bu devletler, tarih boyunca ayrı yollar yürümüş olsalar da bugün kadim bir çınarın dalları misali kardeşliğin, dayanışmanın ve iş birliğinin en somut örneğini sergilemektedir. Türk devletleri, tek bir milletin farklı bayrakları olarak günümüzde yan yana yürümektedir.

Türk Devletleri Teşkilatı'na üye ve gözlemci ülkelerin yanı sıra Rusya Federasyonu içinde, Çin'de, Batı Trakya'da, Avrupa'da ve dünyanın birçok ülkesinde Türkler yaşamaktadır. Bugün dünyada Türk dili konuşan ve ortak kültüre sahip olan Türk nüfusunun yaklaşık 300 milyon olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla her açıdan büyük bir potansiyele sahip Türk Dünyası gerçeği gözler önünde durmaktadır.

Günümüzde Türk devletlerinin en güçlü yapısı olan Türk Devletleri Teşkilatı, sadece siyasî ve diplomatik yapı değil; aynı zamanda kültür, bilim, eğitim, ekonomi ve gençlik alanlarında da güçlü bir iş birliği platformudur. Enerji ve ulaştırma projeleriyle bölgesel kalkınmayı desteklerken, dijitalleşme ve ticaret alanındaki ortak girişimler, üye ülkelerin küresel rekabette güçlenmesini sağlamaktadır. Gençlik değişim programları ve eğitim iş birlikleri ise geleceğin liderlerini yetiştirerek, Türk Dünyası'nın ortak vizyonunu gelecek nesillere taşımaktadır.

Türk Akademisi, TÜRKSOY ve Türk Kültür ve Miras Vakfı gibi kurumlar, geçmişin mirasını korumak ve ortak kültürel hafızayı güçlendirmek için çalışmalar yürütmektedir. Bu sayede, tarihî birikim ve kültürel değerlerimiz, modern dünyanın ihtiyaçlarıyla buluşmakta ve Türk dili konuşan toplulukların kimliğini güçlendirmektedir.

Türk Devletleri Teşkilatı'nın en önemli mesajlarından biri "sekiz devlet, bir millet" anlayışıdır. Söz konusu anlayış, siyasî veya ekonomik bir çatı olmanın ötesinde, Türk halklarının kalplerindeki kardeşliği, kültürel bağları ve ortak sorumluluk bilincini temsil etmektedir. Türk Dünyası, geçmişin zenginliğini geleceğe taşırken aynı zamanda barış, iş birliği ve dayanışmanın küresel ölçekte güçlü bir aktör olabileceğini göstermektedir.

Bugün Türk Dünyası, ortak tarihine sahip çıkmakla kalmıyor; aynı zamanda geleceği birlikte inşa ediyor. Birlik ve dayanışma ruhuyla atılan her adım, sadece kendi coğrafyasında değil, tüm dünyada Türk medeniyetinin etkisini artırmaktadır. Gelecek, Türk Dünyası'nın ortak vizyonu ve güçlü birlikteliği ile şekillenecektir.

AK PARTİ

1.
BÖLÜM

GİRİŞ VE TEMEL İLKELER

1. Giriş ve Temel İlkeler

AK Parti Türk Devletleri ile İlişkiler Başkanlığı tarafından hazırlanan bu belge, Türk Dünyası'nın ortak hedeflerini, küresel vizyonunu ve stratejik yaklaşımını belirleyen kapsamlı bir çatı politika yayınıdır. Bu çalışma, AK Parti'nin küresel sorumluluk anlayışı ve bölgesel liderlik vizyonuyla Türk Dünyası'nda birlik ve beraberliği pekiştirme iradesinin somut göstergesidir.

AK Parti'nin insan merkezli, vizyoner ve kalkınma odaklı siyaset anlayışı, bahsi geçen belgenin temel dinamiklerini oluşturmaktadır. Bu yaklaşımla Türk devletleri arasındaki entegrasyonun derinleştirilmesi ve çok boyutlu iş birliklerinin kurumsal bir çerçevede güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Mevcut çerçevede ekonomik kalkınma, kültürel dayanışma, stratejik iş birlikleri ve bölgesel barışın sağlanması, belgenin odaklandığı temel alanlar arasında yer almaktadır.

Belge, Türk Dünyası'ndaki halklar arası bağları, ortak tarihî ve kültürel mirası, ekonomik ve ticarî iş birliklerini, teknolojik dönüşümü ve toplumsal refahı da kapsayan çok katmanlı bir yol haritası sunmaktadır. AK Parti, bölgesel liderlik vizyonu doğrultusunda, Türk Dünyası'nın ortak geleceğini şekillendirecek politikaları somut hedefler çerçevesinde ele alarak sürdürülebilir bir kalkınma modeli geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin dış politikası, Türk devletleri arasındaki ilişkileri mevcut iş birliklerinin ötesine taşıyarak kurumsal entegrasyonu ve ortak siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal projeleri güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Belge hazırlanırken mevcut uluslararası anlaşmalar, ikili ve çok taraflı iş birlikleri, bölgesel dinamikler ve küresel gelişmeler dikkate alınmıştır. Türk Devletleri Teşkilatı'nın kurumsal yapısı ve misyonu, Türk Dünyası'ndaki siyasî ve ekonomik dönüşümler ile AK Parti'nin dış politika perspektifinde yer alan insanî yardım diplomasisi, kalkınma odaklı ortaklık ve karşılıklı kazanım esasları, belgeye yön veren temel unsurlar arasında yer almaktadır. Türk Dünyası'nın ortak geleceğine yönelik vizyon belirlenirken tarihî bağlar, ortak dil ve kültür, ekonomik potansiyel, stratejik gereklilikler ile bölgesel güvenlik dinamikleri titizlikle analiz edilmiştir.

Bölgesel ve küresel ölçekte, Türk Dünyası'nın yükselen bir aktör olarak konumlandırılması, AK Parti'nin dış politika stratejisinin temel taşlarından biridir. Bu bağlamda, uluslararası sistemin çok kutuplu yapısında, Türk devletlerinin ortak hareket ederek küresel arenada daha güçlü bir aktör olmasının sağlanması ve bölgesel iş birlikleri, Türk devletlerinin ekonomik ve siyasî bağımsızlığının güçlendirilmesine katkıda bulunacaktır. AK

Parti, Türk devletlerinin uluslararası örgütlerde daha etkin rol almasını desteklemekte, bölgesel entegrasyonu kurumsallaştırarak ortak ekonomik ve güvenlik mekanizmaları oluşturulmasını teşvik etmektedir. Diğer yandan içerikte Türk Dünyası'nın karşı karşıya olduğu ekonomik, siyasî ve güvenlik riskleri analiz edilerek, bu risklere karşı alınacak stratejik önlemler belirlenmiştir. Ayrıca, ekonomik büyüme, teknolojik dönüşüm ve bölgesel istikrarın sağlanması için uygulanması gereken politikalar detaylandırılmıştır.

Türk Dünyası Vizyon Belgemiz, AK Parti'nin güçlü bölgesel liderlik anlayışını ve Türk Dünyası'nın ortak geleceğini şekillendirme iradesini yansıtmaktadır. Bölgesel barışın sağlanması, ekonomik kalkınmanın hızlandırılması, kültürel ve akademik entegrasyonun derinleştirilmesi ve teknolojik gelişimin ortak platformlarda desteklenmesi, Türk Dünyası'nın küresel sistemde bağımsız ve güçlü bir aktör olabilmesi için öncelikli hedeflerdir. Bu doğrultuda, AK Parti'nin liderliği ve Türkiye'nin stratejik konumu, Türk Dünyası'nın ortak geleceğinin inşasında kritik bir rol üstlenmektedir.

1.1. Vizyon ve Misyon

AK Parti'nin dış politika ilkeleri ve kalkınma odaklı perspektifi doğrultusunda şekillenen vizyonumuz, Türk Dünyası'nı küresel barışın, istikrarın ve ekonomik kalkınmanın merkezi hâline getirmek, ortak tarihî ve kültürel değerleri koruyarak gelecek nesillere aktarmak ve Türk devletleri arasında sürdürülebilir entegrasyonu sağlamaktır. Bu vizyon, mevcut bağımsız Türk Cumhuriyetleri ile sınırlı kalmamaktadır. Irak, Suriye, İran, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya'da yaşayan Türk dili konuşan toplulukları da kapsayan geniş bir coğrafî çerçeveyi içermektedir.

Misyonumuz ise Türk Dünyası'nın tarihî, kültürel ve stratejik bağlarını güçlendiren sürdürülebilir mekanizmaların tesis edilmesine katkı sağlamak; ekonomik kalkınmayı destekleyen projeler üretmek; ortak dil, eğitim ve kültür üzerine politika önerileri geliştirmek ve Türk Dünyası'nın uluslararası arenada ortak hareket etmesini sağlayacak bir siyaset dili ortaya koymaktır.

Özellikle diaspora politikaları çerçevesinde Avrupa, Amerika ve Orta Doğu coğrafyalarında yaşayan Türk diasporasının kültürel kimliğini koruyarak Türk Dünyası ile olan bağlarını güçlendirmek, eğitim ve iş dünyasında diaspora üyelerinin entegrasyonunu desteklemek ve uluslararası platformlarda Türk dili konuşan toplulukların haklarını savunmak önemli misyonlarımız arasında yer almaktadır.

Türk Dünyası'nın ortak geleceğine dair bu vizyon ve misyon doğrultusunda, AK Parti liderliğinde Türkiye, bölgenin siyasî ve ekonomik entegrasyonunu hızlandıracak, ortak altyapı ve teknoloji projelerini teşvik edecek, kültürel mirası koruyarak kimlik bilincini

güçlendirecek, ortak savunma ve güvenlik politikalarını destekleyerek bölgesel barışı sağlayacak ve akademik alanlarda iş birliği platformları oluşturacaktır. AK Parti'nin Türkiye Yüzyılı vizyonu, Türk Dünyası Yüzyılı hedefiyle tamamlanarak ve Türk devletleri, küresel sistemde yükselen bir güç merkezi olarak konumlanacaktır.

1.2. Coğrafî Kapsam

AK Parti Türk Dünyası Vizyon Belgesi'nin coğrafî kapsamı, yalnızca mevcut siyasî sınırlarla tanımlı ilişkilerle çevrelenmiş olmayıp; tarihsel, kültürel ve toplumsal bağları dikkate alan çok katmanlı bir yaklaşımı içermektedir. Bu çerçevede Türk Devletleri Teşkilatı'na üye ve gözlemci ülkelerle birlikte bu coğrafî sınırların dışında kalan ancak tarihsel ve kültürel bağ taşıdığımız bölgeler ile Türk diasporası stratejik bir genişleme ve ilişki alanı olarak değerlendirilmelidir. Söz konusu yaklaşım hem iş birliği alanlarını belirginleştirmekte hem de gelecek perspektifinde genişleme potansiyeline işaret etmektedir.

Şekil 1: Türk Dünyası Haritası

Türk Dünyası ile ilgili coğrafya, sekiz Türk devletinin yanı sıra özerk cumhuriyetler ve başka devletlerin sınırları içerisinde kültürlerini yaşatmaya çalışan akraba ve soydaş topluluklardan oluşmaktadır.

1.3. Tarihî Arka Plan

Türk Dünyası'nın birlik fikri, tarihsel süreç içinde köklü temellere dayanan bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Orhun Yazıtlarından başlayarak Büyük Selçuklu, Osmanlı ve diğer Türk devletlerinin siyasî ve kültürel mirası, ortak bir kimlik bilincinin oluşmasına katkı sağlamıştır. Türk kavimleri, tarih boyunca hem askerî hem de ekonomik olarak Avrasya'nın kaderini şekillendiren ana aktörlerden biri olmuş, İpek Yolu ve diğer ticaret yolları üzerinde kurdukları devletlerle küresel ticaretin merkezinde yer almıştır.

21. yüzyılın başında Osmanlı Devleti'nin sona ermesi ve Türkiye toprakları dışındaki Türk topluluklarının farklı siyasî yapıların hâkimiyetinde kalması, ortak hareket etme kabiliyetini sınırlamıştır. Ancak, kültürel bağların devam etmesi, Türk Dünyası'nın gelecekte birleşebileceğine dair umutları canlı tutmuştur. Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle birlikte Orta Asya ve Kafkasya'da bağımsız Türk devletlerinin ortaya çıkması, bu bağlamda yeni bir dönemin başlangıcı olmuş, Türkiye'nin katkılarıyla TÜRKSOY ve Türk Devletleri Teşkilatı gibi yapılar oluşturulmuştur.

21. asrın başında AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Türk Dünyası ile ilişkilerde yeni bir dönem başlamış, stratejik iş birlikleri, ekonomik entegrasyon, ortak güvenlik ve kültürel projeler hız kazanmıştır. 2010'lu yıllardan itibaren Türk Devletleri Teşkilatı'nın kurumsallaşması, Türk devletleri arasında enerji, ulaştırma, ticaret ve savunma alanlarında yeni iş birliklerinin gelişmesi, bölgesel ve küresel anlamda Türk Dünyası'nın güçlenmesine katkı sağlamıştır.

AK Parti'nin vizyonu, Türk Dünyası'nın tarihî bağlarını kültürel bir öğe olarak değil, ekonomik ve stratejik bir güç kaynağı olarak ele almaktadır. Bu nedenle Türkiye, sadece Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan gibi bağımsız Türk Cumhuriyetleri ile değil, aynı zamanda diğer coğrafyalarda yaşayan Türk dili konuşan toplulukların da güçlü bağlarını korumakta ve geliştirmektedir.

Bu tarihî süreç, AK Parti'nin "Büyük ve Güçlü Türkiye" vizyonu ile birleşerek Türk Dünyası'nın ortak geleceğine yönelik sağlam bir temel oluşturmaktadır. Türkiye, ekonomik, kültürel ve stratejik iş birlikleri aracılığıyla Türk devletleri ve akraba topluluklarıyla dayanışmayı artırarak ortak bir gelecek inşa etmeye kararlıdır.

1.4. Türkiye'nin Rolü

Türk Dünyası bugün bağımsız Türk devletleri ve diasporada yaşayan Türklerle birlikte, yaklaşık 300 milyonluk bir nüfusa ulaşmış durumdadır. Türk Devletleri Teşkilatı gibi ya-

pılar, siyasi, ekonomik ve savunma alanlarında Türk Dünyası'nı ortak hedefler etrafında birleştirme potansiyeline sahiptir. Bu süreç, sadece devletler düzeyinde değil, halklar arasında da derin bir dayanışma ve ortak kimlik oluşturmayı hedeflemektedir.

Türkiye'nin bu süreçteki rolü üç ana eksende şekillenmektedir:

1.4.1. Stratejik Liderlik ve Küresel Vizyon

Türkiye, jeopolitik konumu ve diplomatik tecrübesi sayesinde Türk Dünyası'nın küresel düzeyde daha güçlü bir aktör hâline gelmesi için stratejik bir rol üstlenmektedir. AK Parti'nin benimsediği aktif ve çok boyutlu dış politika anlayışı, Türkiye'yi küresel meselelerde söz sahibi bir güç konumuna getirmiştir.

Bu doğrultuda Türkiye, Türk devletleri arasında ortak savunma mekanizmalarının geliştirilmesi, askerî iş birliklerinin güçlendirilmesi ve bölgesel krizlere ortak çözümler üretilmesi için inisiyatif almaktadır. Nitekim Türk Dünyası'nın uluslararası kuruluşlarda ortak hareket etmesi ve Birleşmiş Milletler (BM), UNESCO, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Avrupa Konseyi (AK) gibi platformlarda etkin bir blok oluşturması yönünde diplomatik girişimlerde bulunmaktadır.

1.4.2. Ekonomik Entegrasyon ve Kalkınma Modeli

Türkiye, AK Parti iktidarında ekonomik büyümesini istikrarlı bir biçimde sürdürerek, Türk Dünyası için bir ekonomik lokomotif ve kalkınma modeli hâline gelmiştir. Türkiye'nin sanayi, teknoloji, tarım, enerji ve lojistik alanlarında sahip olduğu bilgi birikimi ve altyapı, Türk devletleriyle ekonomik yapılar oluşturulması açısından önemli fırsatlar sunmaktadır.

Mevcut çerçevede, Türk devletleri arasında serbest ticaret anlaşmalarının artırılması, ortak gümrük mekanizmalarının geliştirilmesi, Türk Yatırım Fonu gibi finansal yapılar aracılığıyla ortak kalkınma projelerinin desteklenmesi öncelikli hedefler arasında yer almaktadır. Diğer yandan ortak para birimine geçiş uzun vadede bir diğer önemli stratejik hedef olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca ulaştırma ve lojistik alanında Orta Koridor, Nahçıvan Koridoru ve Kalkınma Yolu gibi büyük ölçekli altyapı projeleri, Türk Dünyası'nın ticaret hacmini artırarak bölgesel entegrasyonu güçlendirmektedir. Bunun yanı sıra, Türk dili konuşan ve akraba toplulukların ekonomik kalkınmasını desteklemek amacıyla özel projeler geliştirilmekte; bu toplulukların iş gücü piyasasına entegre olması ve ekonomik refahlarının artırılması için özel teşvik mekanizmaları oluşturulmaktadır.

1.4.3. Kültürel ve Akademik Çalışmalar

Türkiye, Türk Dünyası'nın ortak kültürel değerlerini korumak ve gelecek nesillere aktarmak için eğitim, medya ve sanat alanlarında öncü projeler geliştirmektedir. AK Parti'nin eğitim politikaları doğrultusunda, Türk devletleri arasında ortak alfabe, ortak iletişim dili, ortak müfredat çalışmaları, eğitim bursları, öğrenci ve akademisyen değişim programları teşvik edilmekte; Türk Dünyası Akademisi gibi yapılarla akademik iş birlikleri artırılmaktadır. Öte yandan, Türk Dünyası'nın kültürel mirasının korunması, ortak tarih bilincinin güçlendirilmesi ve medya alanında ortak projelerin desteklenmesi hedeflenmektedir. TRT Avaz gibi projelerin genişletilmesi, ortak film ve belgesel yapımları aracılığıyla Türk kültürünün küresel ölçekte tanıtılması sağlanacaktır.

Bu kapsamda Balkanlar, Orta Doğu ve Güney Asya'daki Türk dili konuşan topluluklarla olan bağların güçlendirilmesi ve bu toplulukların kendi kimliklerini koruyarak bulundukları ülkelerde daha güçlü hâle gelmeleri için eğitim, kültür ve ekonomik projeler hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

Türkiye, AK Parti'nin "Türkiye Yüzyılı" vizyonunu genişletilmiş biçimiyle "Türk Dünyası Yüzyılı" olarak ve çok boyutlu bir stratejiyle kavramsallaştırmakta ve uygulamaya koymaktadır. Türk Dünyası ile entegrasyonun yalnızca devletler arası değil, halklar arası bir süreç olduğu bilinciyle hareket edilerek, eğitimden medyaya, sanayiden teknolojiye kadar geniş bir çerçevede kalıcı iş birlikleri kurulması amaçlanmaktadır.

Bu çerçevede Türkiye, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın iradesiyle bölgesel ve küresel düzeyde Türk Dünyası'nın çıkarlarını temsil ve muhafaza etmekte; siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda ortak hedeflere ulaşmak için güçlü bir vizyon ortaya koymaktadır. Türk Dünyası ile olan bağlar, tarihsel mirastan aldığı ilhamla, ortak gelecek perspektifi doğrultusunda daha da güçlenerek yeni bir aşamaya taşınacaktır.

1.5. Temel Stratejik Öncelikler

Türkiye'nin Türk Dünyası ile ilişkileri, tarihsel kökler ve ortak kimlik bağlamında değerlendirilmesi gereken çok katmanlı bir stratejik zemine sahiptir. Orta Asya, Kafkasya ve Anadolu'yu kapsayan geniş bir coğrafyada tarihsel, kültürel ve dilsel bağlarla şekillenen bu ilişkiler, son 30 yılda dış politikadan eğitim ve ekonomiye, ulaşımdan savunma sanayiine kadar birçok alanda kurumsal bir nitelik kazanmış ve derinleşmiştir. Bu Vizyon Belgesi, Türkiye'nin Türk Dünyası ile bütünleşme vizyonunu çok boyutlu biçimde ortaya koymayı, öncelikli politika alanlarını belirlemeyi ve uygulama mekanizmalarına yön vermeyi hedeflemektedir.

Bu kapsamda temel stratejik öncelikler olarak aşağıdaki başlıklar belirlenmiştir:

- **Kurumsal iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi,**
- **İktisadi bütünleşmenin ilerletilmesi,**
- **Ulaştırma ve lojistik bağlantılarının genişletilmesi,**
- **Kültürel ve eğitim temelli etkileşimin artırılması,**
- **Çok taraflı diplomasi ve bölgesel yönetim yapılarında ortaklaşmanın sağlanması,**
- **Savunma ve güvenlik iş birliklerinin kurumsal hâle getirilmesi,**
- **Yerel düzeyde iş birliğini güçlendirecek kardeş kent ilişkileri ve paradiplomatik faaliyetlerin yaygınlaştırılması.**

Kurumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi kapsamında, Türk Dünyası ile ilişkilerde kurumsallaşmanın yalnızca devletlerarası iş birliği platformlarıyla sınırlı kalmaması, sivil toplum kuruluşları, düşünce kuruluşları, üniversiteler ve özel sektörün de dâhil olduğu çok aktörlü bir yapı oluşturulması gerektiği öngörülmektedir.

İktisadi entegrasyonun hızlandırılması kapsamında ticarî iş birliklerinin artırılması temel hedeftir. Türkiye, son 20 yılda Türk Dünyası ülkeleri ile ticaret hacmini artırmak, yatırım iş birliğini teşvik etmek ve ortak pazar alanlarını geliştirmek üzere önemli adımlar atmıştır. Bu adımların devamı olarak gümrük mevzuatlarının uyumlu hâle getirilmesi, dijital ticaret altyapısının ortaklaşa kurulması, tarife dışı engellerin kaldırılması ve yerel paralarla ticaretin teşvik edilmesi gibi araçlar bu süreci destekleyecektir.

Türk Yatırım Fonunun aktif işletilmesi ve kapasitesinin artırılması, enerji alanında ortak yatırımların teşvik edilmesi ve ulaştırma ağlarının birleştirilmesi gibi hususlar bu yapının fiziksel altyapısını oluşturacaktır.

Bir diğer stratejik öncelik ulaştırma ve lojistik bağlantıların genişletilmesi olarak öne çıkmaktadır. Türkiye, Orta Koridor üzerinden Orta Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan

stratejik bir konumda yer almaktadır. Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattı, Nahçıvan Koridoru ve Trans-Hazar geçişleri gibi projeler yalnızca ekonomik değil jeopolitik açıdan da önemli sonuçlar doğuracaktır. Bu hatların işlerliğinin artırılması, Türk Dünyası'nın küresel tedarik zincirlerindeki rolünü güçlendirecektir. Türkiye, bu alanda teknik destek, yatırım ve koordinasyon sağlamada öncü bir rol üstlenmelidir.

Kültürel ve eğitim temelli etkileşimin artırılması ise Türkiye'nin yumuşak gücünü pekiştirecek önemli bir stratejik önceliktir. Ortak dilin korunması ve geliştirilmesi, kültürel mirasın tanıtımı, karşılıklı öğrenci ve akademisyen hareketliliği, medya iş birlikleri ve kısmen ortak müfredat yapılarına yönelik çalışmalar bu kapsamda öne çıkan başlıklardır. Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) ve Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) gibi kurumlar bu sürecin taşıyıcıları konumundadır.

Çok taraflı diplomasi ve bölgesel yönetim yapılarında ortaklaşma, bir diğer temel stratejik önceliktir. Bu kapsamda Türk Dünyası'nın uluslararası ilişkiler ve güvenlik politikalarında ortak hedef belirleme gereklilikleri öne çıkmaktadır. Türkiye, Türk Dünyası ile yalnızca ikili ilişkilerini değil uluslararası platformlarda da eşgüdümlü hareket etme kapasitesini artırmalıdır. Uluslararası örgütlerde ortak tutumlar geliştirmek, bölgesel krizlerde diplomatik dayanışma göstermek ve küresel sorunlara ortak çözümler üretmek Türkiye'nin stratejik vizyonunu daha etkili kılacaktır. Bu doğrultuda dış politika koordinasyon mekanizmaları oluşturulmalı ve ortak diplomasi kapasiteleri desteklenmelidir.

Bir diğer öncelik olan savunma ve güvenlik iş birliklerinin kurumsal hâle getirilmesi, Türk Dünyası'nın bölgesel istikrarını ve caydırıcılığını artıracaktır. Terörle mücadele, sınır güvenliği, siber güvenlik, afet yönetimi ve savunma sanayisi alanlarında ortak projeler, eğitim programları ve bilgi paylaşım süreçleri tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Türkiye'nin teknolojik birikim ve askerî kapasitesi, Türk devletleri ile karşılıklı paylaşılacak bilgi ve deneyimle bölgesel güvenlik mimarisine katkı sağlayabilecektir.

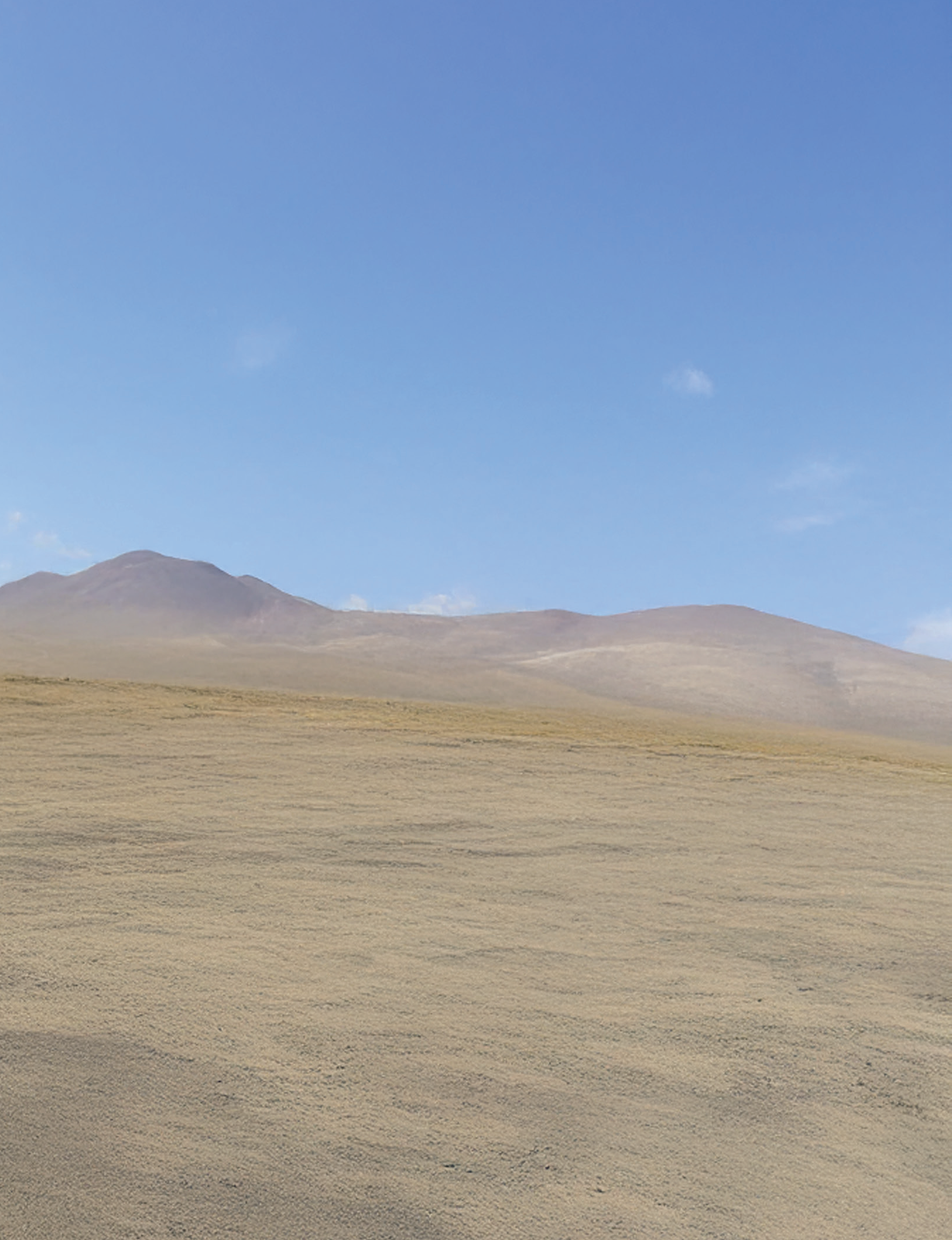
Yerel düzeyde iş birliğini güçlendirecek kardeş kent ilişkileri ve paradiplomatik faaliyetlerin yaygınlaştırılması bir diğer stratejik önceliktir. Küreselleşmeyle birlikte dış ilişkiler yalnızca ulusal hükümetlerin tekelinde yürütülen bir süreç olmaktan çıkmış; alt-ulusal aktörler olan yerel yönetimlerin dış politika alanında aktif rol aldığı bir döneme girilmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'nin yerel yönetimlerinin Türk Dünyası'ndaki belediyelerle kuracağı kardeş kent ilişkileri, kültürel diplomasinin yerleşmiş bir biçimi olarak stratejik değer taşımaktadır. Kültürel değişim programları, ortak festivaller, karşılıklı teknik ziyaretler, iyi uygulama transferleri gibi mekanizmalar aracılığıyla yerel düzeyde güçlü bağlar kurulması, halklar arası etkileşimi artıracak ve diplomatik ilişkilerin toplumsal zeminini pekiştirecektir.

“Biz tarih sahnesine dün çıkmış bir millet değiliz. Türklerin İskitler ve Sakalar ismiyle 8. yüzyıldan itibaren olduğunu biliyoruz.”

Recep Tayyip ERDOĞAN

12 Temmuz 2025
AK Parti 32. İstişare ve Değerlendirme Toplantısı

AK PARTİ

2.
BÖLÜM

TÜRK DÜNYASI DURUM ANALİZİ

2. TÜRK DÜNYASI DURUM ANALİZİ

Tarih sahnesinin en önemli aktörlerinden olan Türklerin yaşadığı toprakların net bir sınırlamasını yapmak neredeyse imkânsızdır. Nitekim dünyanın dört bir yanında Türkler bulunmaktadır. Öte yandan istatistikî verilerin anlamlı olabilmesi için siyasî sınırların belirlenmesi gerekmektedir. Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) üye ve gözlemci ülkeleri (Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Macaristan ve Türkmenistan) bu anlamda önemli bir çalışma kapsamını oluşturmaktadır.

Tablo 1: Türk Devletleri Seçili Göstergeler

2024	GSYH, milyar dolar	Kişi başına düşen gelir, dolar	Enflasyon %	İşsizlik	Nüfus, milyon	İhracat, milyar dolar	İthalat, milyar dolar	2025 tahmini savunma bütçesi, milyar dolar
Türkiye	1.358,3	15.882	44,4	8,7	85,5	261,8	344,0	47,0
Azerbaycan	74,3	7.251	4,9	5,4	10,2	26,6	21,1	5,0
Kazakistan	291,5	14.459	8,6	4,7	20,2	81,6	59,8	2,0
Kırgızistan	17,5	2.471	6,3	4,0	7,1	3,7	12,0	0,2
KKTC	7,3	17.498	53,3	4,9	0,4	0,18	2,85	0
Macaristan	223,1	23.272	4,6	4,5	9,6	167,7	151,6	4,6
Özbekistan	115,0	3.113	9,8	5,5	36,9	31,9	55,5	2,8
Türkmenistan	68,7	10.408	3,8	6,6	6,6	13,9	4,0	1,1
Toplam	**2.155,7**				**176,6**	**587,4**	**650,9**	**62,7**

Kaynak: IMF, WTO, Global Firepower, KKTC İstatistik Kurumu

2.1. Nüfus ve Ekonomi

TDT ülkeleri toplam **4,85** milyon km2'lik bir yüzölçümüne ve 180 milyona yaklaşan nüfusa sahiptir. TDT ülkelerinin toplam nüfusu, dünyanın toplam nüfusunun **%2,2**'sini oluştururken, TDT ülkelerinin yüzölçümü dünyanın **%3,24'**üne tekabül etmektedir. Diğer yandan belirtmek gerekir ki diasporalarla birlikte Türk Dünyası'nın toplam nüfusunun yaklaşık 300 milyona ulaştığı tahmin edilmektedir.

Sekiz TDT ülkesinin 2024 yılında toplam gayri safi yurtiçi hasılası, cari fiyatlara göre yaklaşık **2,16** trilyon dolar düzeyindedir ve bu toplam, dünya hasılasının yaklaşık **%2**'sine tekabül etmektedir. Türkiye, **1,3** trilyon doların üzerindeki hasılasıyla TDT ülkeleri arasında en yüksek hasılaya sahip ülke konumundadır. Türkiye ekonomisinin büyüklüğü, diğer yedi ülke ekonomilerinin toplamının **1,6** katına karşılık gelmektedir.

2024 yılında yaklaşık 2,16 trilyon dolarlık toplam hasılayla Türk devletleri, dünyanın en büyük on ikinci ekonomisi konumunda yer almıştır. IMF tahminleri doğrultusunda Türk devletlerinin, 2025 yılında onuncu, 2030 yılında ise sekizinci en büyük ekonomi olması beklenmektedir.

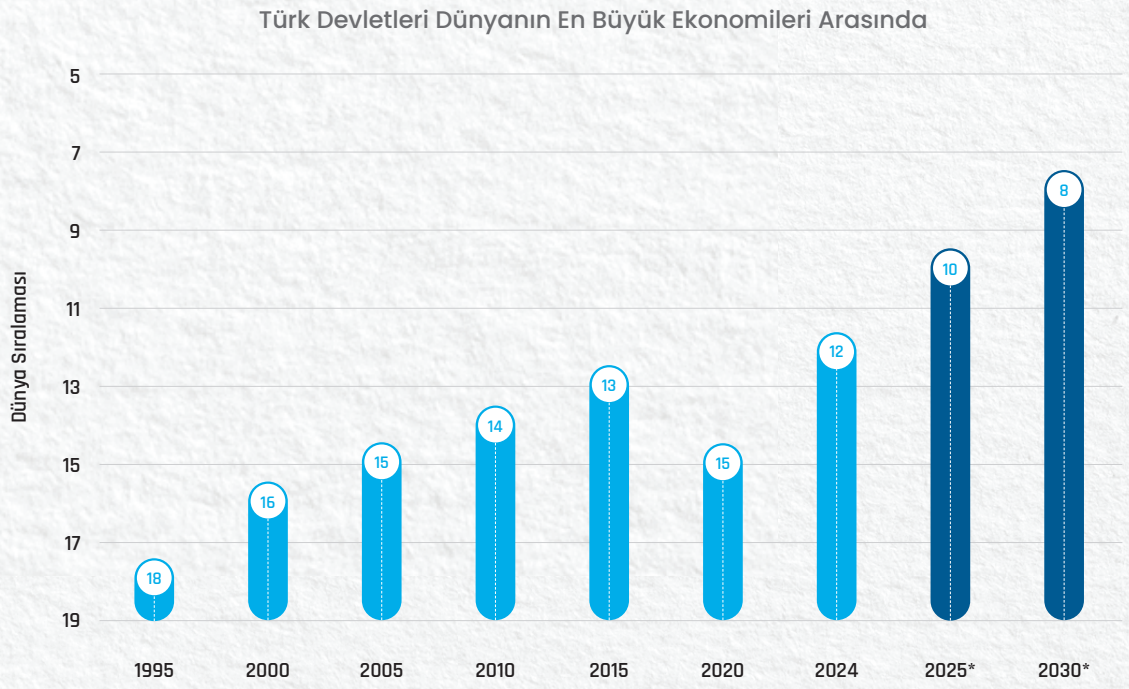
Tablo 2: Türk Devletleri'nin Yıllara Göre Dünyadaki GSYH Sıralaması

GSYH, MİLYAR DOLAR, CARİ

SIRA	ÜLKE	2024	SIRA	ÜLKE	2025*	SIRA	ÜLKE	2030*
1	ABD	29.298,0	1	ABD	30.615,7	1	ABD	36.814,3
2	Çin	18.749,8	2	Çin	19.398,6	2	Çin	26.337,0
3	Almanya	4.684,2	3	Almanya	5.013,6	3	Hindistan	6.628,0
4	Japonya	4.019,4	4	Japonya	4.279,8	4	Almanya	6.013,7
5	Hindistan	3.909,9	5	Hindistan	4.125,2	5	Birleşik Krallık	5.199,8
6	Birleşik Krallık	3.644,6	6	Birleşik Krallık	3.958,8	6	Japonya	5.119,9
7	Fransa	3.160,9	7	Fransa	3.361,6	7	Fransa	4.009,2
8	İtalya	2.372,1	8	İtalya	2.543,7	**8**	**TDT**	**3.202,7**
9	Kanada	2.243,6	9	Rusya Federasyonu	2.540,7	9	İtalya	2.985
10	Brezilya	2.179,4	**10**	**TDT**	**2.419,6**	10	Kanada	2.910
11	Rusya Federasyonu	2.173,2	11	Kanada	2.283,6	11	Rusya Federasyonu	2.830
12	**TDT**	**2.155,7**	12	Brezilya	2.256,9	12	Brezilya	2.814

Kaynak: IMF, KKTC Ticaret Bakanlığı
(2024 yılında KKTC GSYH'si eklenmiştir).
(2025 ve 2030 yıllarında KKTC GSYH'si hariç olarak hesaplanmıştır).
* Tahmin

Grafik 1: Türk Devletleri'nin Dünyadaki GSYH Sıralaması

Kaynak: IMF

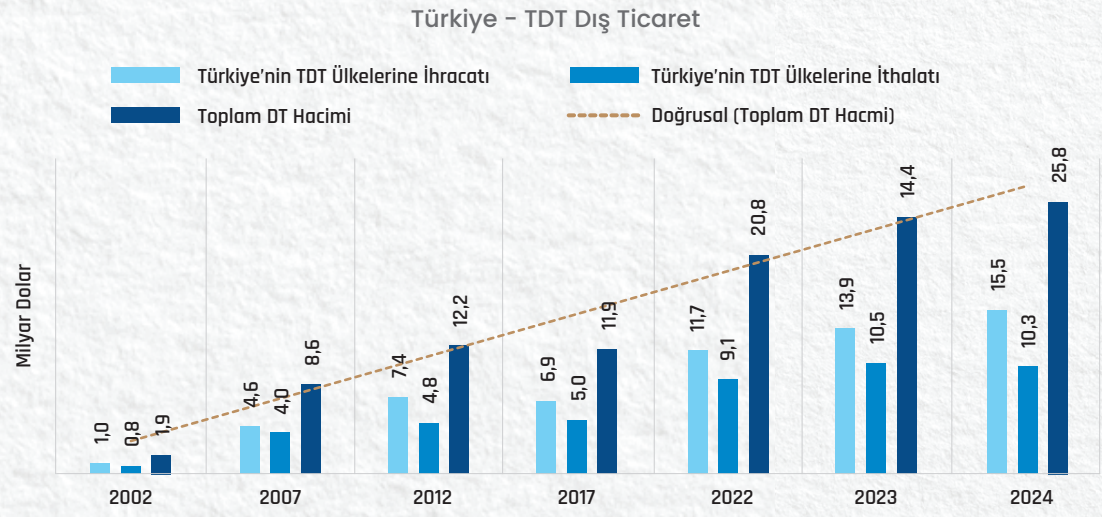
* Tahmin

2.2. Dış Ticaret

2.2.1. Türkiye - Türk Devletleri Arası Dış Ticaret

Türkiye'nin dış ticaretinde TDT ülkelerinin payı giderek artmaktadır. 2002 yılında 1,86 milyar dolar olan Türkiye-TDT dış ticaret hacmi, her yıl artarak 2012 yılında **12,2** milyar dolara, 2024 yılında **25,8** milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.

Grafik 2: Türkiye'nin Türk Devletleri ile Olan Ticareti

Kaynak: TÜİK

2002 yılında Türkiye'nin TDT ülkelerine olan ihracatı 1 milyar dolar, bu ülkelerden olan ithalatı **0,8** milyar dolar seviyesindeydi. 2024 yılında ise toplam ihracat 15 kattan fazla artarak **15,5** milyar dolara, toplam ithalat ise 12 kattan fazla artarak **10,3** milyar dolara ulaşmıştır. Nitekim Türkiye'nin TDT ülkeleri ile olan dış ticaret hacmi, 2002 yılından bu yana yaklaşık 14 kat artarak **1,86** milyar dolardan **25,8** milyar dolara çıkmıştır.

Tablo 3: Türkiye'nin Türk Devletleri Teşkilatı Ülkeleri ile Olan Dış Ticareti, (Bin Dolar)

		2015	2016	2017	2018
İHRACAT	Azerbaycan	2.092.207	1.387.886	1.476.522	1.701.927
	Kazakistan	882.334	713.825	840.336	790.318
	Kırgızistan	317.222	327.846	379.072	391.936
	KKTC	1.058.425	941.980	1.128.732	1.249.559
	Macaristan	801.530	947.583	1.206.081	1.312.807
	Özbekistan	518.157	559.425	726.719	1.030.587
	Türkmenistan	1.968.062	1.369.128	1.117.745	503.197
	TDT'ye Toplam İhracatımız	7.637.938	6.247.673	6.875.206	6.980.331
	Türkiye'nin Toplam İhracatı	150.982.114	149.246.999	164.494.619	177.168.756
	TDT'nin Toplam İhracatımızdaki Payı, %	5,06	4,19	4,18	3,94

		2015	2016	2017	2018
İTHALAT	Azerbaycan	357.093	328.044	384.146	408.428
	Kazakistan	1.115.012	1.132.309	1.493.796	1.601.678
	Kırgızistan	117.702	131.685	155.124	64.031
	KKTC	93.983	89.249	92.199	89.416
	Macaristan	1.376.248	1.375.583	1.590.358	1.518.648
	Özbekistan	722.712	723.389	838.369	869.605
	Türkmenistan	634.448	511.627	487.294	379.508
	TDT'den Toplam İthalatımız	4.417.198	4.291.886	5.041.286	4.931.313
	Türkiye'nin Toplam İthalatı	213.619.211	202.189.242	238.715.128	231.152.483
	TDT'nin Toplam İthalatımızdaki Payı, %	2,07	2,12	2,11	2,13

		2015	2016	2017	2018
TOPLAM	Azerbaycan Cumhuriyeti	2.449.300	1.715.930	1.860.668	2.110.355
	Kazakistan Cumhuriyeti	1.997.346	1.846.135	2.334.132	2.391.996
	Kırgızistan Cumhuriyeti	434.925	459.531	534.196	455.967
	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	1.152.408	1.031.229	1.220.931	1.338.975
	Macaristan	2.177.778	2.323.167	2.796.439	2.831.455
	Özbekistan Cumhuriyeti	1.240.869	1.282.814	1.565.088	1.900.192
	Türkmenistan	2.602.511	1.880.755	1.605.039	882.705
	TDT ile Toplam Dış Ticaretimiz ($)	12.055.136	10.539.559	11.916.492	11.911.644
	Türkiye'nin Toplam Dış Ticareti ($)	364.601.325	351.436.241	403.209.747	408.321.239
	TDT'nin Dış Ticaretimizdeki Payı (%)	3,31	3,00	2,96	2,92

Kaynak: TÜİK

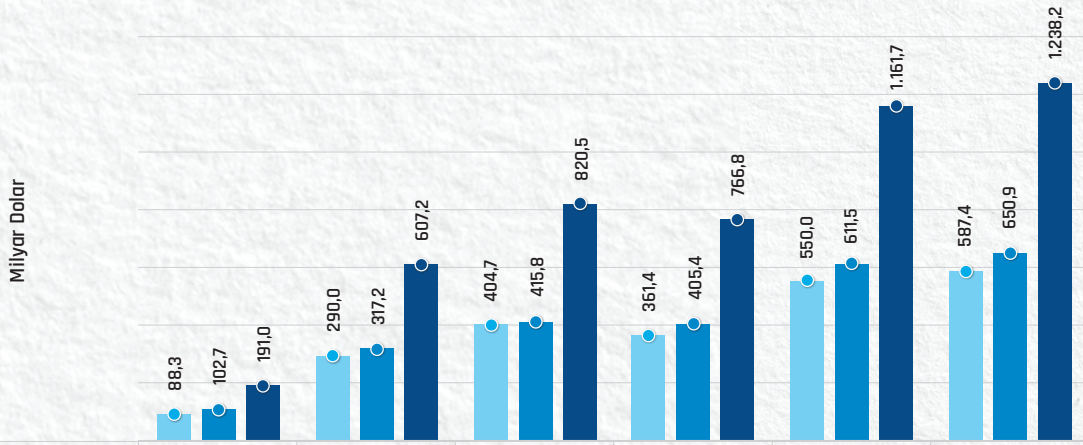
2019	2020	2021	2022	2023	2024
1.788.397	2.085.340	2.342.789	2.504.423	2.796.851	3.081.610
900.144	985.615	1.288.142	1.606.303	2.960.337	3.315.527
442.043	417.526	749.443	902.715	1.200.851	1.379.674
1.298.165	859.850	1.238.381	2.118.367	2.388.766	2.626.159
1.423.206	1.263.417	1.399.016	1.597.186	1.629.715	1.808.036
1.232.077	1.154.082	1.841.623	1.877.543	1.872.528	2.228.047
744.691	786.952	984.446	1.099.834	1.011.629	1.096.066
7.828.722	7.552.782	9.843.840	11.706.370	13.860.676	15.535.119
180.832.722	169.637.755	225.214.458	254.169.748	255.627.429	261.778.131
4,33	4,45	4,37	4,61	5,42	5,93

2019	2020	2021	2022	2023	2024
411.022	410.710	751.290	836.443	1.440.075	1.817.169
1.403.956	1.180.549	1.595.313	3.514.908	3.501.132	3.385.644
77.244	91.159	86.461	119.553	273.948	167.685
62.465	80.082	120.566	116.807	114.379	99.286
1.308.085	1.470.678	1.645.221	1.849.287	2.329.119	2.631.680
1.140.193	969.981	1.800.044	1.682.538	1.209.313	1.134.188
344.774	319.387	710.865	967.084	1.659.919	1.070.508
4.747.739	4.522.546	6.709.760	9.086.621	10.527.885	10.306.159
210.345.203	219.516.807	271.425.553	363.710.575	361.966.913	344.010.273
2,26	2,06	2,47	2,50	2,91	3,00

2019	2020	2021	2022	2023	2024
2.199.418	2.496.051	3.094.079	3.340.866	4.236.926	4.898.779
2.304.100	2.166.164	2.883.456	5.121.211	6.461.469	6.701.170
519.286	508.684	835.904	1.022.268	1.474.799	1.547.358
1.360.630	939.932	1.358.947	2.235.174	2.503.145	2.725.445
2.731.291	2.734.094	3.044.237	3.446.473	3.958.834	4.439.717
2.372.270	2.124.063	3.641.667	3.560.081	3.081.840	3.362.235
1.089.465	1.106.339	1.695.311	2.066.918	2.671.548	2.166.574
12.576.461	12.075.328	16.553.600	20.792.991	24.388.561	25.841.278
391.177.924	389.154.562	496.640.011	617.880.322	617.594.342	605.788.405
3,22	3,10	3,33	3,37	3,95	4,27

2.2.2. Türk Devletlerinin Dış Ticaret Hacimleri

Grafik 3: Türk Devletleri Dış Ticaret Hacimleri

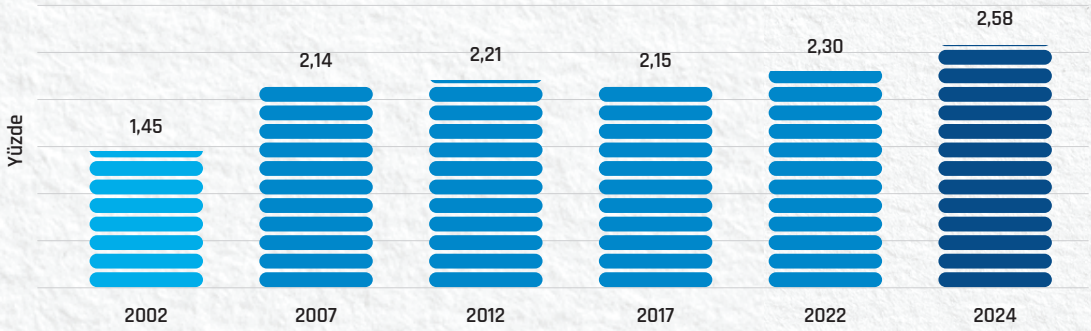
	2002	2007	2012	2017	2022	2024
İhracat	88,3	290,0	404,7	361,4	550,0	587,4
İthalat	102,7	317,2	415,8	405,4	611,5	650,9
Toplam Dış Ticaret Hacmi	191,0	607,2	820,5	766,8	1.161,7	1.238,2

Son 22 Yılda Türk Devletlerinin Dış Ticaret Hacmi 6 Katına Çıkarak 1,2 Trilyon Dolara Ulaşmıştır

Kaynak: DTÖ, Trademap

Türk devletlerinin toplam dış ticaret hacmi, 2002 yılında **191** milyar dolar iken 2024 yılına gelindiğinde **1,2** trilyon doları geçmiştir. 22 yıllık süreçte Türk devletleri dış ticaret hacimlerini yaklaşık 6 katına çıkarmışlardır. Bu süreçte nominal bir artış yaşanmamış, Türk devletleri dünya dış ticaretinde sahip oldukları payı yaklaşık **%78** artırarak, 2002 yılında toplam dünya ticaretindeki **%1,45** olan paylarını 2024 yılında **%2,6**'ya çıkarmışlardır.

Grafik 4: Türk Devletlerinin Dünya Ticaret Hacmindeki Payı

Kaynak: DTÖ, Trademap

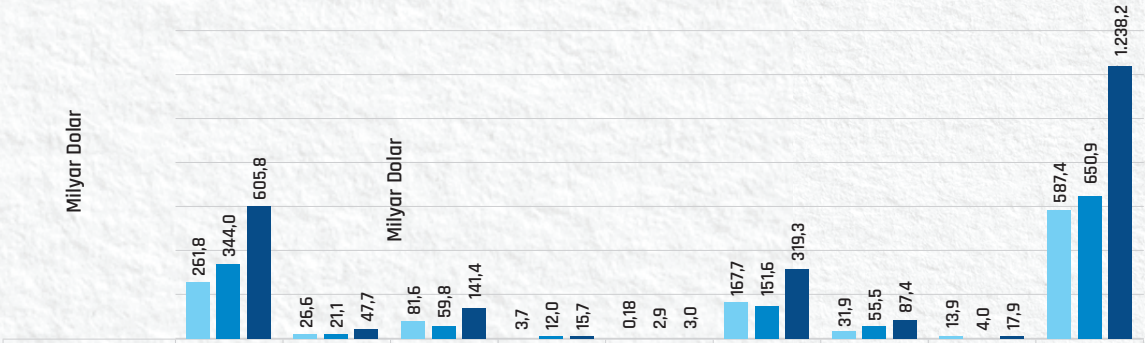
Tablo 4: Dünya İhracat Sıralaması

	Dünya İhracat Sıralaması, Milyar Dolar, 2024 yılı	
1	Çin	3575,5
2	ABD	2064,5
3	Almanya	1684,0
4	Hollanda	722,3
5	Japonya	708,0
6	Güney Kore	683,7
7	İtalya	674,9
8	Hong Kong, Çin	640,6
9	Fransa	626,9
10	Meksika	619,0
11	**TDT**	**587,4**
12	Kanada	569,2
13	Belçika	549,6
14	Birleşik Krallık	512,9
15	Singapur	504,9
16	Tayvan	474,6

Kaynak: Trademap, KKTC Ticaret Bakanlığı

Türk devletlerinin dünya ticaretinden aldıkları pay giderek artarken, Türk devletlerinin 2024 yılı itibarıyla **587,4** milyar dolarlık toplam ihracatı dünya sıralamasında on birinci sırada yer almaktadır.

Grafik 5: 2024 Yılı Türk Devletleri Dış Ticaret Hacmi

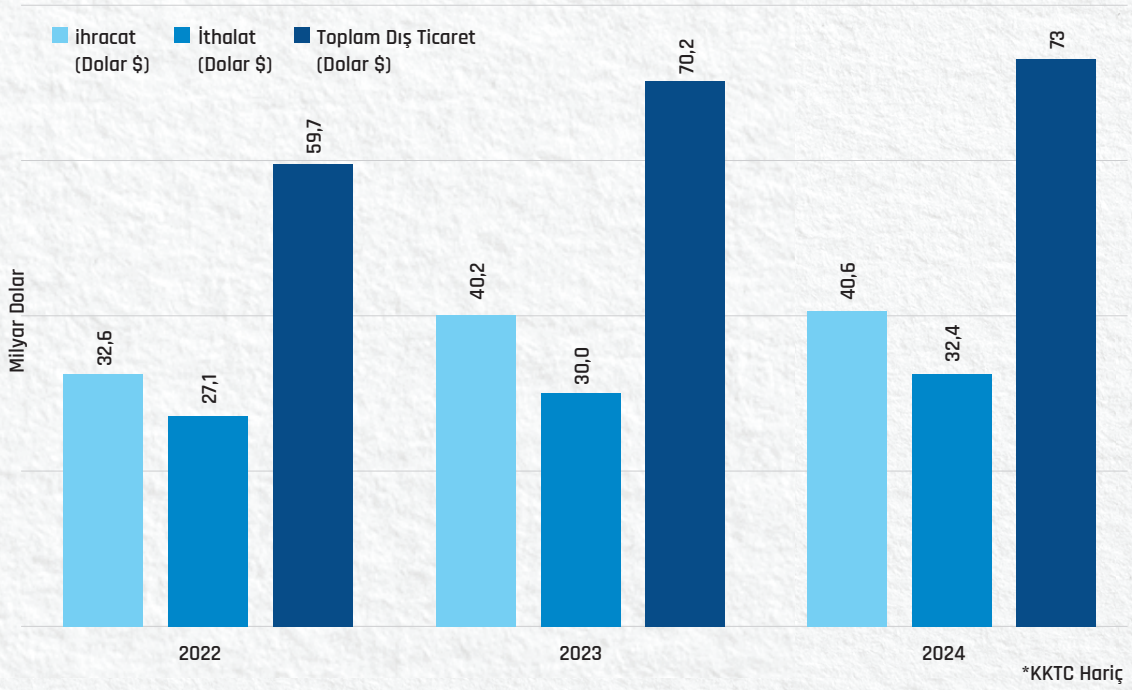
	Türkiye	Azerbaycan	Kazakistan	Kırgızistan	KKTC	Macaristan	Özbekistan	Türkmenistan	Toplam
İhracat	261,8	26,6	81,6	3,7	0,18	167,7	31,9	13,9	587,4
İthalat	344,0	21,1	59,8	12,0	2,9	151,6	55,5	4,0	650,9
Toplam Dış Ticaret	605,8	47,7	141,4	15,7	3,0	319,3	87,4	17,9	1.238,2

Kaynak: IMF

Türkiye, Türk devletleri arasında en yüksek dış ticaret hacmine sahip ülke konumundadır. Türkiye, **261,8** milyar dolarlık ihracatı ve **344** milyar dolarlık ithalatıyla, toplam **605,8** milyar dolarlık dış ticaret hacmine sahiptir. Türkiye'nin ardından Macaristan ve Kazakistan da önemli dış ticaret hacimleriyle öne çıkan Türk devletleridir.

2.2.3. Türk Devletleri Arası Bölgesel Ticaret

Grafik 6: Türk Devletleri Arası Bölgesel Ticaret

2024 Yılında Türk Devletleri Arasındaki Dış Ticaret Hacmi 73 Milyar Dolar Oldu

Kaynak: IMF

Türk devletlerinin kendi aralarındaki dış ticaret hacmi 2024 yılında 73 milyar dolara ulaşmıştır.

2.3. Türkiye ile Türk Devletleri Arasında Yatırımlar

AK Parti'nin 2002 yılından bu yana izlediği Türk Dünyası politikası, siyasî ve diplomatik iş birliğinin ötesine geçerek, ekonomik entegrasyon, yatırım hacminin artırılması ve karşılıklı kalkınma hedeflerini kapsayan stratejik bir yol haritası ortaya koymaktadır. TDT çatısı altında gelişen ilişkiler, karşılıklı yatırım akışlarının ve müteahhitlik projelerinin büyüklüğü sayesinde somut bir ekonomik ortaklık zeminine dönüşmüştür.

Tablo 5: Türkiye ve Türk Devletleri Arasında Karşılıklı Yatırımlar

YATIRIM VERİLERİ (Milyon Dolar)				
	AKIM (2025'e kadar)		STOK (2024)	
	(TCMB Ödemeler Dengesi İstatistikleri)		(TCMB Uluslararası Yatırım Pozisyonu İstatistikleri)	
Ülkeler	**GELEN**	**GİDEN**	**GELEN**	**GİDEN**
Azerbaycan	7.939	6.848	16	433
Kazakistan	1.371	834	76	1.116
Kırgızistan	10	59	0	29
Özbekistan	3	338	10	71
Türkmenistan	1	15	0	203
Macaristan	29	0	0	153
Toplam	**9.353**	**8.094**	**102**	**2.005**

Kaynak: TCMB

Veriler, Türkiye ile Türk devletleri arasındaki ekonomik ilişkilerin ulaştığı seviyeyi net biçimde ortaya koymaktadır. 2025 yılı itibarıyla Türk devletlerinden ülkemize yapılan doğrudan yatırımlar **9,35** milyar dolar seviyesine ulaşırken, Türkiye'nin bu ülkelere yaptığı doğrudan yatırımlar **8,1** milyar dolara ulaşmıştır.

Tablo 6: Türkiye'nin Türk Devletlerinde Üstlendiği Müteahhitlik Projeleri

TDT ÜLKELERİNDE ÜSTLENİLEN MÜTEAHHİTLİK PROJELERİ (2025 yılına kadar)		
Ülkeler	**Proje Bedeli (Milyar Dolar)**	**Proje Sayısı**
Azerbaycan	20,6	546
Kazakistan	29,5	535
Kırgızistan	0,986	95
Özbekistan	7,7	293
Türkmenistan	53,9	1.097
Macaristan	1,98	70
KKTC	1,5	120
Toplam	**116,2**	**2.756**

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı

Müteahhitlik alanında ise Türkiye, **116,2** milyar dolarlık proje bedeliyle bölgesel kalkınmada öncü bir rol üstlenmiştir. Yukarıdaki tablo, bu belgenin merkezinde yer alan "ekonomik iş birliği yoluyla ortak refah" ilkesinin, rakamlarla da desteklendiğini göstermektedir.

AK Parti'nin Türk Dünyası Vizyon Belgesi, kardeş ülkelerle ortak ekonomik potansiyeli en verimli şekilde değerlendirmeyi, yatırımları artırarak sürdürülebilir kalkınmayı desteklemeyi ve bölgesel istikrarı güçlendirmeyi hedeflemektedir. Böylece, "birlikten doğan güç" ilkesi hem ekonomik hem de siyasî alanda kalıcı bir gerçekliğe dönüşecektir.

Tablo 7: Türk Devletlerinin Türkiye'de Doğrudan Yatırımları, Mart 2025 itibarıyla Stok

Ülkeler	Yatırım (Milyon dolar)	Ülkemize yapılan DYY içindeki payı %	Şirket sayısı
Azerbaycan	**8.290**	4,20%	**3.059**
Kazakistan	**1.371**	0,70%	**770**
Macaristan	**35**	0,018	**108**
Kırgızistan	**10**	0,005	**295**
Özbekistan	**3**	0,0015	**512**
Türkmenistan	**1**	0,0005	**661**
Türk Devletleri Toplam	**9.710**	5,00%	**5.405**
Tüm Ülkeler Toplam	**195.087**	100,00%	**86.418**

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı

Türk devletlerinin 2025 Mart ayı itibarıyla Türkiye'de **9,7** milyar dolarlık yatırımı bulunmaktadır. Bu miktar, Mart 2025 itibarıyla kümülatif olarak Türkiye'ye yapılmış olan 195 milyar dolarlık doğrudan yabancı yatırımın **%5**'ine tekabül etmektedir.

2.4. Savunma Harcamaları

Uluslararası kuruluşların resmi verilerine göre, dünyanın nitelik ve nicelik bakımından en büyük ordularından birine sahip olan Türkiye, dünyada en yüksek savunma harcaması yapabilen 10 ülkeden biridir. Türkiye hem üretimde hem de diğer iktisadî göstergelerde olduğu gibi savunma sanayiinde de Türk Dünyası'nın lokomotifi konumundadır.

Tablo 8: Türk Devletleri Savunma Bütçeleri

	Savunma Bütçeleri, 2025 öngörüsü (milyar dolar)
Türkiye	47,0
Azerbaycan	5,0
Macaristan	4,58
Özbekistan	2,8
Kazakistan	2,05
Türkmenistan	1,08
Kırgızistan	0,22
Toplam	63,0
Dünya Toplamı	1.437,0
Türk Devletleri Toplamının Dünyadaki Payı, %	4,37

Kaynak: Global Firepower

Tabloda izleneceği üzere, Global Firepower verilerine göre 2025 yılında Türkiye, **47** milyar dolarlık savunma bütçesiyle dünyanın en önemli askerî güçlerinden biri konumundadır. Son yıllarda uluslararası düzeyde dikkat çeken teknolojik atılımlar gerçekleştiren Türkiye, yerel üretim kapasitesinde önemli ilerlemeler kaydetmiş ve savunma sanayiinde yerlilik oranını rekor seviyelere yükseltmiştir. 2000'li yılların başlarında %20 olan yerlilik oranı, 2024 yılında **%80**'in üzerine çıkmıştır.

Savunma sanayiinde 3.500'den fazla firma faaliyet göstermekte ve 100.000 kişilik nitelikli iş gücü istihdam edilmektedir. Savunma sanayiimiz, yıllık 20 milyar dolarlık üretim yapmaktadır. Öte yandan, Türkiye savunma sanayii sektöründe dünyanın en büyük 10 ihracatçı ülkesinden biri konumundadır. Türk savunma ve havacılık sanayii sektörünün 2024 yılındaki ihracatı, bir önceki seneye göre **1,3** milyar dolar (%29) artarak **7,15** milyar dolara ulaşmış ve tarihî bir rekora imza atmıştır. Uluslararası arenada kanıtlanmış savunma sanayii teknolojilerimiz 100'den fazla ülkeye ihraç edilmektedir.

2.5. İktisadi Kalkınma

İnsani Kalkınma Endeksi (HDI), Birleşmiş Milletler tarafından 1990'dan beri çeşitli ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişme düzeylerini ölçmek için geliştirilen ve derlenen bir istatistiktir. Endeks, dört temel bileşenden oluşmaktadır. Bunlar; ortalama eğitim yılı, beklenen eğitim yılı, doğumda beklenen yaşam süresi ve kişi başına gayri safi millî gelir

düzeyidir. Bu bileşenler ise alt göstergeler vasıtasıyla hesaplanmaktadır. HDI, bir ülkenin kalkınmasının değerlendirilmesinde esas ölçütün ekonomik büyüme değil, insanlar ve onların yetenekleri olması gerektiğini vurgulamak amacıyla oluşturulmuştur.

HDI, ülkeleri hesaplanan verilerine göre çok yüksek, yüksek, orta ve düşük kalkınmışlık düzeyleri olarak sınıflandırmaktadır. 2025 yılında (2023 verileri yayınlanmıştır) toplam **193** ülke endekste yer almaktadır.

Tablo 9: İnsani Kalkınma Endeksi (HDI)

		İnsani Kalkınma Endeksi (HDI)								HDI Sıralama Değişim	Ortalama Yıllık HDI Büyüme Oranı			
		Değer									(%)			
HDI Sıralama	Ülke	1990	2000	2010	2015	2020	2021	2022	2023	2015-2023	1990-2000	2000-2010	2010-2023	1990-2023
Çok Yüksek İnsani Kalkınma														
46	Macaristan	0,730	0,781	0,838	0,847	0,857	0,852	0,867	0,870	1	0,68	0,71	0,29	0,53
51	Türkiye	0,598	0,669	0,750	0,821	0,838	0,841	0,853	0,853	7	1,13	1,15	0,99	1,08
60	Kazakistan	0,689	0,692	0,781	0,819	0,826	0,816	0,831	0,837	-1	0,04	1,22	0,53	0,59
Yüksek İnsani Kalkınma														
81	Azerbaycan	..	0,652	0,744	0,771	0,757	0,765	0,784	0,789	-1	..	1,33	0,45	..
95	Türkmenistan	..	..	0,700	0,725	0,744	0,754	0,761	0,764	8	..	..	0,68	..
107	Özbekistan	..	0,603	0,681	0,707	0,723	0,727	0,737	0,740	7	..	1,22	0,64	..
117	Kırgızistan	0,649	0,627	0,668	0,695	0,700	0,704	0,717	0,720	1	-0,34	0,64	0,58	0,32

Kaynak: Birleşmiş Milletler 2025 Yılı İnsani Gelişme Raporu

Türkiye, 2025 HDI verilerine göre **0,853** puan ile çok yüksek kalkınmışlık düzeyine sahip ülkeler sınıfında yer almaktadır. Türkiye ile birlikte Macaristan (0,870) ve Kazakistan (0,837) da bu sınıfta yer alırken; Azerbaycan (0,789), Türkmenistan (0,764), Özbekistan (0,740) ve Kırgızistan (0,720) ise yüksek kalkınmışlık düzeyine sahip ülkeler sınıfında yer almaktadır. KKTC endekste yer almasa da yaşam koşullarının Türkiye ile benzeştiği dikkate alındığında çok yüksek kalkınmışlık düzeyinde yer aldığı kabul edilebilir. TDT ülkelerinin tamamı kalkınma anlamında ileri seviyededir.

Türkiye'nin HDI değeri, endeksin ilk yayımlandığı 1990 yılında **0,598** iken, 2025 yılında yayımlanan 2023 verilerine göre **%43** artarak 0,853'e çıkmıştır. Yani Türkiye bu süreçte orta kalkınmışlık düzeyinden çok yüksek kalkınmışlık düzeyine yükselmiştir. Türkiye'de aynı dönemde doğumda beklenen yaşam süresi 9,3 yıl, beklenen eğitim süresi 10,9 yıl, ortalama eğitim süresi 4,5 yıl ve kişi başına düşen gelir %170,9 oranında artmıştır.

Macaristan'ın HDI değeri, 1990-2023 yılları arasında 0,730'dan **0,870**'e çıkmış; **%19,2** oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde Macaristan'ın doğumda beklenen yaşam süresi 7,7 yıl, beklenen eğitim yılı 4,1 yıl, ortalama eğitim yılı 2,9 yıl ve kişi başına düşen geliri **%73,7** oranında artmıştır.

Kazakistan'ın HDI değeri, 1990-2023 yılları arasında **0,689**'dan **0,837**'ye çıkmış; **%21,5** oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde Kazakistan'ın doğumda beklenen yaşam süresi 8,7 yıl, beklenen eğitim yılı 1,8 yıl, ortalama eğitim yılı 5 yıl ve kişi başına düşen geliri **%67,2** oranında artmıştır.

Azerbaycan'ın HDI değeri, 1995-2023 yılları arasında **0,618**'den **0,789**'a çıkmış, **%27,7** oranında artış kaydetmiştir. Aynı dönemde Azerbaycan'ın doğumda beklenen yaşam süresi 12,5 yıl, beklenen eğitim yılı 1,5 yıl, ortalama eğitim yılı 1 yıl ve kişi başına düşen geliri yaklaşık %410,8 oranında artmıştır.

Türkmenistan'ın HDI değeri, 2005-2023 yılları arasında **0,653**'ten **0,764**'e çıkmış, **%17** oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde Türkmenistan'da doğumda beklenen yaşam süresi 3,8 yıl, beklenen eğitim yılı 4,5 yıl, ortalama eğitim yılı 0,3 yıl ve kişi başına düşen geliri yaklaşık %146 oranında artmıştır.

Özbekistan'ın HDI değeri, 2000-2023 yılları arasında 0,603'ten **0,740**'a çıkmış, **%22,7** oranında artış kaydetmiştir. Aynı dönemde Özbekistan'da doğumda beklenen yaşam süresi 6,9 yıl, beklenen eğitim yılı 1,9 yıl, ortalama eğitim yılı 1,8 yıl ve kişi başına düşen geliri yaklaşık **%225,1** oranında artmıştır.

Kırgızistan'ın HDI değeri, 1990-2023 yılları arasında **0,649**'dan **0,720**'ye çıkmış, **%10,9** oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde Kırgızistan'da doğumda beklenen yaşam süresi 6,9 yıl, beklenen eğitim yılı 0,8 yıl ve ortalama eğitim yılı 2,9 yıl artmıştır. Kırgızistan'ın kişi başına düşen geliri yaklaşık **%-1,3** oranında değişim göstermiştir.

2.6. Türk Dünyası Enerji Görünümü

Dünya ekonomisi hızla büyürken fosil yakıt tüketimi buna paralel artmakta ve rezervlere sahip olmak her geçen gün daha önemli hâle gelmektedir. Dolayısıyla birçok ülkenin ve çokuluslu şirketin dikkati, fosil yakıt rezervleri bakımından zengin bir bölge olan Av-

rasya'ya çekilmiştir. Avrasya bölgesinde yer alan Türk devletlerinin sahip olduğu enerji kaynakları ve iletim hatları hem üretici ülkelere hem de bu ülkelerle dünya piyasaları arasında bir koridor oluşturan Türkiye'ye önemli fırsatlar sunmaktadır.

2.6.1. Petrol

2021 yılı itibarıyla küresel ölçekte toplam ham petrol rezervi **244,4** milyar ton olup Venezuela, **%20**'lik pay ile ham petrol rezervleri dağılımında en büyük orana sahip ülke konumundadır. 2021 yılı üretim verilerine göre, dünyadaki en büyük ham petrol üreticisi ülke ABD olup dünya üretiminin **%17**'sini karşılamaktadır.

Ülkemizde 2022 yılında **3,58** milyon ton ham petrol üretimi yapılmasına karşın **33,49** milyon ton ham petrol ithalatı yapılmıştır. Bu verilerden yola çıkarak ülkemizin yaklaşık **%90** oranında ham petrol ithalatına bağımlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Türkiye'nin üretilebilir ham petrol rezervi 2022 itibarıyla yaklaşık 70 milyon tondur.

Kazakistan ve Azerbaycan petrol rezervleri ile ön plana çıkan başlıca Türk devletlerdir. Kazakistan **3,9** milyar ton petrol rezerviyle dünyada on ikinci sırada yer alırken, Azerbaycan 1 milyar ton petrol rezerviyle dünyada on dokuzuncu sırada yer almaktadır. Sekiz Türk devletinin toplam rezervleri, dünyanın toplam petrol rezervlerinin %2'sinden fazlasına tekabül etmektedir.

Tablo 10: Türk Devletleri Petrol Rezervleri ve Üretimi

	Ham Petrol Rezervleri, Milyon ton	Ham Petrol üretim verileri, Yıllık, Milyon ton (2023)
Türkiye	70	3,6
Azerbaycan	1.000	30,2
Kazakistan	3.900	90
Kırgızistan	5	0,3
Macaristan	4	1,08
Özbekistan	100	2
Türkmenistan	100	9,2
KKTC	0	0
Toplam Türk Devletleri	5.179	136,38
Toplam Dünya	244.400	4.514,1
Türk Devletleri Dünya Payı	%2,12	%3,02

Kaynak: Statistical Review of World Energy 2024, T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

2.6.2. Doğal Gaz

2021 yılı verilerine göre, dünya doğal gaz rezervi yaklaşık **188,1** trilyon sm^3 olup Rusya **%19**'luk payla dünya doğal gaz rezervi sıralamasında ilk sırada yer almaktadır. 2021 yılı üretim verilerine göre, dünyadaki en büyük doğal gaz üreticisi ülke ABD'dir ve dünya üretiminin %23'ünü karşılamaktadır.

Ülkemizde 2023 yılında 807 milyon sm^3 doğal gaz üretimi yapılmasına karşın 50,5 milyar sm^3 doğal gaz ithalatı yapılmıştır. Bu verilerden yola çıkarak ülkemizin %98,5 oranında doğal gaz ithalatına bağımlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Ancak doğal gaz ithalatımız yeni doğal gaz keşifleri ile 2023 yılında 2022 yılına kıyasla **%7,64** azalmıştır. Türkiye'nin üretilebilir rezervi, 2024 itibarıyla yaklaşık 785 milyar sm^3'tür. Karadeniz'de keşfedilen yeni gaz sahalarının geliştirilmesiyle birlikte doğal gaz rezervimizin daha da artması beklenmektedir.

Türkmenistan, **13,6** trilyon sm^3'lük doğal gaz rezervleriyle dünyanın en fazla doğal gaz rezervine sahip dördüncü ülkesi konumundadır. Bunun yanı sıra Azerbaycan ve Kazakistan da önemli miktarda doğal gaz rezervine sahip ülkelerdir. Türk devletlerinin toplam doğal gaz rezervleri, dünya toplamının **%10,6**'sına tekabül etmektedir. Yeni bulunacak doğal gaz sahalarının bu oranı yukarı çekmesi beklenmektedir.

Tablo 11: Türk Devletleri Doğal Gaz Rezervleri ve Üretimi

	Doğal Gaz Rezervleri, Milyar sm^3	Doğal Gaz Üretim, Yıllık, 2023, milyar sm^3
Türkiye	785	0,8
Azerbaycan	2.500	35,6
Kazakistan	2.300	30,8
Kırgızistan	0,0	0,03
Macaristan	7,7	1,55
Özbekistan	800	44,2
Türkmenistan	13.600	76,3
KKTC	0	0
Toplam Türk Devletleri	19.917	189,28
Toplam Dünya	188.100	4059.2
Türk Devletleri Dünya Payı	%10,59	%4,67

Kaynak: Statistical Review of World Energy 2024, EPDK

2.6.3. Türkiye'nin Enerji Ticaretindeki Stratejik Rolü

Doğu ile Batı Blokları arasındaki Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından uluslararası ilişkilerde yeni bir dünya düzeni oluşmaya başlamıştır. O güne kadarki çatışmaların ana nedeni olan ideoloji, yerini ekonomik ve bölgesel yarışa bırakmıştır. En önemli girdilerin başında gelen fosil yakıtlar ise tüm ülkelerin ve çokuluslu şirketlerin odak noktası haline gelmiştir. Nüfusun artış hızına oranla enerji talebi çok daha yüksek düzeyde artmaktadır.

Bu doğrultuda Avrasya bölgesinde yer alan Türk devletlerinden Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Kırgızistan'ın sahip olduğu enerji kaynakları hem rezerv sahibi üretici ülkeleri hem de bu ülkelerle dünya piyasaları arasında bir köprü görevi gören Türkiye ekonomisini olumlu yönde etkilemektedir.

Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) Doğal Gaz Boru Hattı, Azerbaycan'ın Güney Hazar Denizi kesiminde yer alan Şahdeniz sahasında üretilen doğal gazın Türkiye'ye iletilmesini sağlamaktadır. 2007 yılında ilk gaz akışı sağlanan BTE'nin, Azerbaycan ve Gürcistan'da kalan kısmı Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı olarak adlandırılmaktadır. Bu hattın kapasitesinin artırılmasına 2015 yılında başlanmış ve hat 2018 yılında TANAP sistemine entegre edilmiştir.

Şekil 2: BTE ve TANAP hatları

TANAP (Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi), Azerbaycan'ın Hazar Denizi'ndeki karasularında bulunan 1,2 trilyon sm^3'lük ispatlanmış doğal gaz rezervlerinden çıkan gazı, Türkiye piyasalarına ve Türkiye üzerinden Avrupa piyasalarına ulaştırma hattıdır. Bu hat üzerinden Azerbaycan'ın diğer gaz rezervleri de Avrupa'ya taşınacaktır.

Şekil 3: Trans-Hazar Projesi

Türkmenistan, dünyanın dördüncü en yüksek doğal gaz rezervine sahip ülkesi konumundadır. Ancak Türkmenistan, doğal gazı yalnızca komşu ülkelere ihraç etmektedir. Türkmen doğal gazının Avrupa pazarlarına ulaşması için iki güzergâh bulunmaktadır. Bu seçeneklerden biri olarak, İran'dan geçerek Türkiye üzerinden Avrupa pazarlarına ulaşabilmesidir. Ancak İran'ın Batı ile ilişkilerindeki istikrarsızlık, bu seçeneği güvensiz kılmaktadır. Diğer seçenek ise Doğu-Batı Enerji Koridoru olarak da bilinen Trans-Hazar Boru Hattı Projesi ile doğal gazın Hazar'ın karşı kıyısı Azerbaycan'a; oradan da Türkiye üzerinden TANAP aracılığıyla Avrupa'ya iletilmesidir. Henüz planlama aşamasında olan bu ikinci seçenek Türkmenistan, Azerbaycan ve Türkiye için stratejik önem arz etmektedir.

Şekil 4: BTC Ham Petrol Boru Hattı

Türk Dünyası petrol rezervleri yönünden de zengin bir coğrafyadır. Dünya ham petrol rezervlerinin %2'sinden fazlası Türk devletlerinin topraklarında bulunmaktadır. Bu doğrultuda Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Ham Petrol Boru Hattı, Hazar Denizi'nin Azerbaycan kontrolündeki bölgesinden çıkarılan petrolün Batı pazarına iletilmesini sağlamaktadır. 2006 yılında açılan ve tüm uzunluğu boyunca gömülü olan boru hattının toplam uzunluğu 1.768 km. olup bunun 249 km'si Gürcistan'da, 443 km'si Azerbaycan'da ve 1.076 km'si Türkiye'de yer almaktadır.

2.7. Türk Dünyası'nın Emtia Ticaretindeki Stratejik Rolü

Türkiye, küresel ticaret yollarının güvenli, kesintisiz ve etkin şekilde işletilmesi açısından, uluslararası lojistik koridorları arasında stratejik bir konumda bulunmaktadır. Özellikle Orta Koridor ve Kalkınma Yolu Koridoru projelerinde merkezi bir rol üstlenen Türkiye, Asya, Avrupa ve Orta Doğu arasındaki transit taşımacılığın ana lojistik köprüsü konumundadır.

Bu iki büyük koridor üzerinden Türkiye, doğu ile batı; kuzey ile güney eksenindeki ticaret akışının güvenli, hızlı ve maliyet etkin bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır. Böylece bölgesel ekonomik entegrasyonun güçlendirilmesine ve küresel tedarik zincirlerinin çeşitlendirilmesine önemli bir zemin oluşturmaktadır.

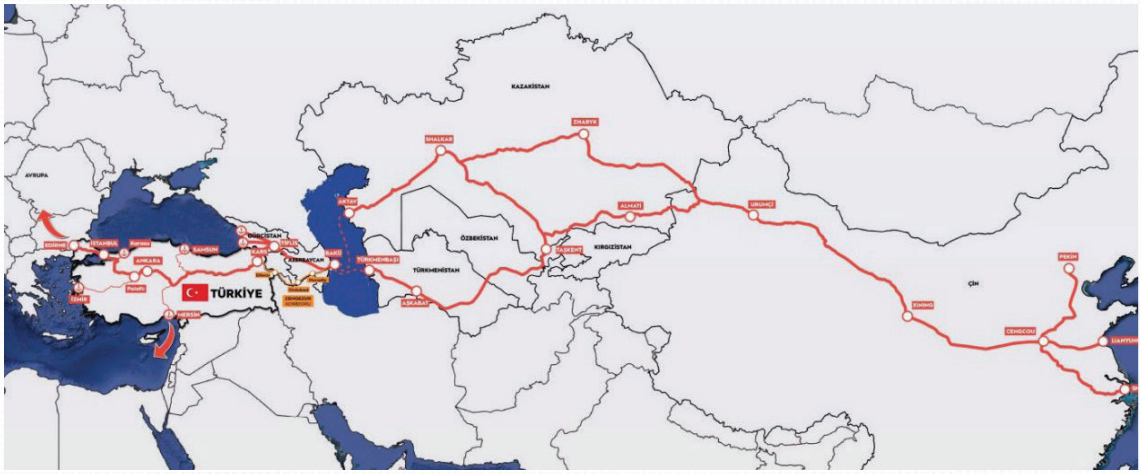
Türkiye'nin bu projelerdeki aktif rolü, ülkemizin lojistik altyapısının geliştirilmesi, transit taşımacılıktaki payının artırılması ve küresel ticarette güçlü bir lojistik aktör hâline gelmesi açısından stratejik bir fırsat sunmaktadır. Bu projeler, ekonomik iş birliklerinin geliştirilmesi, istihdamın artırılması, yeni sanayi ve lojistik merkezlerinin kurulması gibi etkileriyle öne çıkmaktadır.

2.7.1. Orta Koridor (Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Koridoru)

Orta Koridor, Çin'in batısından başlayarak Orta Asya ülkeleri üzerinden Hazar Denizi'ni geçen, Azerbaycan ve Gürcistan güzergâhıyla Türkiye'ye ve oradan Avrupa'ya uzanan stratejik bir ulaştırma ve lojistik güzergâhıdır. Bu koridor, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında şekillenen Doğu-Batı yönlü ticaret yollarının orta ayağını teşkil etmekte, kuzeydeki Rusya ve güneydeki İran koridorlarına güçlü bir alternatif sunmaktadır. Koridorun en önemli avantajlarından biri, Çin ile Avrupa arasında taşımacılık süresini denizyoluna göre önemli ölçüde kısaltmasıdır. Denizyoluyla yaklaşık 35-45 gün süren taşıma süresi, Orta Koridor sayesinde 12-15 güne kadar inebilmektedir. Bu durum, özellikle zaman duyarlılığı yüksek olan ticaret kollarında Orta Koridor'u cazip bir seçenek hâline getirmektedir.

Orta Koridor rotası etkin kullanıldığı takdirde, yıllık 600 milyar dolar tutarında olan Avrupa-Çin ticaret trafiğinden Orta Asya ülkeleri ekonomik fırsatlar elde edilebilecektir. Özellikle Türkmenistan, Kazakistan ve Azerbaycan limanlarında lojistik merkezler ve serbest ticaret sahaları kurulması, Trans-Hazar iş birliğinin gelişmesine ve derinleşmesine katkı sağlayacaktır.

Şekil 5: Orta Koridor Haritası

Türkiye, Orta Koridor'un Avrupa'ya açılan kapısı konumunda olup Bakü-Tiflis-Kars (BTK) Demiryolu Hattı, Marmaray Tüneli ve Avrupa demiryolu ağı ile entegre bir yapıya sahiptir. Bu altyapı sayesinde Asya'dan gelen yüklerin kesintisiz bir şekilde Avrupa'ya ulaştırılması mümkün hâle gelmektedir. Böylece Türkiye, küresel ticaret yollarında transit ülke ve lojistik üs olma pozisyonunu güçlendirmektedir.

Şekil 6: Orta Koridor Demiryolu-Ağı

Ayrıca Orta Koridor, sadece yük taşımacılığı açısından değil, aynı zamanda enerji güvenliği, dijital altyapılar (fiber optik hatlar) ve bölgesel ekonomik kalkınma açısından da önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu güzergâh üzerinden enerji boru hatlarının, haberleşme altyapılarının ve ticarî bağlantılarının çeşitlendirilmesi hem ticarî güvenliği artırmakta hem de bölgesel iş birliğini derinleştirmektedir.

2.7.1.1. Bakü-Tiflis-Kars (BTK) Demiryolu Hattı

Orta Koridor'a entegre olan BTK Demiryolu Hattı, Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye'yi doğrudan birbirine bağlayan bölgesel demiryolu hattıdır. Ermenistan'ı bypass ederek, Azerbaycan'ın başkenti Bakü şehrinden başlayıp Gürcistan'ın başkenti Tiflis ve Ahılkelek şehirlerinden geçerek 5 km. uzunluğunda bir tünelle Türkiye sınırlarına giren hat, Kars şehrine kadar uzanmaktadır. Demiryolunun tamamı 838,6 km. olup toplam maliyeti 450 milyon dolardır. Demiryolunun 503 km'si Azerbaycan'dan, 259 km'si Gürcistan'dan, 76 km'si ise Türkiye'den geçmektedir.

Şekil 7: BTK Demiryolu Hattı

Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi ile birlikte Avrupa ile Çin ve Rusya arasında alternatif bir güzergâh üzerinden demiryoluyla kesintisiz bir şekilde yük taşınması mümkün hâle gelmiştir. Böylece Avrupa ile Orta Asya arasındaki yük taşımalarının tamamının demiryoluna kaydırılması planlanmaktadır.

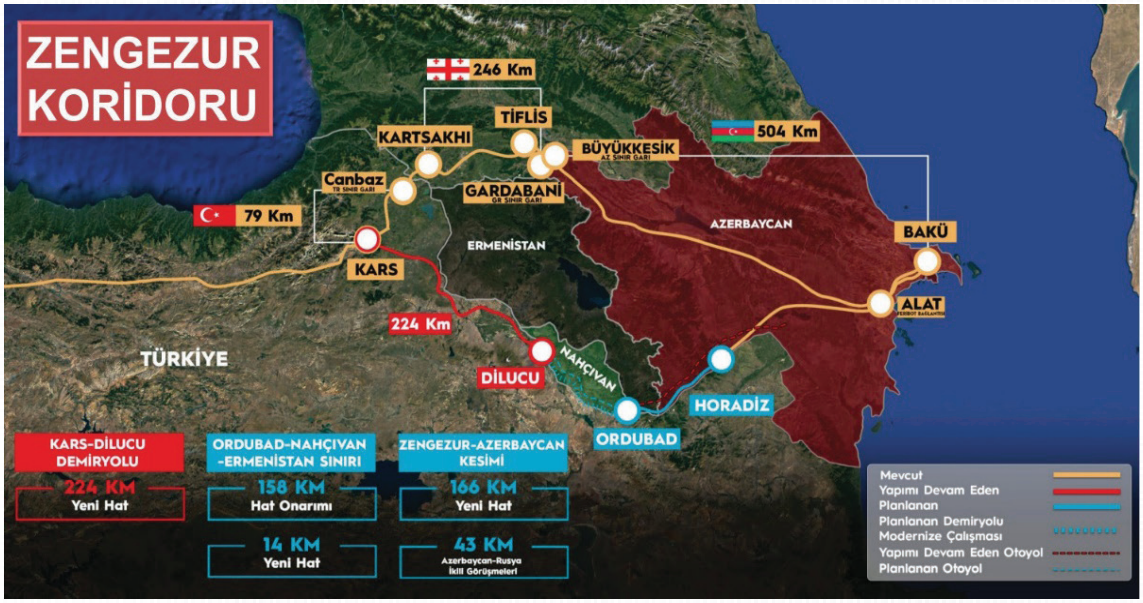
2.7.1.2. Nahçıvan Koridoru

Nahçıvan Koridoru, İkinci Karabağ Savaşı'nın Azerbaycan tarafından kazanılmasının ardından Azerbaycan ve Ermenistan arasında imzalanan ateşkes antlaşmasının 9. maddesi gereğince Azerbaycan ile eksklav parçası olan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti arasında bağlantıyı kuracak olan koridordur. Koridor, Ermenistan topraklarında inşa edilecektir.

Koridor, Nahçıvan'ı Türkiye üzerinden diğer batı ülkelerine bağlamaktadır. Böylece, bölge ülkelerine Çin, Orta Asya, Azerbaycan-Türkiye-Avrupa transit ulaşım hattını kullanma imkânı sağlamaktadır.

Bakü-Tiflis-Kars demir yolu haricinde, Azerbaycan Nahçıvan üzerinden de Türkiye aracılığıyla Avrupa'ya giriş imkânına sahip olacaktır.

Şekil 8: Nahçıvan (Zengezur) Koridoru

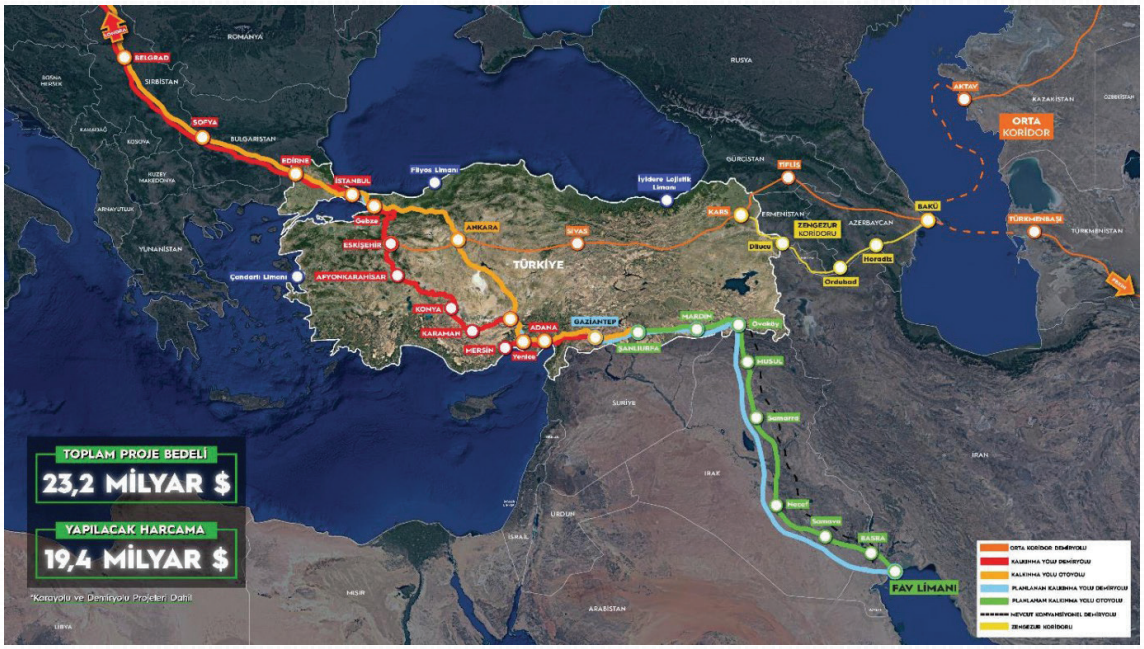
Not: 8 Ağustos 2025 yılında ABD arabulucuğunda bir anlaşma imzalanmış ve Nahçıvan (Zengezur) Koridoru'nun yeni adı "Trump Route for International Peace and Prosperity (TRIPP)" olarak kullanılmaya başlanmıştır.

2.7.2. Kalkınma Yolu

Hindistan, Güney Asya ve Basra Körfezi ülkelerinden gelecek yüklerin, Irak'ın güneyinde inşa edilmekte olan Faw Limanı'na, oradan da Türkiye'ye ve Avrupa'ya ulaştırılması amacıyla 2022 yılı başında proje çalışmalarına başlanmıştır. 2030 yılına kadar tamamlanması öngörülen projeyle Faw Limanı'ndan ülkemize ulaşacak yaklaşık 1200 km'lik otoyol ve demiryolu inşa edilmesi planlanmaktadır. Ülkemizden geçecek Kalkınma Yolu

hem demiryolu hem de karayolu olarak Basra körfezini Avrupa'ya ulaştıracaktır. Bu yatırımın yaklaşık maliyetinin 23,2 milyar dolar olması beklenmektedir.

Şekil 9: Kalkınma Yolu

Ülkemizde Ovaköy (Hudut)-Nusaybin-Mardin-Şanlıurfa-Gaziantep-Adana-Mersin-Ulukışla- Karaman-Konya-Afyonkarahisar-Eskişehir-Gebze-İstanbul-Edirne güzergâhının kullanılması planlanmaktadır. Bu demiryolu güzergâhı toplam 2.094 km. olup koridor üzerindeki hat kapasitesinin artırılması amacıyla yeni çift hat ve ikinci hat yapımları ile eksik kalan kesimlerdeki elektrifikasyon ve sinyalizasyon çalışmaları yapılmaktadır.

AK PARTİ

3.
BÖLÜM

İKTİSADİ İŞ BİRLİĞİ VE ORTAK KALKINMA

3. İktisadi İş Birliği ve Ortak Kalkınma

3.1. Ticaretin Geliştirilmesi

Türk Dünyası ülkeleri arasındaki ticaretin artırılması, ekonomik iş birliğinin en temel unsurlarından biridir. Bölgesel entegrasyon teorilerine göre, ticaretin gelişmesi için tarifelerin düşürülmesi, gümrük işlemlerinin kolaylaştırılması ve ortak pazar mekanizmalarının oluşturulması kritik önem taşımaktadır. Günümüzde Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde yürütülen ekonomik iş birliği projeleri, ticaret serbestliğini artırarak Türk devletleri arasında daha entegre bir ekonomik yapı oluşturmayı hedeflemektedir.

Bu çerçevede, ortak gümrük anlaşmaları hayata geçirilerek mal ve hizmet akışının hızlandırılması sağlanacaktır. Avrupa Birliği modelinde olduğu gibi üye ülkeler arasında tarife dışı engellerin kaldırılması ve ortak bir gümrük politikası geliştirilmesi, ticaret maliyetlerini düşürerek piyasa genişlemesini teşvik edecektir. Türk Dünyası ülkeleri arasında sanayi ürünleri, tarım ürünleri ve enerji ticaretinde uygulanacak ortak vergi indirimleri, ekonomik aktiviteye ivme kazandıracaktır.

Lojistik altyapının geliştirilmesi de ticaretin artması için bir diğer önemli faktördür. Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Koridoru (Orta Koridor) gibi projeler, Türk Dünyası ülkeleri arasındaki ticaret yollarını modernize etmeye yönelik önemli adımlardır. Bu tür ulaşım projeleri, Asya ile Avrupa arasındaki ticaret rotalarının daha hızlı ve maliyet açısından verimli hâle gelmesini sağlayarak Türk Dünyası'nın küresel ticaretteki payını artıracaktır. Lojistikteki verimlilik artışı sadece bölge içi ticareti değil, dış ticareti de güçlendirerek küresel değer zincirlerine entegrasyonu destekleyecektir.

Dijitalleşmenin hız kazandığı günümüzde, e-ticaret ve dijital ticaret platformları da ticaretin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Ortak dijital pazarların oluşturulması, e-ticaretin önündeki hukukî ve teknik engellerin kaldırılması, Türk Dünyası ülkeleri arasındaki ticareti kolaylaştırarak KOBİ'lerin rekabet gücünü artıracaktır. Aynı zamanda, gümrük sistemlerindeki teknolojik yenilikler sayesinde ticaret süreçleri daha şeffaf ve güvenilir hâle gelecektir.

Son olarak, ticaretin artırılması için ticaret diplomasisi ve ekonomik ortaklık mekanizmaları güçlendirilmelidir. Türk Devletleri Teşkilatı, üye ülkeler arasında koordinasyonu artırarak iş dünyasının entegrasyonunu sağlayacak adımlar atmalıdır. Ortak ticaret fuarları, yatırım zirveleri ve iş forumları gibi etkinlikler, özel sektörün bölgesel ticarette daha aktif bir rol üstlenmesine katkı sunacaktır. Bu stratejik adımların hayata geçirilmesiyle, Türk Dünyası ülkeleri arasındaki ticaret hacmi artırılarak bölgesel ekonomik kalkınmaya ivme kazandıracaktır.

Ticaretin geliştirilmesi, Türk Dünyası'nın ekonomik birlikteliğinin ve sürdürülebilir kalkınmasının ana unsurlarından biri olarak görülmektedir. Ticaret hacminin artması, bölgesel iş birliği ve refahı güçlendirecek, küresel rekabette Türk Dünyası'nın ortak sesini yükseltecektir.

Bu doğrultuda ticaretin geliştirilmesi adına aşağıdaki hedefler belirlenmiştir;

Kısa vadede,

- AK Parti'nin vizyonu doğrultusunda, girişimciliği destekleyen, KOBİ'leri hedef alan ve yenilikçi ticaret modellerine odaklanan ortak e-ticaret platformlarının kurulması,
- 2024 yılı itibarıyla 25,8 milyar dolar olan Türkiye'nin diğer Türk devletleriyle olan dış ticaret hacminin 50 milyar dolara çıkarılması,

Orta vadede,

- Ticaretin kolaylaştırılması için gümrük işlemlerinin dijitalleştirilmesi, sınır geçiş sürelerinin azaltılması, ortak pazar mekanizmalarının kurulması ve ihracat destek programlarının yaygınlaştırılması,
- Ticaret diplomasisi alanında ortak tanıtım stratejileri, sektörel fuarlar ve ticaret heyetleri organizasyonları gerçekleştirilmesi,
- Ticaret altyapısının geliştirilmesi, gümrük kapılarının modernizasyonu, taşımacılık süreçlerinde şeffaflık ve hız sağlanması, ortak akreditasyon ve sertifikasyon sistemlerinin geliştirilmesi,
- Türkiye'nin Türk devletleriyle olan toplam dış ticaretinin 75 milyar dolara çıkarılması,

Uzun vadede,

- E-ticaretin yanında sınır ötesi ödeme sistemleri ve ortak dijital cüzdan çözümleri, Türk Dünyası içinde ticaret akışını kolaylaştıracak temel araçların ortaya konulması,
- Yatırımcı forumlarının, ticaret eğitimleri merkezlerinin, ticaret istihbarat merkezlerinin kurulması, ortak veri tabanı çalışmaları ve ticarî anlaşmaların izlenmesine yönelik dijital platformların hayata geçirilmesi,
- Ortak lojistik merkezleri, serbest ticaret bölgeleri, gümrük kolaylaştırma protokolleri ve taşımacılıkta ortak güvenlik standartlarının geliştirilmesi, böylece bölge ülkeleri arasında ticaretin güçlendirilmesi,

- Türk Dünyası markası altında üretilen ürünlerin uluslararası tanınırlığını sağlamak üzere kalite standartlarının yükseltilmesi ve coğrafî işaret çalışmalarının yapılması,
- Bölge içi ticaretin ivmelenmesi için sektörel bazda ticaretin derinleştirilmesi, tarife dışı engellerin kaldırılması, ortak gümrük veri paylaşımı sistemlerinin kurulması ve elektronik ticaret mevzuatlarının uyumlaştırılması,
- Ticaret altyapısında, sınır kapılarının modernizasyonu ve ortak lojistik koridorlarının entegrasyonuyla birlikte yeşil lojistik uygulamaları ve karbon ayak izi azaltma projelerinin geliştirilmesi,
- Ticaretin derinleşmesi adına Türk Dünyası ülkeleri arasında ticarî anlaşmazlıkları çözmek için ortak tahkim merkezleri kurulması, ticaret mahkemeleri arasında iş birliği protokolleri imzalanması,
- Türk Ticaret ve Sanayi Odası'nın etkinliği artırılarak özel sektörün sürece daha aktif katkı sağlamasının sağlanması,
- Ticaret hacminin artırılması için sınır kapılarında ortak veri merkezleri oluşturulması ve anlık ticaret istatistikleri izleme platformları geliştirilmesi,
- Türk Dünyası içinde güçlü bir ticaret bilinci oluşturmak amacıyla genç girişimciler için eğitim programları düzenlenmesi, ticaret diplomasisi eğitim modüllerinin hayata geçirilmesi,
- Türkiye'nin Türk devletleriyle olan toplam dış ticaret hacminin 100 milyar doların üzerine çıkarılması.

3.2. Yatırım Mekanizmaları

Türk Dünyası ülkeleri arasında ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesi için doğrudan yabancı yatırımların (DYY) artırılması büyük önem taşımaktadır. Yatırımlar üretim kapasitesini artırarak sanayileşme sürecine katkı sağlamaktadır. Ancak, yatırımcılar için hukukî belirsizlikler, finansmana erişim zorlukları ve bürokratik engeller gibi faktörler yatırım akışlarını sınırlayabilmektedir. Bu nedenle, TDT ve diğer bölgesel ekonomik kuruluşlar, yatırımları teşvik eden mekanizmaları hayata geçirmelidir.

Türk Dünyası'nda yatırımların artırılması için hukukî düzenlemelerin uyumlaştırılması, yatırımcılara yönelik teşviklerin artırılması ve mülkiyet haklarının güçlü bir şekilde korunması, sermaye hareketlerini hızlandıracaktır. Özellikle, yatırımcılar için şeffaf ve öngörülebilir bir iş ortamı oluşturulması, uluslararası sermayenin Türk Dünyası ülkelerine yönelmesini sağlayacaktır. Ortak yatırım anlaşmaları sayesinde sermaye girişlerini

kolaylaştıran düzenlemeler getirilmesi yatırımcılara güven veren bir yatırım ortamı tesis edecektir.

Bir diğer kritik unsur ise öncelikli yatırım alanlarının belirlenmesi ve teşvik edilmesidir. Türk Dünyası ülkeleri, sahip oldukları doğal kaynaklar ve demografik yapı itibarıyla çeşitli sektörlerde güçlü yatırım potansiyeline sahiptir. Enerji, altyapı, turizm, tarım ve teknoloji gibi sektörler, bölgenin ekonomik kalkınmasında kritik rol oynamaktadır. Özellikle enerji alanında büyük projelerin finansmanı için ortak fonlar oluşturulması ve yenilenebilir enerji yatırımlarının teşvik edilmesi orta vadede planlanmalıdır. Tarım sektöründe ise ortak gıda üretim projeleri ile küresel gıda krizine karşı dayanıklı bir yapı oluşturulmalıdır.

Yatırımların artırılmasına yönelik önemli bir adım da Türk Yatırım Fonu'nun etkin bir şekilde hayata geçirilmesidir. 16 Mart 2023 tarihinde TDT bünyesinde kurulan bu fon, üye ülkeler arasında doğrudan yatırımları teşvik etmeyi ve ekonomik iş birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Fon, özellikle stratejik sektörlerdeki projeleri finanse ederek üye ülkelerin ekonomik entegrasyonunu hızlandıracaktır. Bununla birlikte, altyapı projelerinin finansmanı için uzun vadeli kredi mekanizmaları geliştirilerek bölgesel kalkınmaya destek sağlanacaktır.

Dijitalleşen dünyada finansal teknolojiler ve dijital yatırım platformları da bölgesel yatırımları artırma noktasında önemli bir araçtır. Ortak yatırım platformları kurularak girişimcilerin ve küçük ölçekli yatırımcıların projelere kolay erişimi sağlanmalıdır. Blokzincir tabanlı akıllı sözleşmeler ve dijital ödeme sistemleri yatırım süreçlerini hızlandırarak bürokratik engelleri minimize edebilme potansiyeline sahiptir.

Türkiye'nin güçlü ekonomisi ve AK Parti'nin kalkınmacı vizyonu doğrultusunda, yatırım mekanizmalarının geliştirilmesi ve somut uygulama adımlarına dair başat hedeflerimiz aşağıda sıralanmıştır;

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Yatırım Haritası hazırlanması ve sektörel bazda öncelikli yatırım alanlarının net biçimde tanımlanması,

Orta vadede,

- Türk Yatırım Fonu'nun etkinliğinin artırılması,
- Ortak yatırım ajanslarının kurulması,
- Yatırım fırsatlarının tanıtımı,
- Ülkeler arası bürokratik engellerin aşılması,

- Yatırımcı güveninin tesis edilmesi ve bölgesel yatırım çekiciliğinin artırılması,

Uzun vadede,

- Karşılıklı yatırımları artıracak altyapı programlarının devreye sokulması amacıyla;
- Türk Dünyasında karşılıklı yatırımların artması için uygun mevzuat uyumu, özel sektör teşvikleri, doğrudan yabancı yatırımı çekme politikaları, yatırımcı koruma mekanizmaları, yatırım altyapısı ve ortak projeler tasarlanması,
- Türkiye'nin kamu-özel iş birliği modeli çerçevesinde elde ettiği deneyimin diğer Türk devletlerine aktarılması; enerji, ulaştırma, dijital altyapı, sağlık ve eğitim gibi sektörlerde ortak mega yatırımlar için finansman platformlarının oluşturulması,
- Türk devletleri arasında çifte vergilendirmenin önlenmesine yönelik anlaşmalarının yaygınlaştırılması, yatırımcıların finansal riskleri azaltacak garanti sistemlerin devreye alınması,
- Yatırım için uygun altyapı sunacak özel ekonomik bölgeler ve serbest ticaret alanlarının kurulması, bu alanların doğrudan uluslararası yatırımlara açılarak Türk Dünyası'nın cazibesinin artırılması,
- Yatırımcı bilgilendirme platformları, sektör bazlı danışmanlık ofisleri ve yatırım sonrası destek birimleri oluşturulması,
- Vergi muafiyetleri, finansal teşvik paketleri, yatırım sonrası izleme mekanizmaları ve sürdürülebilir yatırım ilkelerinin titizlikle planlanması, yatırım süreçlerinin şeffaflığı ve hesap verebilirliğinin sağlanması,
- Bölge ülkelerinde yatırım ortamını geliştirecek reform programlarının başlatılmasına destek olunması, Türk yatırımcıların bölge ülkelerinde karşılaştığı hukukî ve idari engellerin kaldırılması için ortak çözüm mekanizmalarının kurulması,
- Yatırım ve kalkınma bankacılığı alanında ortaklıklar geliştirilmesi, Türk Yatırım Fonu'nun geliştirilerek küresel finans çevreleriyle iş birliğinin tesis edilmesi,
- Türk Dünyası içinde sürdürülebilir kalkınmayı ve toplumsal faydayı önceleyen etki yatırımı modellerinin yaygınlaştırılması,
- Genç girişimcilerin yatırım süreçlerine katılımının teşvik edilmesi,

- Türk Dünyası Kalkınma ve İmar Bankası kurulması, bu kuruluşun büyük altyapı ve stratejik projelerin finansmanında önemli bir rol üstlenmesi.

3.3. Finansal Entegrasyon

Türk Dünyası ülkeleri arasındaki ekonomik iş birliğini derinleştirmenin en önemli araçlarından biri finansal entegrasyondur. Güçlü bir finansal entegrasyon, üye ülkelerin sermaye piyasalarını daha etkin hâle getirerek ticaretin ve yatırım akışlarının önündeki engelleri azaltır. Aynı zamanda, para birimlerinin istikrarını artırarak ekonomik dalgalanmalara karşı direnç geliştirmeye yardımcı olur. Küreselleşen ekonomide finansal bütünleşme, ülkeler arası ekonomik ilişkileri hızlandırmanın yanı sıra makroekonomik istikrarı sağlamak açısından da kritik bir rol oynar.

Türk Dünyası'nda finansal entegrasyonun sağlanabilmesi için öncelikle ortak finansal kurumların kurulması gerekmektedir. Mevcut durumda her ülke kendi ulusal finansal yapısına sahipken, ortak bir kalkınma bankası veya sermaye piyasası düzenleyici otoritesi gibi yapılar oluşturulması, ekonomik iş birliğini daha ileriye taşıyacaktır. Ayrıca, bölgesel bankalar arasında iş birliğinin artırılması ve ortak projelere finansman sağlanması, üye ülkelerin ekonomik dayanıklılığını artıracaktır.

Finansal entegrasyonun bir diğer önemli unsuru ödeme sistemlerinin entegrasyonudur. Üye ülkeler arasında döviz maliyetlerini düşürecek ve ticaret işlemlerini hızlandıracak ortak bir ödeme sisteminin oluşturulması büyük avantaj sağlayacaktır. Bu kapsamda, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası öncülüğünde yerel para birimleri ile ticaret yapılmasını kolaylaştıran mekanizmaların geliştirilmesi öncelikli hedefler arasındadır.

Ayrıca, küresel finansal sistemlere bağımlılığı azaltmak adına yerel ödeme sistemlerinin entegrasyonu ve bölgesel bir dijital ödeme ağı oluşturulması önemlidir.

Sermaye piyasalarının entegrasyonu ise finansal iş birliğinin derinleştirilmesi açısından bir diğer kritik faktördür. Türk Dünyası'ndaki borsaların ortak bir platformda işlem görmesi ve yatırımcılar için daha erişilebilir hâle getirilmesi, sermaye akışlarını artırarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlayacaktır. Türk devletleri arasında ortak borsa endeksleri oluşturularak Türk şirketlerinin farklı Türk devletlerinde kolaylıkla yatırım yapabilmesi öncelikli hedefler arasındadır. Ayrıca, bölgesel tahvil piyasalarının geliştirilmesi, kamu ve özel sektör yatırımlarına finansman sağlayacaktır.

Finansal entegrasyon sürecinde tartışılan bir diğer önemli konu ortak dijital para veya ortak para birimi girişimidir. İlk etapta Türk devletleri arasında ödeme işlemlerinin kolaylaştırılmasını sağlamak amacıyla Türkcoin veya benzeri bir dijital para biriminin oluşturulması uygulanabilir hedefler arasındadır. Bu tür bir sistem, üye ülkeler arasın-

daki ticareti hızlandırmanın yanı sıra küresel finansal dalgalanmalara karşı daha dayanıklı bir ekonomik yapı oluşturulmasına da katkı sağlayacaktır.

Bölge ülkeleri arasında finansal uyumun ve ortak finansal yapıların geliştirilmesi, yatırımcı güvenini pekiştirecek ve ekonomik büyümeyi destekleyecektir. Bu doğrultuda aşağıdaki hedefler sıralanmıştır;

Kısa vadede,

- Mevcut ortak finans kurumlarının kapasitesinin artırılması,

Orta vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında finansal altyapının güçlendirilmesi ve sermaye piyasalarının entegrasyonu amacıyla;
- İlk aşamada, mevcut bankacılık mevzuatlarının uyumlaştırılması, merkez bankaları arasında koordinasyon mekanizmalarının kurulması ve düzenli finans zirvelerinin gerçekleştirilmesi,
- Bölgesel bankalar arasında swap anlaşmalarının genişletilerek, finansal krizlere karşı dayanıklılığın artırılması,
- Ülkeler arası para transferlerinin hızlı, düşük maliyetli ve güvenli şekilde gerçekleşmesi için ortak ödeme altyapısı ve platformlarının devreye alınması,
- Ortak dijital para girişimi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında finansal entegrasyonun derinleştirilmesi amacıyla;
- Ortak para projesi,
- Türk Dünyası Merkez Bankaları Forumu kurulması,
- Finans teknolojileri alanında ortak inovasyon merkezleri kurulması, fintech girişimlerinin desteklenmesi ve dijital cüzdan entegrasyonunun sağlanması,
- Ortak para piyasası enstrümanlarının oluşturulmasıyla birlikte bölgesel sermaye piyasasının derinleştirilmesi,
- Ortak kredi derecelendirme kuruluşu kurulması ve yatırımcıların bölgeye ilişkin kararlarında bu yapıdan sağlanan analizlerin temel referans olması,
- Sermaye piyasası regülasyonlarının uyumlaştırılması ve yatırımcı koruma mekanizmalarının geliştirilmesiyle yatırım ortamının daha cazip hâle getirilmesi.

3.4. Muhasebe ve Denetim Kurumları İş Birliği

Türk Dünyası'nın artan gücü denetim kurumlarına da sorumluluk yüklemektedir. Ortak denetim mekanizmaları, kaynakların etkili, verimli ve hukuka uygun kullanımı hususunda güvence vererek Türk devletlerini geleceğe daha güçlü bir şekilde taşıyacaktır.

Yüksek denetim kurumları arasında kurulacak iş birlikleri; devletlerin sürekliliğine, adaletin, düzenin ve hesap verebilirliğin birlikte ve istikrarlı bir şekilde oluşturulmasına katkıda bulunacaktır. Türk devletlerinin yüksek denetim kurumları arasında iş birliğini sağlayacak yapının tesis edilmesi amacıyla Türk Devletleri Yüksek Denetim Kurumları Birliği'nin kurulması öncelikli hedef olmalıdır.

TDT ülkeleri arasında bölgesel ekonomik iş birliğini derinleştirmek, sermaye piyasalarının güvenilirliğini artırmak ve uluslararası finansmana erişimi kolaylaştırmak amacıyla kurumsal raporlama ve bağımsız denetim alanlarında uyum ve iş birliğinin tesis edilmesi iktisadi entegrasyonun tamamlayıcı adımlarından biri olacaktır. Böylece iktisadi entegrasyonun gerekliliklerinden olan; bağımsız denetçi ve muhasebecilerin yetkilendirme koşulları, uluslararası standartlarla uyumlu muhasebe, finansal raporlama, sürdürülebilirlik ve bağımsız denetim standartlarına ilişkin ikincil düzenlemelerin uyumlaştırılması, bağımsız denetim sektörüne yönelik gözetim uygulamaları ve bilgi paylaşımı sağlanacaktır. Bu kapsamda TDT üye ve gözlemci ülkelerinin ilgili kamu otoriteleri tarafından, bölgesel ekonomik iş birliğini derinleştirmek ve sermaye piyasalarının güvenilirliğini artırmak amacıyla Türk Devletleri Muhasebe ve Denetim Kurumları Birliği'nin kurulması önemli bir iktisadi vizyon ortaya koyacaktır.

Uzun vadede, Türk Dünyası'nda derinleşen ekonomik entegrasyonun sürdürülebilir ve uluslararası finans çevreleri tarafından öngörülebilir bir yapıya kavuşabilmesi için standart belirleme ve kurumsal raporlama alanında ortak bir otoritenin oluşturulması gerekmektedir. Bu doğrultuda Türk Devletleri Finansal Raporlama ve Standart Belirleme Kurulunun kurulması; muhasebe, finansal raporlama, sürdürülebilirlik standartları ve bağımsız denetim ilkelerinin uyumlaştırılmasını sağlayarak Türk devletlerinin küresel finans mimarisi içinde ortak ve etkili bir konum elde etmesine imkân verecektir.

Bu kapsamda aşağıdaki hedefler belirlenmiştir;

Kısa vadede,

- Türk Devletleri Yüksek Denetim Kurumları Birliği'nin kurulması,
- Ortak denetim eğitimi programları düzenlenmesi ve ortak denetim projeleri üretilmesi,

- Yapay zekâ ve veri analitiği alanlarında Ar-Ge faaliyetleri,
- Denetçi değişim programları,

Orta vadede,

- Türk Devletleri Muhasebe ve Denetim Kurumları Birliği'nin kurulması,
- Dijital denetim altyapılarının güçlendirilmesi,

Uzun vadede,

- Türk Devletleri Finansal Raporlama ve Standart Belirleme Kurulunun kurulması.

3.5. Enerji İş Birliği

Enerji, ekonomik kalkınmanın temel taşlarından biri olup ülkeler arası iş birliğini en fazla şekillendiren stratejik sektörlerin başında gelmektedir. Türk Dünyası ülkeleri, sahip oldukları büyük enerji rezervleri ve stratejik konumları itibarıyla küresel enerji piyasalarında önemli bir potansiyele sahiptir. Bu nedenle, enerji alanında güçlü bir iş birliği mekanizması oluşturulması, bölgenin ekonomik ve siyasî gücünü artıracak en önemli adımlardan biri olacaktır. TDT kapsamında enerji iş birliğinin geliştirilmesi hem enerji arz güvenliğini artıracak hem de üye ülkeler arasındaki ekonomik entegrasyonu derinleştirecektir.

Türk Dünyası'ndaki ülkeler enerji kaynakları açısından farklı avantajlara sahiptir. Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan ve Türkmenistan önemli petrol ve doğal gaz rezervlerine sahipken Türkiye ise önemli bir enerji geçiş noktası olarak hem tedarikçi hem de tüketici ülkeler için stratejik bir köprüdür. Bunun yanı sıra Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan gibi ülkeler özellikle hidroelektrik potansiyelleri ile öne çıkmaktadır. Tüm bu unsurlar göz önüne alındığında, bölge ülkeleri arasında kapsamlı bir enerji iş birliği mekanizması oluşturulması, enerji arz güvenliğini sağlarken ekonomik kalkınmaya da katkıda bulunacaktır.

Enerji iş birliğinin temel unsurlarından biri bölgesel enerji koridorlarının entegrasyonudur. Türk Dünyası ülkeleri arasındaki mevcut petrol ve doğal gaz boru hatlarının güçlendirilmesi ve yeni projelerin geliştirilmesi, enerji ticaretini artırarak ekonomik ilişkileri derinleştirecektir. Hâlihazırda Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı, Trans-Anadolu Doğal gaz Boru Hattı (TANAP) ve TürkAkım gibi projeler, Türk Dünyası'nın enerji alanındaki iş birliğini güçlendirmektedir. Bu projelerin daha entegre bir şekilde yönetilmesi ve bölgesel enerji altyapısının genişletilmesi, uzun vadeli enerji güvenliğini sağlamak adına büyük önem taşımaktadır.

Bir diğer kritik konu ise yenilenebilir enerji alanındaki iş birlikleridir. Türk Dünyası ülkeleri, güneş, rüzgâr ve hidroelektrik enerjisi bakımından büyük potansiyele sahip olup bu kaynakların ortak değerlendirilmesi enerji çeşitliliğini artıracaktır. Özellikle Orta Asya ülkeleri geniş güneş enerjisi ve hidroelektrik enerjisi kapasitesine sahiptir. Bu çerçevede, bölgesel yenilenebilir enerji projelerinin teşvik edilmesi ve ortak Ar-Ge faaliyetleri yürütülmesi sürdürülebilir enerji politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Enerji iş birliği sürecinde Türk devletleri arasında ortak enerji piyasası oluşturulması bir diğer önemli adımdır. Bu kapsamda, enerji ticaretinin serbestleştirilmesi, ortak enerji borsalarının kurulması ve bölgesel enerji fiyatlandırma mekanizmalarının geliştirilmesi piyasa istikrarını artırarak ekonomik fayda sağlayacaktır. Avrupa'da olduğu gibi ortak enerji ticaret platformlarının oluşturulması ülkeler arasındaki enerji alışverişini kolaylaştıracak ve fiyat istikrarına katkıda bulunacaktır.

Son olarak enerji güvenliği ve stratejik rezervlerin yönetimi, iş birliği süreçlerinde ele alınması gereken önemli bir konudur. Küresel enerji piyasalarındaki belirsizlikler göz önüne alındığında Türk Dünyası ülkelerinin ortak enerji güvenliği politikaları oluşturması büyük bir gereklilik haline gelmektedir. Bu bağlamda, stratejik petrol ve doğal gaz rezervleri oluşturulması olası enerji krizlerine karşı dayanıklılığı artırılacak ve enerji alanındaki siber güvenlik risklerine karşı ortak koruma mekanizmalarının geliştirilmesi enerji altyapısının güvenliğini sağlayacaktır.

Türk Dünyası'nda enerji iş birliğinin güçlendirilmesi hem bölgesel ekonomik kalkınmaya hem de küresel enerji piyasalarında daha etkin bir konum elde edilmesine katkı sağlayacaktır. Enerji altyapısının entegrasyonu, yenilenebilir enerji projelerinin teşvik edilmesi, ortak enerji piyasalarının oluşturulması ve stratejik rezervlerin yönetilmesi gibi adımlar, Türk Dünyası'nın enerji alanındaki potansiyelini en verimli şekilde değerlendirmesine yardımcı olacaktır.

Bu doğrultuda aşağıdaki hedefler sıralanmıştır;

Kısa vadede,

- Türk Dünyası enerji altyapılarının mevcut durum analizinin yapılması, veri paylaşım ağlarının oluşturulması ve bölgesel enerji verilerinin standartlaştırılması,
- Enerji alanındaki diplomasi çabalarının artırılması, ortak enerji forumları ve zirvelerinin düzenlenmesi,

Orta vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında enerji ticaretini kolaylaştıracak hukukî ve teknik düzenlemelerin uyumlaştırılması, ortak enerji piyasalarının oluşturulması ve enerji fiyatlandırma mekanizmalarının geliştirilmesi,
- Enerji verimliliği politikalarının geliştirilmesi, sanayi, konut ve ulaştırma sektörlerinde enerji tasarrufu sağlayacak uygulamaların yaygınlaştırılması ve düşük karbon ekonomisine geçişin hızlandırılması,
- Bölgesel enerji krizlerine karşı hızlı müdahale ve dayanışma mekanizmalarının geliştirilmesi,
- Enerji altyapısında dijitalleşme projeleri, akıllı şebekeler ve enerji verimliliği çözümlerinin yaygınlaştırılması,

Uzun vadede,

- Trans-Hazar Doğal Gaz Boru Hattı Projesi'nin hayata geçirilmesi,
- Mevcut petrol, doğal gaz ve elektrik iletim hatlarının modernizasyonu ve yeni enerji koridorlarının oluşturulması,
- Bölgesel enerji ticaret borsalarının kurulması, fiyat istikrarı ve şeffaflığı için ortak platformların oluşturulması,
- Ortak petrol ve doğal gaz arama, çıkarma ve rafinaj projelerinin desteklenmesi, stratejik enerji rezervlerinin oluşturulması ve enerji alanında ortak yatırım fonlarının hayata geçirilmesi,
- Enerji depolama teknolojilerinin geliştirilmesi, hidrojen enerjisi ve yeni nesil batarya teknolojileri alanlarında ortak Ar-Ge projelerinin desteklenmesi,
- Türk Dünyası Enerji Ajansı'nın kurulması, enerji alanında veri paylaşımını kolaylaştıracak platformların geliştirilmesi ve bölgesel enerji politikalarının koordineli bir şekilde belirlenmesi,
- Enerji yatırımlarının finansmanı için bölgesel enerji fonlarının oluşturulması ve yatırımcı bilgilendirme merkezlerinin açılması,
- Enerji güvenliği alanında ortak senaryo çalışmaları yapılması ve tatbikatlar organize edilmesi,
- Yenilenebilir enerji potansiyelinin ortak araştırmalarla belirlenmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi kapsamında güneş, rüzgâr, hidroelektrik ve biyokütle enerjisi projelerinin desteklenmesi, teknoloji transferinin sağlanması ve Ar-Ge çalışmalarının artırılması,

- Çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği ile mücadele kapsamında yeşil enerji dönüşümünün desteklenmesi,
- Nükleer enerji konusunda iş birliğinin artırılması, eğitim ve araştırma programlarının geliştirilmesi ve güvenlik standartlarının güçlendirilmesi,
- Türk Dünyası markasıyla enerji sertifikasyon sistemlerinin oluşturulması, enerji piyasalarının şeffaflığı ve güvenilirliği için denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi,
- Türk Dünyası Enerji Birliği'nin kurulması ve enerji alanında bölgesel bağımsızlığın güçlendirilmesi,
- Türk Dünyası ortak enerji altyapılarının küresel enerji ağlarına entegrasyonu sürecinde Türk Dünyası'nın rolünün güçlendirilmesi.

3.6. Dijital Ekonomi ve Teknoloji

Dijital ekonomi, günümüz küresel ekonomisinin en önemli dinamiklerinden biri haline gelmektedir ve ekonomik büyüme, verimlilik ve inovasyon açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bilgi teknolojilerinin hızla gelişmesiyle birlikte, ülkeler arasındaki ekonomik iş birlikleri artık yalnızca ticaret ve yatırımla sınırlı kalmamakta; dijital altyapı, e-ticaret, fintech ve ortak Ar-Ge projeleri gibi alanlara da yayılmaktadır. Türk Dünyası, dijital ekonominin sunduğu fırsatları değerlendirmek ve küresel rekabet gücünü artırmak için bölgesel düzeyde ortak bir dijital ekonomi stratejisi geliştirmelidir.

Türk devletleri arasında dijital ekonominin geliştirilmesi, öncelikle ortak dijital altyapının oluşturulmasını gerektirmektedir. Gelişmiş bir dijital ekosistem için geniş bant internet erişimi, fiber optik ağların entegrasyonu ve 5G gibi yeni nesil iletişim teknolojilerine yönelik yatırımlar kritik öneme sahiptir. Üye ülkeler arasında dijital bağlantının güçlendirilmesi hem ekonomik ilişkileri derinleştirecek hem de dijital ticaret ve hizmetlerin entegrasyonunu kolaylaştıracaktır. Bu bağlamda TDT çatısı altında ortak bir dijital altyapı geliştirme programı oluşturulması gereklidir.

Bir diğer önemli alan e-ticaret ve dijital ödeme sistemlerinin entegrasyonudur. Türk Dünyası ülkelerinde e-ticaret sektörü hızla büyümekte olup dijital ticaretin yaygınlaşması için ortak dijital pazarın oluşturulması büyük önem taşımaktadır.

Bu kapsamda gümrük süreçlerinin dijitalleştirilmesi, E-ticaret platformlarının entegrasyonu ve ülkeler arası dijital ödeme sistemlerinin uyumlaştırılması sınır ötesi dijital ticaretin önündeki engelleri kaldıracaktır. Örneğin, ortak bir dijital cüzdan veya fintech altyapısının geliştirilmesi, Türk Dünyası içerisinde e-ticaretin yaygınlaşmasına katkı sağlayacaktır.

Dijital ekonomi alanındaki iş birliğinin bir diğer boyutu ortak Ar-Ge ve teknoloji merkezlerinin oluşturulmasıdır. Teknolojik yeniliklerin hız kazandığı günümüzde, ülkeler arasındaki rekabet, büyük ölçüde Ar-Ge faaliyetleri ve inovasyon kapasitesi ile şekillenmektedir. Türk devletleri arasında ortak Ar-Ge fonlarının oluşturulması, üniversiteler ve özel sektör arasında iş birliğinin artırılması ve teknoloji parklarının entegrasyonu, bölgenin dijital ekonomideki rekabet gücünü artıracaktır. Özellikle yapay zekâ, büyük veri analitiği, blokzincir ve siber güvenlik gibi alanlarda ortak çalışmalar yürütülmesi, küresel düzeyde rekabet avantajı sağlayacaktır.

Dijital ekonomi çerçevesinde siber güvenlik iş birliği de büyük önem taşımaktadır. Dijital altyapının gelişmesiyle birlikte, siber tehditler ve dijital güvenlik riskleri de artmaktadır. Türk Dünyası ülkelerinin kritik dijital altyapılarını korumak ve veri güvenliğini sağlamak amacıyla ortak bir siber güvenlik stratejisi geliştirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ortak siber güvenlik merkezlerinin kurulması, bilgi paylaşım mekanizmalarının oluşturulması ve uluslararası düzeyde siber tehditlere karşı koordineli hareket edilmesi önemlidir.

Dijital eğitim ve insan kaynağının geliştirilmesi de dijital ekonominin sürdürülebilirliği açısından kritik bir faktördür. Teknoloji alanındaki iş gücü ihtiyacının karşılanması için Türk devletleri arasında ortak eğitim programlarının geliştirilmesi, dijital yetkinliklerin artırılması ve bilişim teknolojileri alanında uzman insan kaynağı yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, üniversiteler arası iş birliğinin güçlendirilmesi, çevrim içi eğitim platformlarının oluşturulması ve teknoloji odaklı girişimciliğin teşvik edilmesi, bölgenin dijital ekonomi potansiyelini artıracaktır.

Kısa vadede,

- Ortak dijital strateji belgelerinin hazırlanması,
- Bölgesel veri merkezlerinin inşa edilmesi, dijital güvenlik altyapısının geliştirilmesi ve siber dayanıklılık çalışmalarının desteklenmesi,
- Teknoloji transferi ve bilgi paylaşımı mekanizmalarının oluşturulması, ortak teknoloji eğitimleri ve sertifikasyon programlarının başlatılması,
- Türk Dünyası teknoloji fuarları ve inovasyon zirvelerinin düzenlenmesi, ortak projelerin tanıtılması ve yatırımcılarla buluşturulması, Dijital okuryazarlık seviyesinin artırılması amacıyla eğitim programlarının geliştirilmesi ve üye ülkeler arası öğrenci değişimlerinin teşvik edilmesi,

Orta vadede,

- Ortak E-ticaret pazar yerlerinin oluşturulması ve Türk Dünyası ülkelerinin dijital ticaret mevzuatının uyumlaştırılması,

- Ortak Ar-Ge merkezlerinin kurulması, yapay zekâ, blokzincir, büyük veri ve nesnelerin interneti gibi öncelikli alanlarda araştırma projelerinin desteklenmesi,
- Dijital girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi, start-up merkezlerinin kurulması ve genç girişimcilerin desteklenmesi,
- Ortak yazılım geliştirme platformlarının kurulması ve açık kaynak yazılımların desteklenmesi,
- Dijital kamu hizmetlerinin entegrasyonu, e-Devlet uygulamalarının karşılıklı uyumlu hâle getirilmesi ve mobil uygulama altyapılarının geliştirilmesi,
- Türk Dünyası Teknofestleri'nin düzenlenmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Teknoloji Ajansı'nın ve Türk Dünyası Dijital Ekonomi Platformu'nun kurulması ve küresel ölçekte teknolojik markalaşma sürecinin desteklenmesi,
- Ortak uzay ve havacılık programlarının oluşturulması, uydu teknolojileri ve savunma teknolojilerinde ortak projelerin hayata geçirilmesi,
- Siber güvenlik alanında ortak tatbikatların yapılması ve tehditlere karşı ortak müdahale mekanizmalarının kurulması,
- Türk Dünyası dijital ekonomi ve teknoloji vizyonunun belirlenmesi sürecinde Türkiye'nin yönlendirici ve lider ülke rolünün pekiştirilmesi.

3.7. Tarım ve Gıda Güvenliği

Türk Dünyası ülkeleri, geniş tarım arazileri, zengin su kaynakları ve güçlü tarım potansiyeliyle küresel gıda piyasalarında etkin bir rol üstlenme kapasitesine sahiptir. Tarım sektörü, Türk Dünyası ülkeleri için ekonomik kalkınmanın yanı sıra stratejik bir gıda güvenliği meselesi olarak da önem taşımaktadır. Küresel iklim değişikliği, artan nüfus ve tedarik zincirlerindeki kırılganlıklar, gıda güvenliğini uluslararası ilişkilerin en kritik konularından biri haline getirmiştir. Bu bağlamda Türk devletleri arasında tarımsal üretim, gıda işleme ve dağıtım süreçlerinde entegrasyonu güçlendirecek ortak politikalar geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Gıda arz güvenliğinin sağlanması, tarımsal verimliliğin artırılması ve sürdürülebilir üretim modellerinin benimsenmesi, Türk Dünyası'nın ekonomik ve sosyal istikrarı açısından stratejik bir gerekliliktir.

Tarımsal üretimde iş birliğinin artırılması gerekmektedir. Türk Dünyası ülkeleri, geniş ve verimli tarım arazilerine sahip olmalarına rağmen, üretim süreçlerinde modern tek-

nolojilerin yaygınlaştırılması, sulama sistemlerinin iyileştirilmesi ve verimliliği artırıcı mekanizmaların geliştirilmesi konusunda farklı seviyelerde ilerleme kaydetmiştir. Ortak bir tarımsal araştırma ve inovasyon platformunun oluşturulması, iyi uygulama örneklerinin paylaşılması ve çiftçilerin yeni teknolojilere erişiminin kolaylaştırılması, sektörün gelişimini hızlandıracaktır.

Tarımsal ticaretin kolaylaştırılması ve ortak gıda tedarik zincirlerinin oluşturulmasıdır. Türk devletleri arasında tarım ürünleri ticaretinin önündeki gümrük engellerinin azaltılması, tarımsal üretimin daha verimli yönetilmesini sağlayacak ve gıda güvenliği açısından dışa bağımlılığı azaltacaktır. Ayrıca, ortak tarım politikalarının geliştirilmesi ve stratejik ürünlerin belirlenerek bölgesel üretim planlamasının yapılması, tarımsal arzda istikrarı sağlayacaktır. Bu çerçevede, tarımsal ticareti destekleyecek finansal mekanizmalar ve teşvikler de oluşturulmalıdır.

Türk Dünyası için bölgesel gıda stoklarının oluşturulması da büyük önem taşımaktadır. Tarım ve gıda güvenliği alanında ortak bir koordinasyon mekanizmasının oluşturulması ve ülkeler arasında kriz anlarında karşılıklı destek sağlayacak anlaşmaların yapılması, Türk Dünyası'nın gıda arz güvenliğini güçlendirecektir. Bunun yanı sıra tarım ve hayvancılık sektörlerinde sürdürülebilirlik ve ekolojik dengenin korunması hedeflenmelidir. Toprak ve su kaynaklarının korunması, organik tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması ve iklim değişikliğinin tarımsal üretime etkilerinin en aza indirilmesi, sürdürülebilir tarım politikalarının merkezinde yer almalıdır. Ayrıca, tarımsal üretimde karbon ayak izinin azaltılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının tarımda daha fazla kullanılması, ekolojik sürdürülebilirlik açısından önem taşımaktadır.

Tarım teknolojilerinde ortak Ar-Ge çalışmalarının artırılması ve akıllı tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Dijital tarım teknolojileri, hassas tarım uygulamaları ve yapay zekâ destekli tarımsal veri analiz sistemleri, verimliliği artırarak gıda güvenliğini sağlamada kritik bir rol oynamaktadır. Türk devletleri arasında tarımsal teknoloji transferinin hızlandırılması, çiftçilerin dijital eğitim ve kapasite geliştirme programlarına erişiminin sağlanması, tarım sektörünün modernleşmesine önemli katkılar sunacaktır.

Bu doğrultuda aşağıdaki hedefler sıralanmıştır;

Kısa vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında tarımsal üretim verilerinin paylaşımını kolaylaştıracak ortak tarım veri tabanları oluşturulması, tarımsal bilgi sistemlerinin entegrasyonu ve çiftçilere yönelik dijital eğitim programlarının başlatılması,

Orta vadede,

- Tarımda verimliliğin artırılması amacıyla modern tarım tekniklerinin yaygınlaştırılması, akıllı tarım uygulamalarının teşvik edilmesi, hassas tarım teknolojilerinin benimsenmesi ve yenilikçi üretim yöntemlerinin desteklenmesi,
- Tarımsal üretim ve gıda arz güvenliğinin uzun vadede sürdürülebilir olması için Türk Dünyası Tarım ve Gıda Güvenliği Stratejisi hazırlanması, ortak araştırma enstitüleri kurulması ve akademik iş birliği projelerinin geliştirilmesi,
- Tarım ve gıda sanayinde katma değeri yüksek üretimin teşvik edilmesi, işlenmiş gıda sektörünün güçlendirilmesi, tarım-gıda sanayi entegrasyonunun desteklenmesi ve tarımsal ürünlerin uluslararası rekabet gücünün artırılması,
- Gıda güvenliği standartlarının uyumlaştırılması, denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, sertifikasyon süreçlerinin hızlandırılması ve uluslararası pazarlara erişimin kolaylaştırılması,
- Tarım sektöründe su kullanım verimliliğini artırmak için ortak su yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi, kuraklık ve su kıtlığına karşı dayanıklılık politikalarının benimsenmesi ve su tasarrufu sağlayan sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması,
- Tarımsal üretimde biyolojik çeşitliliğin korunması, yerel tohum kullanımının teşvik edilmesi, genetik kaynakların sürdürülebilir şekilde değerlendirilmesi ve organik tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında tarımsal ticareti kolaylaştıracak gümrük süreçlerinin sadeleştirilmesi, lojistik altyapının güçlendirilmesi, ortak tarım pazarlarının oluşturulması ve bölgesel ticaret anlaşmalarının genişletilmesi,
- Çiftçilerin oluşturulacak ortak finansal kaynaklara erişiminin kolaylaştırılması, tarım kredilerinin yaygınlaştırılması, düşük faizli tarım destek fonlarının oluşturulması ve çiftçilere yönelik mikrofinans çözümlerinin geliştirilmesi,
- Tarımsal sigorta sistemlerinin güçlendirilmesi, doğal afetlere karşı risk yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi, iklim değişikliğine dayanıklı üretim modellerinin teşvik edilmesi ve afet sonrası çiftçilerin yeniden üretime katılımını destekleyecek mekanizmaların oluşturulması.

3.8. Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Turizm sektörü, ülkeler arası ekonomik iş birliğinin geliştirilmesinde ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında kritik bir role sahiptir. Türk Dünyası, sahip olduğu doğal

güzellikler, tarihî miras ve kültürel zenginlikleriyle büyük bir turizm potansiyeline sahiptir. Ancak, bu potansiyelin tam anlamıyla değerlendirilebilmesi için ülkeler arasında koordineli politikalar geliştirilmesi, turizm altyapısının iyileştirilmesi, turizm yollarının oluşturulması ve ortak tanıtım stratejilerinin benimsenmesi gerekmektedir. Turizmin geliştirilmesi, ekonomik büyümeyi hızlandırmakla kalmayacak, kültürel entegrasyonu ve halklar arası etkileşimi de güçlendirecektir.

Türk Dünyası'nın turizm potansiyelini artırmak için ortak bir turizm stratejisinin belirlenmesi gerekmektedir. Turizm sektörünün gelişimi için ortak bir tanıtım ve pazarlama politikası oluşturulmalı, TDT bünyesinde turizmi teşvik eden programlar uygulanmalıdır. "Türk Dünyası Kültür ve Turizm Rotası" gibi projelerle tarihî İpek Yolu'nu canlandıran, geleneksel kültürel mirası öne çıkaran tematik turizm rotaları oluşturulması hedeflerimiz arasındadır. Böylece, ülkeler birbirlerini tamamlayan turistik destinasyonlar olarak konumlanabilir ve küresel pazarda daha fazla turist çekebilir.

Turizm altyapısının geliştirilmesi ve ulaşım ağlarının entegrasyonu ise önemli bir diğer husustur. Turistlerin seyahatini kolaylaştırmak için Türk Dünyası ülkeleri arasındaki havayolu, kara yolu ve demir yolu bağlantılarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle doğrudan uçuşların artırılması, sınır geçişlerinin kolaylaştırılması ve ortak vize uygulamalarının hayata geçirilmesi, bölge içi turizm akışını hızlandıracaktır. Türk devletleri arasında "Türk Dünyası Turist Vizesi" gibi bir uygulamanın başlatılması, bölgeyi ziyaret eden turistlerin farklı ülkeleri tek bir vizeyle gezmelerine olanak tanıyacaktır.

Turizm çeşitliliğinin artırılması da önemli bir kalkınma alanıdır. Türk Dünyası ülkeleri, deniz turizmi, dağ turizmi, sağlık turizmi, gastronomi turizmi, kültürel ve tarihî turizm gibi farklı alanlarda büyük bir potansiyele sahiptir. Türkiye'nin turizm konusundaki tecrübesi ve başarılı turizm modeli, diğer Türk devletleriyle paylaşılmalı ve ortak projeler geliştirilmelidir.

Turizm sektöründe ortak markalaşma çalışmaları yapılmalıdır. Türk Dünyası'nı küresel çapta bir turizm destinasyonu olarak konumlandırmak için "Türk Dünyası Ortak Turizm Tanıtım Fonu" kurulabilir. Bu fon, uluslararası turizm fuarlarında tanıtımlar yapmak, dijital platformlarda reklam kampanyaları düzenlemek ve ortak turizm festivalleri organize etmek için kullanılabilir. Kültürel mirasın öne çıkarıldığı uluslararası etkinlikler, Türk Dünyası ülkelerinin turizm gelirlerini artırabilir ve bölgeye olan ilgiyi artırabilir.

Turizmin sürdürülebilirliği ve kültürel mirasın korunması önemli bir gündem maddesi olmalıdır. Kitle turizminin çevresel ve sosyal etkilerini minimize etmek için ekolojik turizm projeleri desteklenmeli ve kültürel mirasın korunmasına yönelik ortak programlar geliştirilmelidir. UNESCO Dünya Mirası listesine daha fazla Türk Dünyası lokasyonunun dâhil edilmesi, bölgenin tarihî ve kültürel değerlerinin küresel alanda tanınırlığını artıracaktır.

Bu şekilde aşağıdaki hedefler sıralanmıştır;

Kısa vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında turizm iş birliğini artıracak ortak tanıtım stratejilerinin belirlenmesi, ortak turizm markasının oluşturulması ve uluslararası alanda etkin bir tanıtım kampanyası yürütülmesi,
- Ortak turizm paketleri ve destinasyonlar oluşturularak, Türk Dünyası içinde turistik hareketliliğin artırılması,
- Sağlık ve termal turizminin teşvik edilmesi, ortak sağlık turizmi programlarının geliştirilmesi, Türk Dünyası'nda sağlık turizmi destinasyonlarının oluşturulması,
- Gastronomi turizminin desteklenmesi, Türk mutfağının ortak tanıtım faaliyetleri ile dünya çapında bilinirliğinin artırılması, gastronomi festivallerinin düzenlenmesi ve yerel ürünlerin küresel pazarlara tanıtılması,
- Ekoturizm, doğa turizmi ve macera turizmi alanlarında iş birliği yapılarak doğal alanların korunması ve sürdürülebilir turizm politikalarının benimsenmesi,

Orta vadede,

- Kültürel ve tarihî mirasın korunarak turizme kazandırılması amacıyla UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne giren destinasyonların artırılması, kültürel rotaların oluşturulması ve tarihî şehirlerin restorasyonunun teşvik edilmesi,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında turizm eğitimi ve sertifika programlarının yaygınlaştırılması, turizm çalışanlarının kalifikasyonunun artırılması ve sektörde nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi,
- Türk Dünyası Turizm Birliği'nin kurulması, bölgesel turizm politikalarının koordinasyonunun sağlanması ve ortak turizm stratejilerinin belirlenmesi,

Uzun vadede,

- Turizm altyapısının güçlendirilmesi için ulaşım ağlarının geliştirilmesi, uluslararası havalimanları arasındaki bağlantıların artırılması ve vizesiz seyahat imkânlarının genişletilmesi,
- Turizm sektöründe yatırımcıların teşvik edilmesi, özel sektör ve kamu iş birliklerinin artırılması, konaklama ve hizmet altyapısının geliştirilmesi,
- Türk Dünyası Turizm Birliği bünyesinde Türk Dünyası Miras Listesi'nin oluşturulması ve uluslararası tanınırlığının sağlanması.

AK PARTİ

4.
BÖLÜM

GÜVENLİK POLİTİKALARI

4. Güvenlik Politikaları

Türk Dünyası'nın güvenliği ve istikrarı, ekonomik kalkınma ve bölgesel iş birliği açısından temel bir unsurdur. Küresel ve bölgesel gelişmeler, Türk Dünyası ülkelerinin güvenlik stratejilerini ortak bir çerçevede değerlendirmesini ve iş birliğini güçlendirmesini zorunlu hâle getirmiştir. Günümüzde uluslararası güvenlik tehditleri, yalnızca askerî güçle değil, çok boyutlu stratejilerle ele alınmakta; siber güvenlik, terörle mücadele, kriz yönetimi ve enerji güvenliği gibi alanları da kapsayan geniş ölçekli bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu çerçevede, Türk Dünyası ülkeleri arasında stratejik güvenlik iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesi, bölgesel istikrarın sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir.

Türkiye, bölgesinde güvenlik sağlayıcı bir aktör olarak Türk Dünyası'nın savunma ve güvenlik politikalarına katkı sunabilecek teknolojik altyapıya, askerî kapasiteye ve diplomatik tecrübeye sahiptir. Savunma sanayii alanında elde edilen kazanımlar, ortak projelerin geliştirilmesi açısından önemli bir fırsat sunmaktadır. Bununla birlikte, terörle mücadelede etkin koordinasyon, sınır güvenliğinin sağlanması, siber tehditlere karşı ortak savunma mekanizmalarının geliştirilmesi ve kriz yönetimi stratejilerinin belirlenmesi, Türk Dünyası'nın güvenliğini güçlendirecek temel adımlardır. Bu bağlamda, TDT çatısı altında somut iş birliği modellerinin hayata geçirilmesi ve stratejik alanlarda ortak hareket kabiliyetinin artırılması gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Türk Dünyası'nın jeopolitik konumu hem fırsatlar hem de riskler barındırmaktadır. Enerji nakil hatları, ulaştırma koridorları ve ticaret yolları üzerinde bulunan Türk Dünyası, küresel güç dengelerinin merkezinde yer almaktadır. Bu nedenle, bölgesel güvenlik politikalarının yalnızca ulusal güvenlik perspektifinden değil, ortak çıkarlar temelinde şekillendirilmesi önem arz etmektedir. Türk Dünyası'nın uluslararası sistemde daha etkin bir konum elde edebilmesi için savunma sanayii iş birliğinden siber güvenliğe, kriz yönetiminden jeopolitik stratejilere kadar geniş bir yelpazede ortak politikalar belirlenmesi gerekmektedir.

4.1. Savunma Sanayii İş Birliği

Savunma sanayii, ülkelerin bağımsızlığını ve ulusal güvenliğini doğrudan etkileyen stratejik bir sektördür. Türk Dünyası ülkeleri, sahip oldukları askerî kapasite, teknolojik altyapı ve savunma sanayii potansiyeli ile bölgesel güvenliği sağlama noktasında önemli bir avantaja sahiptir. Son yıllarda Türkiye'nin savunma sanayiinde kaydettiği ilerlemeler, dost ve müttefik ülkeler için önemli bir iş birliği fırsatı yaratmaktadır. Ortak savunma projeleri, ortak tatbikatlar ve teknoloji paylaşımı yoluyla Türk Dünyası ülkeleri

arasında savunma alanında daha güçlü bir entegrasyon sağlanması, bölgesel istikrar ve caydırıcılık açısından kritik bir öneme sahiptir.

Bu doğrultuda aşağıdaki hususlar hedeflenmektedir:

Orta vadede,

- Savunma sanayii alanında ortak Ar-Ge merkezleri kurulması,
- Askerî teknoloji geliştirme süreçlerinde ülkeler arası iş birliğinin artırılması,
- Savunma projelerinde ortak üretim modellerinin teşvik edilmesi,
- Türk savunma sanayii şirketleri ile Türk Dünyası ülkelerindeki savunma sektörleri arasında stratejik ortaklıkların geliştirilmesi,
- Askerî teknolojilerin transfer edilmesi, savunma ekipmanlarının ortak üretiminin teşvik edilmesi,
- Ortak tatbikatların düzenlenmesi, askerî eğitim programlarının genişletilmesi, güvenlik ve savunma alanlarında bilgi paylaşımını artıracak mekanizmaların oluşturulması,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında savunma sanayii ticaretinin artırılması, ortak askerî teçhizat standartlarının belirlenmesi ve savunma lojistiği alanında iş birliğinin güçlendirilmesi,
- Ortak insansız hava aracı ve savunma teknolojileri geliştirme projelerinin teşvik edilmesi ve siber savunma alanında ortak güvenlik protokollerinin oluşturulması,
- Türk Dünyası Savunma Sanayii Fuarlarının düzenlenmesi,

Uzun vadede,

- Tüm Türk coğrafyasında savunma sanayiinde yerlilik oranının artırılması,
- Bağımsız askerî kapasitenin güçlendirilmesi,
- Savunma üretiminde dışa bağımlılığı azaltacak stratejilerin belirlenmesi,
- Savunma tedarik süreçlerinin ortaklaştırılması, askerî sanayi kümelenmelerinin oluşturulması ve savunma alanında bölgesel üretim üsleri kurulması,
- Türk Dünyası Savunma İş Birliği Örgütü'nün oluşturulması, askerî alanda koordinasyonu artıracak ortak bir platform geliştirilmesi ve savunma politikala-

rının eşgüdümlü hâle getirilmesi, bu örgütün bölgesel güvenlik politikalarına yön verecek bir yapı olarak görev alması,

- Türk Dünyası Ortak Savunma Sanayii Birliği'nin kurulması, bu birliğin ortak Ar-Ge ve ortak üretim platformlarını organize etmesi.
- Türk Dünyası ülkeleri arasında savunma sanayii iş birliğinin artırılması hem ulusal güvenliği güçlendirecek hem de bölgesel istikrarı sağlamlaştıracaktır.

4.2. Terörle Mücadele ve Sınır Güvenliği

Terörle mücadele ve sınır güvenliği, Türk Dünyası ülkelerinin ulusal güvenliğini ve bölgesel istikrarını doğrudan etkileyen stratejik konular arasındadır. Küresel ölçekte terör örgütlerinin faaliyetleri, yasa dışı göç, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi tehditler bölge ülkelerinin güvenlik politikalarında daha sıkı iş birliğini zorunlu hâle getirmektedir. Türk Dünyası ülkelerinin ortak güvenlik stratejileri geliştirmesi, terör örgütleriyle mücadelede etkili bilgi paylaşım mekanizmalarının oluşturulması ve sınır güvenliğinin güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu doğrultuda aşağıdaki hedefler sıralanmıştır:

Kısa vadede,

- Terörle mücadelede uluslararası iş birliklerinin güçlendirilmesi, küresel güvenlik platformlarıyla daha etkin ilişkiler kurulması ve Türk Dünyası ülkelerinin ortak diplomatik girişimlerle terör örgütleriyle mücadelede küresel baskı unsuru oluşturmaları,

Orta vadede,

- Terörle mücadelede istihbarat paylaşımının artırılması, terör örgütlerinin finansman yollarının engellenmesi ve terörün lojistik destek kanallarının kesilmesi amacıyla ortak operasyonel mekanizmaların oluşturulması,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında sınır güvenliği iş birliğinin artırılması, sınır bölgelerinde teknolojik gözetleme sistemlerinin yaygınlaştırılması, akıllı sınır kontrol sistemleri entegrasyonun desteklenmesi,
- Ortak terörle mücadele eğitim programlarının oluşturulması, güvenlik güçleri arasında koordinasyonun güçlendirilmesi ve ortak tatbikatlar düzenlenmesi,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında kolluk kuvvetleri iş birliğini artıracak ortak güvenlik platformlarının geliştirilmesi, sınır ötesi suçlarla mücadelede ortak hukukî mekanizmaların oluşturulması,

- Kaçakçılıkla mücadelede sınır güvenlik birimlerinin koordinasyonunun artırılması, kaçakçılıkla mücadele teknolojilerinin geliştirilmesi ve yasadışı ticaretin önlenmesi için bölgesel veri paylaşım ağlarının kurulması,

Uzun vadede,

- Sınır bölgelerinde güvenli bölgeler oluşturulması, ortak askerî devriyelerin artırılması ve sınır ötesi tehditlere karşı hızlı müdahale mekanizmalarının geliştirilmesi,
- Türk Dünyası Ortak Terörle Mücadele Merkezi'nin kurulması, bu merkezin tehdit analizleri yaparak terörle mücadelede koordinasyonu sağlayan bir yapı haline getirilmesi.
- Türk Dünyası ülkeleri arasında güvenlik iş birliğinin artırılması ve terörle mücadelede ortak bir yaklaşım geliştirilmesi, bölgesel istikrarı güçlendirecek ve ulusal güvenlik politikalarına önemli katkılar sağlayacaktır.

4.3. Siber Güvenlik

Dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte siber tehditler, ulusal güvenlik ve ekonomik istikrar açısından önemli bir risk haline gelmiştir. Devlet kurumlarına, kritik altyapılara, finans sektörüne ve bireysel kullanıcı sistemlerine yönelik siber saldırılar her geçen gün artmaktadır. Siber güvenliğin sağlanması, veri güvenliğinin korunması, siber saldırılara karşı dayanıklılığın artırılması ve siber tehditlerin önlenmesi amacıyla Türk Dünyası ülkeleri arasında iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda aşağıdaki hedefler sıralanmıştır:

Kısa vadede,

- Dijital ekonominin ve E-ticaretin güvenliğini sağlamak amacıyla güvenilir veri yönetimi ve kimlik doğrulama sistemlerinin geliştirilmesi,

Orta vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında siber tehditlere karşı ortak savunma mekanizmalarının geliştirilmesi, ulusal siber güvenlik merkezleri arasında bilgi paylaşım ağlarının oluşturulması,
- Kamu kurumları, özel sektör ve akademik kuruluşlar arasında siber güvenlik alanında ortak çalışmalar yürütülmesi, siber tehditlere karşı ortak Ar-Ge projelerinin desteklenmesi,

- Kritik altyapıların (enerji, ulaştırma, finans, sağlık vb.) siber saldırılara karşı korunmasını sağlamak amacıyla ortak siber savunma stratejileri geliştirilmesi ve simülasyon tabanlı tatbikatların düzenlenmesi,
- Siber suçlarla mücadelede ulusal ve bölgesel yasal çerçevelerin uyumlaştırılması, uluslararası siber güvenlik standartlarının benimsenmesi ve ülkeler arasında dijital suçlarla mücadele konusunda ortak bir hukuk mekanizmasının oluşturulması,
- Türk Dünyası ülkelerinin ulusal siber güvenlik kapasitelerini güçlendirmek amacıyla ortak siber güvenlik eğitim programlarının düzenlenmesi, teknik uzman yetiştirilmesi ve siber savunma alanında ortak sertifikasyon süreçlerinin oluşturulması,
- Yapay zekâ destekli siber güvenlik sistemlerinin geliştirilmesi, otomatik tehdit algılama ve yanıt sistemlerinin yaygınlaştırılması ve siber tehdit istihbaratının güçlendirilmesi,
- Ortak siber güvenlik tatbikatları düzenlenerek kriz anlarında koordinasyonun güçlendirilmesi ve siber tehditlere karşı hızlı müdahale kapasitesinin artırılması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Siber Güvenlik Ajansı'nın kurulması, bu ajansın siber tehditleri analiz eden, saldırılara karşı ortak savunma stratejileri geliştiren ve koordinasyonu sağlayan bir yapı haline getirilmesi,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında siber güvenlik iş birliğini kurumsallaştıracak ve dijital egemenliği güçlendirecek ortak siber güvenlik politikalarının geliştirilmesi.

4.4. Kriz Yönetimi ve Afet Yardımı

Türk Dünyası ülkeleri, coğrafî konumları ve iklim koşulları nedeniyle deprem, sel, orman yangınları ve diğer doğal afetlerle sıkça karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca, insanî krizler, düzensiz göç hareketleri ve salgın hastalıklar gibi acil durumlar da bölgesel güvenlik açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Afet ve kriz yönetimi konularında ortak hareket edilmesi, müdahale kapasitesinin artırılması ve insanî yardımların etkin bir şekilde koordine edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, Türk Dünyası ülkeleri arasında kriz yönetimi ve afet yardımı alanında kapsamlı iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda aşağıdaki hedefler sıralanmıştır:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Sivil Koruma Başkanlığı'nın kurulması, bu merkezin afetlere hızlı yanıt verecek şekilde yapılandırılması ve bölgesel afet yönetimi kapasitesinin güçlendirilmesi,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında afet yönetimi konusunda kurumsal iş birliğinin artırılması, ortak kriz yönetim protokollerinin oluşturulması ve afet anlarında koordinasyon sağlanması,
- Acil durum müdahale ekiplerinin kapasitelerinin artırılması, ülkeler arasında afet yönetimi konusunda teknik bilgi ve tecrübe paylaşımının desteklenmesi,
- Doğal afet risklerini azaltmaya yönelik ortak önlemler geliştirilmesi, erken uyarı sistemlerinin entegrasyonu ve afet risk haritalarının oluşturulması,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında insanî yardım mekanizmalarının güçlendirilmesi, afet bölgelerine yönelik ortak yardım operasyonlarının düzenlenmesi ve lojistik destek ağlarının geliştirilmesi,

Orta vadede,

- Kriz yönetimi alanında uzman personel yetiştirilmesi, ortak eğitim programları düzenlenmesi ve ülkeler arasında arama ve kurtarma ekiplerinin koordinasyonunun sağlanması,

Uzun vadede,

- Afet sonrası yeniden yapılandırma süreçlerinde iş birliğinin artırılması, afet bölgelerinin kalkınmasına yönelik projelerin hayata geçirilmesi ve afet yönetimi fonlarının oluşturulması,
- Dijital teknolojiler ve yapay zekâ destekli kriz yönetim sistemlerinin geliştirilmesi, veri paylaşımı ve kriz analiz kapasitesinin artırılması,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında salgın hastalıklar ve biyolojik tehditlere karşı ortak mücadele mekanizmalarının geliştirilmesi, sağlık krizlerine yönelik iş birliği stratejilerinin belirlenmesi,
- Türk Dünyası Afet Müdahale ve Dayanıklılık Örgütü'nün kurulması ve afet yönetimi alanında ortak kurumsal yapıların güçlendirilmesi.

Türk Dünyası ülkeleri arasında kriz yönetimi ve afet yardımı alanında iş birliğinin artırılması, doğal ve beşerî afetlere karşı daha güçlü bir müdahale kapasitesinin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

4.5. Jeopolitik Konumun Güçlendirilmesi

Türk Dünyası, Asya ile Avrupa arasında köprü niteliğinde olan stratejik konumu nedeniyle küresel siyasette önemli bir aktördür. Tarihsel bağları, kültürel ortaklıkları ve ekonomik büyüme potansiyeli ile Türk devletleri, bölgesel ve küresel politikalar üzerinde etkisini artırabilecek stratejik hamleler geliştirmelidir. Uluslararası ilişkilerde ortak bir duruş sergilemek, ekonomik ve siyasî iş birliklerini güçlendirmek, savunma ve güvenlik alanında entegrasyonu sağlamak, Türk Dünyası'nın jeopolitik konumunu pekiştirecek temel unsurlar arasındadır.

Küresel ve bölgesel düzeyde etkin bir Türk Dünyası vizyonu oluşturulması için aşağıdaki hedefler sıralanmıştır:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında dış politika koordinasyonunun artırılması, ortak diplomatik girişimlerin desteklenmesi ve uluslararası organizasyonlarda ortak tutum sergilenmesi,
- Türk Dünyası'nın yumuşak gücünün artırılması amacıyla eğitim, kültür ve medya alanlarında ortak projelerin desteklenmesi, Türk kültürünün uluslararası arenada daha etkin tanıtılması,

Orta vadede,

- Bölgesel güvenliği sağlamak amacıyla Türk devletleri arasında askerî iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi, savunma sanayii alanında ortak projelerin teşvik edilmesi,
- Türk Devletleri Teşkilatı'nın uluslararası arenada etkinliğinin artırılması, teşkilatın küresel düzeyde daha güçlü bir siyasî aktör haline getirilmesi ve üye ülkeler arasındaki iş birliği çerçevesinin genişletilmesi,
- Orta Asya, Kafkasya, Orta Doğu ve Avrupa ile ortak ilişkilerin geliştirilmesi, çok taraflı diplomasi girişimlerinin desteklenmesi ve stratejik ortaklıkların oluşturulması,

- Türk Dünyası'nın jeopolitik etkinliğini kalıcı hâle getirmek amacıyla ortak stratejik planlama mekanizmalarının geliştirilmesi ve bölgesel istikrarı sağlayacak diplomatik girişimlerin artırılması.

Uzun vadede,

- Ulaşım ve lojistik ağlarının güçlendirilmesi, Türk Dünyası'nın küresel ticaret yollarındaki rolünü artıracak altyapı projelerinin desteklenmesi,
- Türk Dünyası'nın enerji arz güvenliğinde kilit bir aktör haline gelmesi için enerji diplomasisinin geliştirilmesi, enerji projelerinde ortak hareket edilmesi,
- Küresel ekonomik sistemde daha güçlü bir konum elde etmek için Türk devletleri arasında ekonomik entegrasyonun artırılması, serbest ticaret bölgeleri ve gümrük birliği mekanizmalarının oluşturulması,
- Türk Dünyası ülkelerinin savunma, ekonomi ve kültürel alanlardaki stratejik iş birliklerinin uluslararası ortaklıklarla pekiştirilmesi ve küresel düzeyde stratejik aktörlerle ilişkilerin derinleştirilmesi,
- Türk Dünyası'nın jeopolitik gücünün artırılması ve küresel siyaset sahnesinde daha güçlü bir aktör haline gelmesi için iş birliğinin ve koordinasyonun güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

AK PARTİ

5.
BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE DİPLOMASİ

5. Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi

Küresel siyasette giderek artan rekabet ortamı, ülkelerin uluslararası arenada etkili diplomasi stratejileri geliştirmelerini zorunlu hâle getirmektedir. Türk Dünyası ülkeleri, ortak tarihî ve kültürel mirasları temelinde daha güçlü bir diplomatik iş birliği kurarak küresel ve bölgesel politikalar üzerinde daha etkili bir aktör haline geleceklerdir. Uluslararası ilişkilerde koordineli hareket etmek, ortak dış politika hedefleri belirlemek ve diplomatik temsiliyeti güçlendirmek, Türk Dünyası'nın jeopolitik ve ekonomik etkisini artırmada kritik bir rol oynayacaktır.

Türk Dünyası ülkeleri, bölgesel barış ve istikrarı koruyarak küresel düzeyde daha güçlü bir ses olmayı hedeflemelidir. Diplomatik misyonların genişletilmesi, ortak uluslararası projeler geliştirilmesi, dünya siyasetinde etkin olan kuruluşlarla iş birliklerinin artırılması ve Türk devletlerinin birbirleriyle olduğu kadar diğer ülkelerle de etkili bir diplomatik diyalog geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, Türk Dünyası ülkeleri arasında daha entegre ve güçlü bir diplomasi stratejisi geliştirilmesi temel hedef olmalıdır.

5.1. Ortak Dış Politika Vizyonu

Türk Dünyası ülkelerinin ortak bir dış politika vizyonu benimsemesi, küresel ve bölgesel siyasette daha etkin bir rol oynamalarını sağlayacaktır. Türk devletlerinin dış politikada daha koordineli hareket etmesi, uluslararası arenada güç birliği oluşturarak bölgenin stratejik önemini artıracaktır. Küreselleşen dünyada ülkeler arası diplomatik ilişkilerin giderek daha fazla bölgesel ittifaklara dayandığı göz önünde bulundurulduğunda, Türk Dünyası'nın da kendi jeopolitik ve ekonomik çıkarlarını koruyacak ortak bir diplomasi anlayışı geliştirmesi büyük önem taşımaktadır.

Ortak dış politika vizyonunun geliştirilmesi, yalnızca siyasî iş birliklerini değil, aynı zamanda ekonomi, güvenlik ve kültür alanlarındaki ortak hareket kabiliyetini de artıracaktır. Bu çerçevede, uluslararası krizler karşısında ortak bir tavır sergilenmesi, Türk devletlerinin uluslararası kuruluşlarda birbirlerini desteklemesi, ortak çıkarlar doğrultusunda bölgesel ve küresel iş birliklerinin güçlendirilmesi kritik öneme sahiptir. Aynı zamanda Türk Dünyası'nın uluslararası hukuk temelinde hak ve menfaatlerini koruyacak güçlü bir diplomasi mekanizmasının kurulması gerekmektedir.

Bu kapsamda Türk Dünyası ülkelerinin ortak dış politika vizyonunu şekillendirmek ve uluslararası arenada etkili bir şekilde temsil edilmelerini sağlamak amacıyla aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası ülkelerinin uluslararası arenada ortak bir dış politika söylemi benimsemesi, ortak çıkarlar doğrultusunda diplomatik koordinasyon mekanizmalarının geliştirilmesi,
- Uluslararası karar alma mekanizmalarında Türk Dünyası'nın etkisini artıracak stratejik lobi faaliyetlerinin yürütülmesi, bölgesel ve küresel düzeyde Türk devletlerinin diplomatik etkinliğini artıracak girişimlerin desteklenmesi,
- Türk Dünyası ülkelerinin BM, G20, İİT, AGİT ve diğer uluslararası örgütlerde ortak pozisyonlar alması, bu örgütlerdeki temsil düzeyinin yükseltilmesi ve çıkarlarını daha etkin savunabilmeleri için ortak stratejiler geliştirilmesi,

Orta vadede,

- Küresel diplomasi sahnesinde Türk Dünyası'nın imajını güçlendirmek amacıyla kamu diplomasisi faaliyetlerinin artırılması, uluslararası medya ve iletişim kanallarının daha etkin kullanılması, Türk Dünyası ülkelerinde ortak medya projelerinin geliştirilmesi,
- Türk devletlerinin uluslararası krizlerde ve bölgesel sorunlarda ortak hareket etmesi, barışçıl çözüm süreçlerinde aktif rol alarak bölgesel istikrarın sağlanmasına katkıda bulunulması,

Uzun vadede,

- Ortak diplomatik girişimlerin desteklenmesi, uluslararası krizlerde koordineli tepkilerin verilmesi ve barışçıl çözüm önerilerinin sunulması, Türk Dünyası'nın küresel barış ve güvenlik politikalarına aktif katkı sağlaması,
- Türk Dünyası'nın bölgesel ve küresel jeopolitik konumunu güçlendirmek amacıyla çok taraflı diplomasi girişimlerinin artırılması, üçüncü ülkelerle ortak projeler geliştirilmesi ve stratejik iş birliklerinin genişletilmesi.

Türk Dünyası ülkeleri uluslararası platformlarda ortak hareket ederek jeopolitik etkilerini artırabilecek, ekonomik ve diplomatik kazanımlarını güçlendirebilecek ve uluslararası sistemde daha etkin bir konum elde edebilecektir.

5.2. Diplomatik İlişkilerin Derinleştirilmesi

Türk Dünyası ülkeleri arasında diplomatik ilişkilerin güçlendirilmesi, bölgesel dayanışmayı artırmanın ve uluslararası alanda ortak hareket kabiliyetini geliştirmenin en önemli yollarından biridir. Küreselleşen dünyada devletler arasındaki siyasi, ekonomik

ve kültürel bağların güçlendirilmesi ikili ilişkilerle sınırlı kalmamalı çok taraflı diplomatik girişimlerle desteklenmelidir.

Diplomatik bağların derinleştirilmesi, ülkeler arasında güvenin artırılması, ortak çıkarların korunması ve bölgesel istikrarın sağlanması açısından kritik öneme sahiptir.

Türk Dünyası ülkeleri arasında diplomatik ilişkilerin derinleştirilmesini sağlamak amacıyla aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasındaki diplomatik misyonların güçlendirilmesi, büyükelçilik ve konsolosluk sayısının artırılması, mevcut temsilciliklerin etkinliklerinin artırılması ve ortak diplomatik faaliyetlerin desteklenmesi,
- Ülkeler arasında düzenli siyasî istişare toplantılarının gerçekleştirilmesi, dış politika konularında koordinasyonun sağlanması ve uluslararası platformlarda ortak hareket edilmesi için mekanizmalar oluşturulması,

Orta vadede,

- Diplomatik hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla konsolosluk hizmetlerinin iyileştirilmesi, vatandaşlara yönelik hizmetlerin hızlandırılması, vize prosedürlerinin kolaylaştırılması ve acil durum destek mekanizmalarının oluşturulması,
- Türk Dünyası'nda stratejik iş birliğini artırmak amacıyla diplomatik akademiler ve dış politika enstitüleri arasında ortak eğitim ve araştırma programlarının geliştirilmesi, diplomatların ve dış politika uzmanlarının ortak eğitim faaliyetlerine katılımının teşvik edilmesi,
- Bölgesel ve küresel krizlerde hızlı tepki verebilecek diplomatik koordinasyon mekanizmalarının kurulması, uluslararası alanda Türk Dünyası'nın çıkarlarını koruyacak ortak diplomatik girişimlerin desteklenmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında ortak temsilciliklerin açılması, özellikle üçüncü ülkelerde ve uluslararası kuruluşlarda ortak diplomatik misyonların oluşturulması,
- Kamu diplomasisi faaliyetlerinin güçlendirilmesi, kültürel ve akademik değişim programlarının artırılması, medya ve iletişim stratejilerinin geliştirilerek Türk Dünyası'nın küresel algısının olumlu yönde pekiştirilmesi,

- Ortak diplomatik girişimlerin ve stratejik ortaklıkların teşvik edilmesi, Türk Dünyası'nın uluslararası ilişkilerde daha güçlü bir aktör haline gelmesini sağlayacak iş birliklerinin artırılması.

Türk Dünyası ülkeleri arasındaki diplomatik ilişkilerin derinleştirilmesi hem bölgesel dayanışmayı artıracak hem de uluslararası alanda daha güçlü ve etkili bir aktör olarak hareket etmelerini sağlayacaktır.

5.3. Türk Dünyası Zirveleri

Türk Dünyası ülkeleri arasında siyasi, ekonomik, kültürel ve güvenlik alanlarında iş birliğinin güçlendirilmesi için düzenli zirve toplantılarının yapılması önem arz etmektedir. Zirveler, liderler ve üst düzey yetkililer arasındaki doğrudan temasları artırarak ülkeler arasındaki güveni pekiştirmekte ve karşılıklı anlaşmaların hızla hayata geçirilmesine olanak tanımaktadır.

TDT kapsamında düzenlenen zirveler, Türk Dünyası'nın ortak vizyonunu oluşturma sürecinde hayatî bir rol oynamaktadır. Ancak zirvelerin etkinliğinin artırılması ve sonuç odaklı hâle getirilmesi için kurumsal yapının güçlendirilmesi, gündem belirleme süreçlerinin daha sistematik hâle getirilmesi ve alınan kararların uygulanabilirliğini sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. Düzenli zirveler, Türk Dünyası'nda bütünleşmeyi artırırken, aynı zamanda dış dünyaya karşı ortak bir duruş sergileme açısından da önemli bir araç olacaktır.

Bu doğrultuda, Türk Dünyası Zirveleri'nin etkinliğini artırmaya yönelik aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Zirveleri'nin düzenli olarak gerçekleştirilmesi, zirve toplantılarının periyodik hâle getirilmesi ve katılımın genişletilmesi amacıyla;
- Zirvelerin sonuç odaklı hâle getirilmesi amacıyla sektörel ve tematik toplantıların düzenlenmesi, ekonomi, savunma, teknoloji, kültür, eğitim ve enerji gibi alanlarda uzmanlık gruplarının oluşturulması ve somut projelerin hayata geçirilmesi,
- Türk Dünyası Zirvelerine katılımın genişletilmesi, liderlerin yanı sıra iş dünyası, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları ve medya temsilcilerinin de süreçlere dâhil edilmesi,

- Türk Dünyası Zirveleri kapsamında ortak deklarasyonların yayınlanması, küresel ve bölgesel konularda Türk Dünyası'nın ortak duruşunu yansıtan politikaların belirlenmesi ve uluslararası kamuoyuna duyurulması,
- Zirvelerin medya görünürlüğünün artırılması, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve Türk Dünyası iş birliğinin küresel ölçekte tanıtılması için etkili bir iletişim stratejisinin benimsenmesi,

Orta vadede,

- Zirve kararlarının uygulanabilirliğini artırmak amacıyla; alınan kararların somut takvimler doğrultusunda hayata geçirilmesi için izleme ve değerlendirme mekanizmalarının oluşturulması,
- Zirvelerde alınan kararların üye ülkelerde uygulanmasını sağlamak amacıyla TDT Sekretaryasının daha etkin hâle getirilmesi,

Uzun vadede,

- TDT'nin kurumsal kapasitesinin artırılması, zirve sürecinin daha iyi yönetilmesi için uzman kadroların istihdam edilmesi ve kurumsal yapının güçlendirilmesi.

Türk Dünyası Zirveleri'nin bölgesel iş birliğini derinleştiren, kararları uygulamaya geçiren ve uluslararası alanda Türk Dünyası'nın ortak duruşunu temsil eden etkin bir platforma dönüşmesi sağlanacaktır.

5.4. Ortak Temsilcilikler ve Ofisler

Türk Dünyası ülkelerinin küresel alandaki etkisini artırmak, ekonomik ve siyasî çıkarlarını daha güçlü bir şekilde savunmak ve uluslararası organizasyonlardaki temsiliyetlerini güçlendirmek amacıyla ortak diplomatik ve ekonomik ofislerin oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Türk Dünyası, sahip olduğu tarihî ve kültürel bağları stratejik bir avantaja çevirerek dünya çapında daha etkin bir varlık gösterecektir. Ortak temsilcilikler aracılığıyla Türk devletleri arasındaki diplomatik iş birliğini daha da ileriye taşımak, üçüncü ülkelerdeki menfaatlerini korumak ve bölgesel entegrasyonu desteklemek hedeflenmektedir.

Ortak ofislerin oluşturulması, yalnızca siyasî ve diplomatik iş birliğini değil, aynı zamanda ekonomik ve ticarî ilişkileri de güçlendirecek bir adımdır. Ticaret ataşelikleri, yatırım ofisleri, kültürel ve akademik iş birliği merkezleri gibi kurumlar, Türk Dünyası'nın küresel ölçekte daha güçlü bir şekilde temsil edilmesini sağlayacaktır.

Aynı zamanda bu ofisler, üye ülkelerin vatandaşlarına yönelik konsolosluk hizmetleri sunarak, yurtdışında yaşayan Türk toplumlarının haklarını koruyacak bir yapı oluşturacaktır.

Bu doğrultuda, Türk Dünyası ortak temsilciliklerinin ve ofislerinin etkin şekilde kurulmasına yönelik aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk devletleri ile ortak temsilcilikler ve ofisler kurulmasına yönelik stratejik planın hazırlanması,

Orta vadede,

- Belirlenen stratejik başkentlerde Türk Dünyası Ortak Diplomatik Temsilciliklerinin oluşturulması,
- Ortak ekonomik projeleri desteklemek, yatırım fırsatlarını tanıtmak ve iş dünyası için köprü görevi görmek üzere dünya çapında stratejik merkezlerde Türk Dünyası Ticaret ve Yatırım Ofisleri'nin kurulması,
- Türk dili, tarihî ve kültürünü tanıtmak, akademik değişim programlarını teşvik etmek ve entelektüel iş birliğini güçlendirmek amacıyla dünya çapında stratejik şehirlerde Türk Kültür ve Akademik İş Birliği Ofisleri'nin oluşturulması,
- Yurtdışında yaşayan Türk devletleri vatandaşlarının hizmetlere daha hızlı erişimini sağlamak amacıyla ortak konsolosluk noktalarının tesis edilmesi ve dijital konsolosluk hizmetlerinin yaygınlaştırılması,

Uzun vadede,

- Uluslararası kuruluşlarda Türk Dünyası ortak ofislerinin oluşturulması, BM, AB, İİT gibi uluslararası örgütlerde Türk Dünyası'nı temsil edecek ofislerin açılması ve etkin diplomasi yürütülmesi,
- Küresel ölçekte Türk Dünyası'nın görünürlüğünü artırmak ve ortak iletişim stratejisi geliştirmek amacıyla Türk Dünyası Ortak Basın ve Medya Temsilciliklerinin kurulması,
- Uluslararası hukukî süreçlerde ortak hareket edilmesini sağlamak, Türk yatırımcılarının ve şirketlerinin haklarını korumak ve uluslararası mahkemelerde ortak savunma mekanizmaları geliştirmek amacıyla Türk Dünyası Ortak Hukuk Temsilciliklerinin oluşturulması,

- Bu yapıların devamlılığını güvence altına almak için finansman mekanizmalarının oluşturulması ve üye ülkeler tarafından desteklenmesi için Türk Dünyası Ortak Temsilciliklerinin finansal sürdürülebilirliğinin sağlanması.

Türk Dünyası ülkelerinin küresel düzeyde daha etkin bir şekilde temsil edilmesi, ortak çıkarların korunması ve uluslararası arenada güçlü bir diplomatik ve ekonomik iş birliği ağı kurulması sağlanacaktır.

5.5. Uluslararası Kurumlarla İş Birliği

Türk Dünyası'nın küresel ölçekte etkinliğini artırması, uluslararası sistemde daha güçlü bir aktör haline gelmesi ve ortak çıkarlarını savunabilmesi için uluslararası kurumlarla iş birliğini güçlendirmesi büyük önem taşımaktadır. Önemli uluslararası örgütlerle koordinasyon içinde hareket edilmesi, Türk Dünyası'nın siyasî ve ekonomik gücünü pekiştirecek stratejik bir adımdır.

Türk Dünyası ülkelerinin uluslararası organizasyonlarda ortak bir söylem geliştirmesi, karar alma mekanizmalarına daha etkin şekilde katılım sağlaması ve bölgesel meselelerde ortak çıkarlarını koruyacak stratejiler benimsemesi gerekmektedir. Aynı zamanda uluslararası finans kuruluşları, ticaret organizasyonları ve bölgesel iş birliği platformlarıyla entegrasyonun artırılması, Türk Dünyası ülkelerinin ekonomik kalkınmasını destekleyecek ve bölgesel istikrarı güçlendirecektir.

Uluslararası kurumlarla iş birliğini geliştirmek amacıyla aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk devletlerinin uluslararası kurumlarla iş birliği stratejisinin belirlenmesi,

Orta vadede,

- Türk Dünyası ülkelerinin BM içindeki temsiliyetinin güçlendirilmesi, BM Genel Kurulu, BM Güvenlik Konseyi ve diğer alt organlarda Türk Dünyası ülkelerinin ortak çıkarlarını savunacak girişimlerde bulunulması,
- Türk Dünyası ülkelerinin Avrupa Birliği ile ilişkilerin artırılması, AB ile mevcut ekonomik, siyasî ve diplomatik ilişkileri güçlendirmek, Türk Dünyası ülkelerinin AB programlarına katılımının sağlanması,
- Türk Dünyası için uluslararası akademik ve bilimsel iş birliğinin güçlendirilmesi, dünya çapında üniversiteler ve düşünce kuruluşlarıyla ortak projeler yürütmek, akademik değişim programlarının teşvik edilmesi,

- Türk Dünyası ülkelerinin uluslararası organizasyonlarda lobi faaliyetlerini koordine etmesi, ortak çıkarları savunmak için stratejik iletişim ve kamu diplomasisi projelerinin geliştirilmesi,
- Uluslararası hukuk mekanizmalarında ortak hareket edilmesinin sağlanması, Türk Dünyası ülkelerinin uluslararası mahkemelerde ve tahkim süreçlerinde ortak tutum sergilemesi için hukuk danışma birimlerinin kurulması,

Uzun vadede,

- Şanghay İş Birliği Örgütü (ŞİÖ) ile koordinasyon mekanizmalarının geliştirilmesi, Türk Dünyası ülkelerinin ŞİÖ içindeki pozisyonlarını güçlendirmek, ortak güvenlik ve ekonomi projelerine katılımının sağlanması,
- İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) çerçevesinde ortak girişimlerin başlatılması, Türk Dünyası ülkelerinin İİT içindeki rolünün artırılması, kültürel ve ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesi,
- G20 ve BRICS gibi küresel ekonomik platformlarda Türk Dünyası'nın etkinliğinin artırılması, küresel ekonomi politikalarında söz sahibi olmak için ortak stratejilerin geliştirilmesi,
- Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) ile entegrasyonu güçlendirilmesi, bölgesel ekonomik kalkınma projelerine Türk Dünyası'nın aktif katılımının sağlanması,
- Türk Dünyası ülkelerinin uluslararası finans kuruluşlarıyla iş birliğinin artırılması, Dünya Bankası, IMF, Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) ve İslam Kalkınma Bankası (ISDB) gibi kuruluşlarla ortak projelerin geliştirilmesi.

Türk Dünyası ülkeleri, küresel sistemde daha etkin bir konuma gelecek, ortak çıkarlarını uluslararası platformlarda daha güçlü şekilde savunabilecek ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacak iş birliği modellerini hayata geçirecektir.

5.6. Türk Devletleri Teşkilatı'nın Genişleme Vizyonu

TDT, Türk Dünyası'nı birleştirme idealinin kurumsal temsili olarak, son yıllarda siyasi, ekonomik ve kültürel iş birliğini geliştirme noktasında önemli mesafeler kat etmiştir.

Bununla birlikte mevcut uluslararası sistemde artan bölgesel entegrasyon eğilimleri, TDT'nin sınırlarını daha esnek ve kapsayıcı bir yapıya dönüştürme ihtiyacını ortaya koymaktadır. Teşkilatın son zirvesinde alınan TDT(+) kararı bu yönde bir adımdır.

Bu açılımın bir neticesi olarak TDT'nin genişleme vizyonu devlet dışı yapılar, özerk topluluklar ve tarihsel bağlara sahip üçüncü taraf aktörlerle de kurumsal iş birliklerini kap-

samalıdır. Dil ve kültür birliği TDT'nin kuruluş felsefesinin temel taşlarından biridir; Özellikle küresel ölçekte Türk Dünyası'nın nüfuz alanını genişletmek ve çok katmanlı bir iş birliği modeli oluşturmak adına, yeni katılım kategorileri ve iş birliği statülerinin tanımlanması mümkün hale gelebilecektir. Sadece siyasî değil, ekonomik, teknolojik ve sosyal düzeyde de etki gücünü artıracak bir yapı için teşkilatın kurumsal mimarisinde zaman içerisinde reformlar öngörülmelidir.

Bu sayede teşkilat, hem Türk Dünyası'na aidiyet duygusu taşıyan yapılarla bağlarını kurumsallaştırabilecek, hem de jeopolitik olarak stratejik bölgelerde daha etkin bir aktör hâline gelebilecektir.

Bu vizyon doğrultusunda aşağıdaki hedefler belirlenmiştir;

Kısa vadede,

- Yeni katılım kategorilerinin oluşturulması, "Diyalog Ortağı", "Stratejik Ortak", gibi statülerle çeşitlendirilebilir,
- Gözlemci statüsünün altına "program ortağı" gibi esnek modeller geliştirilebilir,

Orta vadede,

- Devlet dışı aktörlere ya da Türk dili konuşan özerk topluluklara TDT çatısı altında karar alma süreçlerinde danışma niteliğinde rol verilebilir,
- Türk soylu diasporalar için temsilcilik mekanizmalarının kurulması, tüm üye devletlerin yurtdışı topluluklarının TDT ile bağlarının kurumsallaştırılması,

Uzun vadede,

- Bölgesel ve küresel örgütlerle kurumsal ortaklıklar tesis edilmesi, enerji, ulaştırma, çevre ve dijital dönüşüm gibi alanlarda ortak programlar geliştirilmesi,
- Kültürel birlikteliğin kuşaklar arası aktarımının sağlanması amacıyla Türk Dünyası gençliği için ortak bir "Gençlik Meclisi" oluşturulması öngörülebilir.

TDT'nin genişleme vizyonu, klasik bir bölgesel örgütün ötesine geçerek kültürel ve tarihsel ortaklık zemininde şekillenen, çok katmanlı ve çok aktörlü bir iş birliği sistemi inşa etmeyi amaçlamaktadır.

5.7. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) Uluslararası Tanınırlığı

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), 1983 yılında bağımsızlığını ilan etmesine rağmen uluslararası izolasyonlarla karşı karşıyadır. Türk Dünyası ve diğer dost ülkeler tarafından KKTC'nin siyasî statüsünün güçlendirilmesi, uluslararası platformlarda daha geniş bir temsiliyet kazanması ve ekonomik olarak daha bağımsız bir yapıya kavuşması stratejik öncelik olarak değerlendirilmektedir. KKTC'nin tanınma süreci hem uluslararası hukuk boyutuyla hem de siyasî ve diplomatik çabalarla uzun vadeli bir strateji gerektirmektedir.

Bu çerçevede, KKTC'nin uluslararası tanınırlığını artırmaya yönelik ortak diplomatik girişimlerin güçlendirilmesi, ekonomik ve ticarî bağların genişletilmesi ve uluslararası örgütlerde temsil edilmesine yönelik sistematik bir diplomasi yürütülmesi etkili olacaktır. Özellikle TDT başta olmak üzere, Türk Dünyası ülkelerinin KKTC ile resmi diplomatik ilişkilerini geliştirmesi ve KKTC'nin bağımsız bir devlet olarak kabul görmesi için ortak bir tutum benimsemesi son derece önemlidir.

Bu doğrultuda, KKTC'nin uluslararası diplomatik tanınırlığını artırmaya yönelik aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- TDT bünyesinde KKTC'nin etkinliğini artırılması ve bu doğrultuda siyasi, ekonomik ve kültürel iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi,
- KKTC'nin doğrudan dış yatırımları çekmesini kolaylaştıracak ekonomik reformların desteklenmesi, Türk Dünyası ülkeleriyle ticaret hacminin artırılması, KKTC'de yatırımların teşvik edilmesi ve finansal sistemin güçlendirilmesi,
- KKTC'nin havacılık ve denizcilik alanında uluslararası tanınırlığının artırılması, KKTC merkezli havayolu şirketlerinin uluslararası uçuş haklarını genişletmesi, KKTC limanlarının uluslararası ticaret ağına daha fazla entegre edilmesi ve ambargoların aşılması için hukukî ve diplomatik girişimlerin artırılması,
- KKTC'de eğitim ve kültür alanındaki uluslararası iş birliklerinin artırılması, Türk Dünyası ülkelerinden öğrenci kabulünün artırılması, KKTC üniversitelerinin uluslararası akreditasyon süreçlerinin desteklenmesi ve akademik iş birliklerinin teşvik edilmesi,
- KKTC'nin uluslararası medyada ve kamuoyunda görünürlüğünün artırılması,

- KKTC'nin haklı davasını anlatan uluslararası medya kampanyalarının yürütülmesi ve özellikle Batı kamuoyunda KKTC'nin tanınmasına yönelik farkındalık oluşturacak projelerin desteklenmesi,
- KKTC'nin BM üyesi bağımsız bir devlet olarak tanınmasını sağlayacak stratejik planın oluşturulması, uluslararası hukukî süreçlerin takip edilmesi ve diplomatik girişimlerin eşgüdüm içinde yürütülmesi,

Orta vadede,

- KKTC'nin TDT'de tam üye statüsüne geçirilmesi,
- KKTC'nin uluslararası platformlarda temsiliyetinin genişletilmesi, KKTC'nin gözlemci veya tam üye olarak kabul edilmesi için lobi faaliyetlerinin artırılması,
- KKTC'nin uluslararası ekonomik sistemle entegrasyonunun sağlanması, KKTC'ye uygulanan ekonomik ambargoların kaldırılması için diplomatik girişimlerde bulunulması ve KKTC'nin küresel ticaret ağlarına daha fazla dâhil edilmesine yönelik projelerin geliştirilmesi,

Uzun vadede,

- KKTC'nin TDT'nin Doğu Akdeniz'deki jeopolitik ve jeostratejik parçası olarak entegrasyonuna hız verilmesi,
- KKTC'nin tanınması konusunda TDT nezdinde ortak diplomatik girişimlerde bulunulması, buna yönelik ikili ve çok taraflı diplomatik müzakerelerin artırılması,
- KKTC'nin savunma ve güvenlik alanında daha güçlü bir yapıya kavuşması ve KKTC'nin güvenliğinin kolektif bir strateji çerçevesinde güçlendirilmesi.

KKTC'nin bağımsız ve egemen bir devlet olarak uluslararası sistemde hak ettiği yeri alması için TDT ülkelerinin ortak bir strateji benimsemesi kritik bir öneme sahiptir. KKTC'nin tanınma süreci, diplomasi, ekonomi, kültür ve savunma politikalarının eşgüdümlü bir şekilde yürütülmesini gerektiren uzun vadeli bir süreç olarak kabul edilmelidir.

5.8. Türk Dünyası'yla İlişkilerin ve İlgili Kurumların Koordinasyonu ve Yapılandırılması

Bağımsız Türk devletleri ile birlikte dünyada çeşitli bölge ve statülerde yaşayan Türk dili konuşan topluluklar arasındaki siyasi, ekonomik, kültürel ve stratejik ilişkilerin derinleştirilmesi amacıyla kurumsal yapıların güçlendirilmesi büyük bir gereklilik haline gelmiştir. Partimiz bünyesinde kurulan Türk Devletleri İle İlişkiler Başkanlığı bunun

önemli adımlarından biri olmuştur. Küresel ölçekte başrollerden biri olan Türkiye'nin bu rolünü daha da pekiştirmek ve iş birliğini sistematik ve sürdürülebilir bir çerçevede yürütmek için Türk Dünyası ile ilişkilerin kurumsal ve yapısal olarak tek çatı altında (icracı) toplanması yeni dönemin ihtiyaçlarına uygun bir adım olacaktır.

Bu kurumsal dönüşüm TDT, diğer bölgesel kuruluşlar ve Türk toplulukları ile koordinasyonu sağlayarak Türk Dünyası ülkeleri ile geliştirilen diplomatik, ekonomik ve kültürel politikaları daha kurumsal bir yapıya kavuşturacaktır. Aynı zamanda, Türkiye'nin Türk Dünyası ile olan ilişkilerini daha profesyonel bir düzeye taşıyacak, kamu kurumları, özel sektör, akademik çevreler ve sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümüne katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, Türk Dünyası ile ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyonun sağlanmasının temel hedefi, Türk Dünyası entegrasyonunu hızlandırmak, ekonomik ve siyasî iş birliğini artırmak ve Türkiye'nin öncü rolünü kurumsal bir çerçevede güçlendirmek olacaktır.

Bu doğrultuda oluşturulacak kurumsal yapı dikey ve yatay koordinasyonu esas alacaktır. Böylelikle Türk Dünyası ülkeleri ve dünyada çeşitli bölgelerde ve statülerde yaşayan Türkler ile ilişkileri kurumsallaştırmak, diplomatik ve ekonomik bağları derinleştirmek, ortak projeler geliştirmek ve bölgesel entegrasyonu hızlandıracak politikaları hayata geçirmek şeklinde tanımlanacaktır. Böylece sadece devletlerarası ilişkiler değil, Türk Dünyası'ndaki sivil toplum kuruluşları, akademik çalışmalar, kültürel iş birlikleri ve diaspora politikaları da koordineli bir şekilde yürüyecektir.

Kısa vadede,

- Türk Dünyası ile ilişkileri yönetecek kurumsal bir çerçeve oluşturulması,

Orta vadede,

- Yeni düzenlemenin dış politika, ekonomi, kültürel iş birliği gibi farklı alanlarda koordinasyon sağlayan bir yapı olması,
- Türk Dünyası ülkeleri ile ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesi, yatırım, ticaret ve finans alanlarında ortak projelerin geliştirilmesi ve iş dünyasının Türk Dünyası pazarlarına entegrasyonunu sağlayacak politikalar oluşturulması,
- Türk Dünyası'nın önemli unsurları olan çeşitli ülkelerde yaşayan Türklerle ve akraba topluluklarla ilişkilerin güçlendirilmesi, ortak projelere imza atılması,
- Türk Dünyası ülkeleriyle ortak diplomatik girişimlerin yürütülmesi, ortak büyükelçilikler, konsolosluklar ve temsilciliklerin açılması ve uluslararası platformlarda ortak lobi faaliyetlerinin organize edilmesi,

- Türk Dünyası diasporası ile bağlantının güçlendirilmesi, yurt dışında yaşayan Türk topluluklarının ortak kültürel kimliğini korumasını sağlayacak projelerin geliştirilmesi ve diaspora stratejilerinin oluşturulması,

Uzun vadede,

- Türkiye'nin Türk Dünyası'yla iş birliğinin derinleştirilmesi,
- Türk Dünyası için ortak eğitim, bilim ve teknoloji iş birliklerinin teşvik edilmesi, üniversiteler arası iş birliği mekanizmalarının kurulması, öğrenci değişim programlarının artırılması ve bilimsel araştırmaların desteklenmesi,
- Türk kültürü ve medeniyetinin uluslararası alanda daha güçlü temsil edilmesi, Türk Dünyası ortak medya projelerinin oluşturulması, kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması ve ortak tarih bilincinin geliştirilmesi,
- Türk Dünyası ortak altyapı ve ulaştırma projelerinin koordine edilmesi, Trans-Hazar Koridoru gibi projelerin daha etkin şekilde yönetilmesi ve ulaşım entegrasyonunun sağlanması,
- Türk Dünyası zirvelerine yönelik diplomatik süreçlerin daha profesyonel yürütülmesi, liderler zirveleri, bakanlıklar arası toplantılar ve teknik komite çalışmalarının daha düzenli ve etkin bir şekilde organize edilmesi.

Yeni kurumsal yapılanma, Türkiye'nin bölgesel liderlik misyonunu güçlendirecek, Türk Dünyası ile iş birliğini daha verimli ve kurumsal bir yapıya taşıyacaktır. Böylelikle, Türk Dünyası'nın uluslararası alandaki etkinliği artırılacak, 21. yüzyılda Türk devletleri arasındaki entegrasyon hızlanacaktır.

AK PARTİ

6.
BÖLÜM

EĞİTİM VE AKADEMİK İŞ BİRLİĞİ

6. Eğitim ve Akademik İş Birliği

Eğitim, toplumların gelişiminde ve medeniyetlerin ilerlemesinde en temel unsurlardan biridir. Türk Dünyası'nın bilimsel, teknolojik ve kültürel gelişimini hızlandırmak ve küresel rekabet gücünü artırabilmek için ortak bir eğitim vizyonunun benimsenmesi gerekmektedir. Türk devletleri, köklü eğitim geleneklerine sahip olup bu mirası daha ileriye taşımak için iş birliğini artırmalıdır. Ortak eğitim programları, akademik iş birlikleri ve bilimsel araştırma merkezleri aracılığıyla, ülkeler arasında güçlü bir akademik ağ oluşturulabilecektir. Böylece, Türk Dünyası'nda eğitim alanındaki ortak hareket kabiliyeti artırılarak, uluslararası düzeyde rekabet edebilecek bir akademik ekosistem inşa edilecektir.

Türk Dünyası'nda akademik iş birliğinin güçlendirilmesi, sadece eğitimde kaliteyi artırmakla kalmayıp aynı zamanda bölge ülkeleri arasında ortak bir kimlik inşasını da destekleyecektir. Ortak tarih, kültür ve dil bilinci oluşturulması, genç nesillerin birbirleriyle daha güçlü bağlar kurmasını sağlayacaktır. Bu doğrultuda, ortak eğitim müfredatlarının oluşturulması, öğrenci değişim programlarının genişletilmesi ve akademik enstitüler arasında iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda, bilim ve teknoloji alanındaki iş birlikleriyle Türk Dünyası'nın küresel ölçekte rekabet edebilirliği artırılacaktır.

Bu çerçevede, Türk Dünyası ülkeleri arasındaki eğitim ve akademik iş birliğini geliştirmek amacıyla çeşitli projeler ve girişimler hayata geçirilmelidir. Ortak akademik araştırmalar ve bilimsel yeniliklerin teşvik edilmesi, akademisyen ve öğrenci hareketliliğinin artırılması gibi adımlar bölgesel kalkınmaya doğrudan katkı sağlayacaktır. Eğitimde ortak standartların benimsenmesi ve dijital eğitim teknolojilerinin entegrasyonu ile Türk Dünyası ülkeleri arasındaki akademik iş birliği yeni bir boyut kazanacaktır.

6.1.Ortak Eğitim Programları

Eğitim, toplumların kalkınmasının temel taşı olup Türk Dünyası'nın uzun vadeli entegrasyonu için kritik bir bileşendir. Ortak eğitim programları, kültürel birlikteliği güçlendirmek, ortak bir kimlik inşa etmek ve Türk Dünyası'nın küresel rekabet gücünü artırmak açısından büyük önem taşımaktadır. Türk devletleri arasında eğitim alanında standartların uyumlaştırılması, bazı alanlarda ortak müfredat geliştirilmesi ve öğrenci hareketliliğinin teşvik edilmesi, bölgedeki akademik ve bilimsel iş birliğini daha ileriye taşıyacaktır. Bu bağlamda şu anda TDT bünyesinde uygulanan Orhun Öğrenci ve Akademisyen Değişim Programının işlevselliğinin daha da artırılması gerekmektedir.

Eğitim sistemlerinde ortak bir vizyon oluşturulması, tarih, kültür, coğrafya ve edebiyat gibi alanlarda ortak ders kitaplarının hazırlanmasını, dil eğitiminin karşılıklı olarak desteklenmesini ve ortak akademik standartların belirlenmesini gerektirmektedir. Eğitimde ortak standartların benimsenmesi, gelecekte Türk devletleri arasında daha güçlü bir ekonomik ve kültürel entegrasyonun temelini oluşturacaktır.

Bu doğrultuda, Türk Dünyası'nda ortak eğitim programlarının geliştirilmesine yönelik aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Ortak Eğitim Programı'nın oluşturulması, temel eğitim seviyesinden yükseköğretime kadar ortak müfredat bileşenlerinin belirlenmesi,
- Türk devletleri arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişim programlarının yaygınlaştırılması, Erasmus, Orhun ve benzeri değişim programlarının desteklenmesi,
- Ortak uzaktan eğitim platformlarının geliştirilmesi, dijital eğitim altyapısının güçlendirilmesi ve Türk Dünyası ülkeleri arasında e-öğrenme programlarının yaygınlaştırılması,

Orta vadede,

- Ortak tarih, edebiyat, kültür ve coğrafya ders kitaplarının, Türk Dünyası'ndaki ortak geçmişi ve değerleri yansıtan eğitsel materyallerin geliştirilmesi,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında eğitimde akreditasyon sisteminin uyumlaştırılması, üniversiteler ve meslekî eğitim kurumları arasında denklik mekanizmalarının güçlendirilmesi,
- İkili ve çok taraflı eğitim iş birliklerinin artırılması, Türk Dünyası ülkeleri arasında akademik konsorsiyumların kurulması ve ortak diploma programlarının geliştirilmesi,
- Ortak bilimsel, akademik yarışmalar ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi, Türk Dünyası gençlerinin ortak projelerde buluşmasını teşvik edecek platformların oluşturulması,
- Eğitim alanında dijital dönüşüm ve yapay zekâ destekli öğrenme süreçlerinin teşvik edilmesi, eğitim teknolojileri alanında ortak girişimlerin desteklenmesi,

Uzun vadede,

- Türkçe'nin ortak ve etkin bir eğitim dili olarak güçlendirilmesi, dil öğretim merkezlerinin sayısının artırılması ve Türk Dünyası genelinde dil eğitimi materyallerinin standart hâle getirilmesi.

6.2. Burs ve Değişim Programları

Türk Dünyası ülkeleri arasındaki akademik ve kültürel bağları güçlendirmek, genç nesillerin birbirlerini daha yakından tanımalarını sağlamak ve ortak bir gelecek inşa etmelerine katkıda bulunmak için burs ve değişim programları büyük bir önem taşımaktadır. Karşılıklı burslar, öğrenci ve öğretim elemanı değişim programları ile Türk Dünyası'nın entelektüel kapasitesinin artırılması ve nitelikli insan kaynağının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca gençlik kampları, akademik organizasyonlar ve gönüllülük projeleri gibi etkinliklerle gençler arasındaki sosyal ve kültürel bağların güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu çerçevede aşağıdaki hedefler belirlenmiştir;

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Burs Programı adı altında ortak bir burs sistemi oluşturulması, başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencilerin desteklenmesi, eğitimlerini Türk Dünyası ülkelerinde sürdürmelerinin teşvik edilmesi,
- Türk devletleri arasında öğrenci ve akademisyen değişim programlarının artırılması, ortak araştırma projelerinde genç akademisyenlerin yer almasının sağlanması, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yönelik özel fonların oluşturulması,
- Dijital öğrenme ve uzaktan eğitim bursları kapsamında Türk Dünyası üniversiteleri tarafından çevrim içi kurslar ve sertifika programlarının sunulması, gençlerin teknoloji ve dijital beceriler konusunda desteklenmesi,

Orta vadede,

- Türk Dünyası Gençlik Kampları düzenlenerek gençlerin ortak kültürel mirası keşfetmelerine, farklı ülkelerden akranlarıyla sosyal etkileşim kurmalarına ve liderlik becerilerini geliştirmelerine olanak sağlanması,
- Türk Dünyası gençlerinin ortak sosyal sorumluluk projeleri yürütmesini teşvik edecek platformlar oluşturulması, gönüllülük faaliyetleri kapsamında sosyal dayanışmanın artırılması,

- Üniversiteler arası spor, sanat ve kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması, Türk Dünyası Gençlik Oyunları gibi organizasyonların düzenlenmesi, bölge gençleri arasında rekabet ve dayanışma kültürünün geliştirilmesi,
- Ortak staj ve iş fırsatları programlarının oluşturulması, gençlerin Türk Dünyası ülkelerindeki şirketlerde ve kurumlarda staj yapmalarına, iş deneyimi kazanmalarına ve kariyerlerini bu ülkelerde geliştirmelerine olanak sağlanması,
- Genç girişimcilerin desteklenmesi amacıyla fon oluşturulması, inovasyon ve teknoloji girişimlerine yönelik özel desteklerin sağlanması,
- Türk Dünyası gençlerinin hem kendi anadillerinde hem de Türk Dünyası'nın diğer dillerinde eğitim alabilmelerine imkân sağlayacak dil öğrenim programlarının geliştirilmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Gençlik Meclisi'nin kurulması, gençlerin bölgesel meselelerde karar alma süreçlerine dâhil edilmesi ve genç liderlerin yetiştirilmesine yönelik politikaların oluşturulması.

Türk Dünyası gençlerinin eğitim, kültürel etkileşim ve meslekî gelişim alanlarında daha güçlü bağlar kurması sağlanacak, böylece Türk Dünyası'nın gelecekte ortak bir vizyon doğrultusunda ilerlemesine katkıda bulunulacaktır.

6.3. Bilim ve Teknoloji İş Birliği

Türk Dünyası ülkeleri, sahip oldukları insan kaynağı ve bilimsel potansiyeli daha etkin kullanarak ortak bir bilim ve teknoloji ekosistemi oluşturma kapasitesine sahiptir. Ar-Ge yatırımlarının artırılması, bilim insanları ve araştırmacılar arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi ve yüksek teknoloji üretiminin teşvik edilmesi, Türk Dünyası'nın bilimsel kapasitesini ve küresel rekabet gücünü artıracaktır.

Bu çerçevede aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Ortak araştırma projelerinin desteklenmesi, üniversiteler ve araştırma enstitüleri arasında Ar-Ge iş birliklerinin artırılması, temel ve uygulamalı bilimler alanında ortak çalışmaların teşvik edilmesi,
- Yüksek teknoloji alanlarında iş birliğinin artırılması, nanoteknoloji, biyoteknoloji, yapay zekâ, büyük veri analitiği, siber güvenlik ve uzay teknolojileri gibi alanlarda ortak projelerin hayata geçirilmesi,

Orta vadede,

- Türk Dünyası Bilim ve Teknoloji Konseyi'nin kurulması, bilim insanları, akademisyenler ve araştırma kuruluşları arasında koordinasyonu sağlayacak bir yapı oluşturulması, ortak bilim politikalarının geliştirilmesi,
- Türk Dünyası Bilim Yarışmalarının düzenlenmesi, genç bilim insanlarının ve öğrencilerin teşvik edilmesi, bilimsel rekabetin ve yaratıcılığın artırılması,
- Bilgi ve teknoloji transferi mekanizmalarının oluşturulması, Türk Dünyası ülkeleri arasında bilimsel ve teknolojik yeniliklerin paylaşılması, sanayi ve akademi arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası İnovasyon ve Teknoloji Parkları'nın oluşturulması, teknoloji girişimlerinin desteklenmesi, yüksek teknolojiye dayalı üretimin teşvik edilmesi ve Türk Dünyası'nda yerel teknoloji şirketlerinin büyümesine imkân sağlanması,
- Türk Dünyası Araştırma Fonu'nun kurulması, bilimsel araştırmalara yönelik mali desteklerin sağlanması ve akademik iş birliklerinin uzun vadeli sürdürülebilirliğinin güvence altına alınması,
- Ortak patent ve fikrî mülkiyet koruma mekanizmalarının oluşturulması, bilim insanları ve girişimcilerin geliştirdikleri teknolojilerin korunması ve ticarileştirilmesi sürecinde desteklenmesi,
- Uzay ve havacılık alanında iş birliğinin artırılması, Türk Dünyası ülkelerinin ortak uydu projeleri geliştirmesi, uzay araştırmalarına yönelik ortak merkezlerin kurulması,
- Türk Dünyası Yapay Zekâ ve Dijital Dönüşüm Merkezi'nin oluşturulması, dijital teknolojiler, yapay zekâ ve büyük veri alanında ortak çalışmaların teşvik edilmesi, sanayi 4.0 ve dijital ekonomi alanlarında ortak projelerin geliştirilmesi.

6.4. Meslekî ve Teknik Eğitim İş Birliği

Küreselleşen ekonomi ve hızla değişen iş gücü piyasası, meslekî ve teknik eğitimin önemini artırmıştır. Türk Dünyası ülkelerinin sürdürülebilir kalkınması ve sanayi sektörlerinin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesi için meslekî ve teknik eğitimde ortak bir vizyon oluşturulması gerekmektedir. Meslekî ve teknik eğitim alanında iş birliği sağlanması, gençlerin istihdam edilebilirliğini artırarak ekonomik büyümeye doğrudan katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda, farklı ülkelerde meslek standartlarının

uyumlaştırılması, iş gücünün hareketliliğini teşvik edecek ve bölgesel entegrasyonu güçlendirecektir.

Bu kapsamda aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Meslekî Eğitim Ağı'nın kurulması, meslekî ve teknik eğitim kurumları arasında iş birliği sağlanarak ortak eğitim modellerinin geliştirilmesi, eğitim materyallerinin paylaşımı ve öğretmen değişim programlarının hayata geçirilmesi,
- Ortak sertifikasyon ve meslek standartları sisteminin oluşturulması, meslek eğitiminde yeterliliklerin karşılıklı olarak tanınması, böylece meslek sahiplerinin Türk Dünyası ülkelerinde kolayca istihdam edilebilmesi,

Orta vadede,

- Sektör odaklı meslekî eğitim programlarının geliştirilmesi, sanayi, bilişim, tarım, sağlık ve hizmet sektörleri başta olmak üzere iş dünyasının ihtiyaçlarına uygun eğitim programlarının oluşturulması,
- Meslekî eğitim alanında özel sektör ile iş birliğinin güçlendirilmesi, sanayi kuruluşlarının ve özel sektör temsilcilerinin meslekî eğitime aktif katılımını sağlamak amacıyla staj, çıraklık ve iş başında eğitim programlarının yaygınlaştırılması,
- Türk Dünyası Meslek Festivalleri ve Kariyer Fuarlarının düzenlenmesi, meslekî eğitimin prestijinin artırılması ve gençlerin bu alanlara yönlendirilmesi amacıyla düzenli etkinliklerin gerçekleştirilmesi,
- Uzaktan eğitim ve dijital platformların etkin kullanımı, meslekî ve teknik eğitimin erişilebilirliğini artırmak için e-öğrenme platformları ve sanal laboratuvarların geliştirilmesi,

Uzun vadede,

- Ortak meslekî eğitim merkezleri ve teknoloji atölyelerinin kurulması, meslek liseleri ve teknik enstitülerde uygulamalı eğitimin geliştirilmesi için ileri teknoloji donanımlı eğitim merkezlerinin oluşturulması,
- Türk Dünyası Meslek ve Teknik Eğitim Burs Programı'nın oluşturulması, meslekî eğitim gören öğrencilere yönelik karşılıklı burs imkânlarının sağlanması ve teknik eğitim alanında uluslararası öğrenci hareketliliğinin teşvik edilmesi,

- Yeşil ekonomi ve dijital dönüşüm odaklı meslekî eğitim programlarının yaygınlaştırılması, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uygun olarak yenilenebilir enerji, çevre teknolojileri ve dijital beceriler üzerine meslekî eğitimlerin artırılması,
- Türk Dünyası Meslekî Eğitim Strateji Belgesi'nin hazırlanması, uzun vadeli ortak politikaların belirlenmesi, iş gücü piyasasının ihtiyaçlarının analiz edilmesi ve meslekî eğitime yönelik reformların hayata geçirilmesi.

6.5. Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi

Bilgi çağında bireylerin yalnızca temel eğitimle sınırlı kalmayıp yaşam boyu öğrenme süreçlerine dâhil olması, toplumların ekonomik kalkınması ve sosyal refah açısından büyük önem taşımaktadır. Teknolojik ilerlemeler, iş gücü piyasasının dinamikleri ve demografik değişimler, bireylerin sürekli olarak kendilerini geliştirmelerini zorunlu hâle getirmiştir. Türk Dünyası ülkeleri arasında yaşam boyu öğrenme kültürünün yaygınlaştırılması, bireylerin kişisel ve meslekî gelişimlerine katkıda bulunarak sosyal hareketliliği artıracaktır. Bu bağlamda, yetişkin eğitimi programları ve yaşam boyu öğrenme politikaları, ülkeler arasındaki iş birliğini güçlendiren önemli bir araç haline gelmiştir.

Yaşam boyu öğrenme, yalnızca meslekî becerilerin geliştirilmesini değil, aynı zamanda kültürel mirasın korunması, sosyal uyumun güçlendirilmesi ve bireylerin dijital çağın gerekliliklerine adapte olmasını da kapsamaktadır. Türk Dünyası ülkelerinde ortak bir yaşam boyu öğrenme ekosisteminin oluşturulması, bilgi ve beceri paylaşımını teşvik ederek toplumların küresel rekabet gücünü de artıracaktır.

Bu kapsamda aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Her ülkenin eğitim politikalarının uyumlu hâle getirilmesi ve ortak standartların oluşturulması,
- Türk Dünyası Yaşam Boyu Öğrenme Platformu'nun oluşturulması, ülkeler arasında bilgi paylaşımını sağlayacak dijital eğitim platformlarının geliştirilmesi, uzaktan eğitim sistemlerinin yaygınlaştırılması ve erişilebilirliğin artırılması,
- Türk Dünyası Kültürel ve Sanatsal Eğitim Programlarının düzenlenmesi, geleneksel el sanatları, müzik, tiyatro gibi alanlarda ortak eğitim projeleri oluşturularak kültürel mirasın korunması ve aktarılması,

Orta vadede,

- Yetişkin eğitimi merkezlerinin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması, bireylerin meslekî becerilerini geliştirmelerini ve yeni kariyer olanakları edinmelerini destekleyecek eğitim kurumlarının kurulması,
- Dijital okuryazarlık ve bilişim becerilerinin artırılması, yapay zekâ, veri analitiği, siber güvenlik gibi alanlarda yetişkinlerin eğitilerek dijital ekonomiye uyumlarının sağlanması,
- Kadınların ve dezavantajlı grupların eğitim süreçlerine dâhil edilmesi, kadın girişimciliğini destekleyecek özel programların oluşturulması, kırsal kesimde yaşayan bireyler için eğitim erişiminin artırılması,
- Ortak sertifikasyon ve akreditasyon sistemlerinin oluşturulması, yaşam boyu öğrenme kapsamında alınan eğitimlerin uluslararası düzeyde geçerliliğe sahip olmasını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi,
- İş dünyası ile iş birliği içinde meslekî eğitim fırsatlarının genişletilmesi, sanayi ve ticaret odalarıyla ortak projeler geliştirilerek çalışanların kariyer gelişimini destekleyecek eğitimlerin sağlanması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası'nda belirlenen ortak alfabenin ortak bir iletişim dili olarak kullanılması.

AK PARTİ

7.
BÖLÜM

KÜLTÜR, DİL VE KİMLİK POLİTİKASI

7. Kültür, Dil ve Kimlik Politikası

Türk Dünyası, binlerce yıllık tarihi, köklü medeniyeti ve zengin kültürel mirasıyla dünya sahnesinde önemli bir yere sahiptir. Ortak tarih, dil, inanç ve gelenekler, Türk halklarını birbirine bağlayan en güçlü unsurlardır. Küreselleşmenin hız kazandığı ve kültürel etkileşimlerin yoğunlaştığı günümüzde, Türk Dünyası'nın ortak kültürel kimliğini koruması, geliştirmesi ve gelecek nesillere aktarması büyük bir stratejik önem taşımaktadır. Dil birliği, kültürel iş birliği ve sanatın desteklenmesi, ortak kimlik inşasında temel taşlar arasında yer almaktadır. Türk Dünyası ülkeleri arasında kültürel entegrasyonu sağlamak amacıyla ortak politikalar geliştirilmesi gerekmektedir.

Kültürel iş birliği tarih ve sanat ekseninde olduğu kadar medya, spor, edebiyat ve eğitim alanlarında da güçlendirilmelidir. Ortak medya platformları ve kültürel etkinlikler aracılığıyla, Türk halklarının birbirlerini daha iyi tanımaları ve ortak kimlik bilincinin güçlendirilmesi sağlanacaktır. Türk Dünyası'na özgü geleneksel sanatların, halk oyunlarının, mutfağın ve diğer kültürel unsurların korunması ve yaygınlaştırılması, ortak kültürel bilincin artırılmasında önemli bir rol oynayacaktır. Kültür ve sanat yoluyla bölgesel iş birliğinin teşvik edilmesi, Türk Dünyası'nın küresel kültürel etkileşimde daha etkin bir konuma gelmesine katkı sağlayacaktır.

Türk Dünyası ülkelerinin ortak kimlik ve kültür politikaları çerçevesinde birlikte hareket etmesi, uluslararası alanda daha etkili bir kültürel varlık göstermelerine olanak tanıyacaktır.

7.1. Ortak Dil Platformu

Dil, bir milletin kimliğini, kültürünü ve tarihini geleceğe taşıyan en önemli unsurlardan biridir. Türk Dünyası'nın ortak dil birliğini güçlendirmek, halklar arasındaki iletişimi kolaylaştırmak ve ortak kültürel mirası korumak için önemli bir adımdır. Farklı lehçeler ve alfabeler kullanılması, Türk halklarının birbiriyle etkileşimini sınırlandıran en büyük engellerden biridir. Bu nedenle, ortak bir dil platformu oluşturularak, Türk Dünyası'nın diller arası uyumunu artıracak projelerin hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Ortak terminoloji çalışmaları, alfabe uyumu ve Türk lehçeleri arasındaki dil farklılıklarının azaltılması, akademik ve kültürel iş birliğini güçlendirecektir. Türkçenin ortak bir iletişim dili olarak benimsenmesi ve bu doğrultuda eğitim, medya ve diplomasi alanlarında ortak çalışmalar yapılması, Türk Dünyası ülkelerinin birbirleriyle daha güçlü bağlar kurmasını sağlayacaktır. Teknolojik gelişmelerin sunduğu imkânlar kullanılarak, yapay zekâ destekli çeviri sistemleri ve dijital dil öğrenme platformlarının geliştirilmesi, dil bariyerlerini aşmada önemli bir katkı sunacaktır.

Bu kapsamda belirlenen hedefler şunlardır:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası'nda ortak alfabenin kullanılmasının teşvik edilmesi,
- Ortak terminoloji geliştirme projelerinin başlatılması, bilim, hukuk, ticaret, teknoloji ve diplomasi gibi alanlarda ortak terminolojinin oluşturulması ve sözlük çalışmaları yapılması,

Orta vadede,

- Türk lehçeleri arası çeviri teknolojilerinin geliştirilmesi, yapay zekâ destekli otomatik çeviri yazılımlarının oluşturulması ve eğitim materyallerinin lehçelere uygun olarak hazırlanması,
- Ortak edebi ve kültürel eserlerin teşvik edilmesi, Türk Dünyası'na ait klasik ve çağdaş eserlerin ortak dillerde basılması ve dağıtılması,
- Medya ve dijital platformlar aracılığıyla ortak dil kullanımının teşvik edilmesi, ortak televizyon, radyo ve dijital medya içeriklerinde Türkçenin etkin kullanımının sağlanması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Ortak Dil Platformu'nun kurulması; dil bilincini artırmak, ortak akademik çalışmalar yürütmek ve lehçeler arasındaki anlaşılabilirliği sağlamak amacıyla dilbilimsel projelerin desteklenmesi,
- Türk Dünyası Ortak Dil Platformu'nda, dil politikalarının belirlenmesi, ortak projelerin hayata geçirilmesi ve dil birliğinin kurumsal bir çerçevede yürütülmesi,
- Türk Dünyası ülkelerinde ortak müfredat çalışmaları kapsamında ülke dillerini teşvik eden projelerin geliştirilmesi, Türkoloji enstitülerinin güçlendirilmesi ve dil eğitimine yönelik akademik iş birliklerinin artırılması.

7.2. Ortak Medya Ağı

Kitle iletişim araçları, modern dünyada kültürel kimliğin korunması ve güçlendirilmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Medyanın sunduğu geniş etki alanı sayesinde, ortak tarih, dil, kültür ve değerler geniş kitlelere aktarılabilir ve Türk Dünyası halkları arasındaki bağlar güçlendirilebilir.

Ortak bir medya ağı kurularak Türk Dünyası'nda ortak yayın platformlarının oluşturulması, kültürel ve siyasî haberlerin ortak bir perspektifle sunulması ve Türk halklarının birbirlerini daha iyi tanımaları sağlanmalıdır. Televizyon, radyo, dijital medya, haber ajansları ve sosyal medya platformları aracılığıyla yürütülecek bu iş birliği, ortak değerlerin korunmasına katkı sağlayacak ve Türk Dünyası'nın uluslararası medyada daha görünür olmasını sağlayacaktır. Özellikle genç nesillerin ortak kimlik bilincine sahip olmaları için medya aracılığıyla eğitici ve kültürel içeriklerin sunulması büyük bir önem taşımaktadır.

Bu kapsamda belirlenen hedefler şunlardır:

Kısa vadede,

- Ortak medya içeriklerinin üretilmesi, Türk Dünyası'na özgü tarih, kültür ve sanatı konu alan dizi, belgesel ve filmlerin hazırlaması,
- Gençlere yönelik dijital medya projelerinin geliştirilmesi, internet ve sosyal medya platformlarında Türk Dünyası'nın ortak değerlerini tanıtan içeriklerin yaygınlaştırılması,

Orta vadede,

- Türk Dünyası Ortak Medya Platformu'nun kurulması, Türk devletleri arasında ortak haber ajansları ve televizyon kanalları aracılığıyla bilgi paylaşımının artırılması,
- Medya ve iletişim alanında ortak eğitim ve değişim programlarının uygulanması, gazetecilik ve medya alanında çalışan profesyonellerin karşılıklı deneyim paylaşımının artırılması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası TV ve radyo kanallarının oluşturulması, ortak dizi, belgesel, haber ve kültürel programların yayınlanmasının sağlanması,
- Türk Dünyası dijital medya ve haber ajansları entegrasyonunun sağlanması, internet haber portalları, sosyal medya platformları ve online gazetelerin iş birliği içinde çalışmasının teşvik edilmesi,
- Uluslararası arenada Türk Dünyası'nın sesini duyuracak medya stratejilerinin geliştirilmesi, küresel medya kuruluşlarıyla iş birlikleri kurarak Türk Dünyası'nın uluslararası görünürlüğünün artırılması,

- Türk Dünyası'na yönelik ortak yayın politikalarının oluşturulması, dil ve terminoloji uyumunun sağlanması, ortak kültürel ve siyasî gündemlerin medya aracılığıyla duyurulması.

7.3. Ortak Tarih ve Kültürel Mirasın Korunması

Türk Dünyası, binlerce yıllık köklü bir geçmişe sahip olup ortak tarihî ve kültürel mirasıyla büyük bir medeniyetin mirasçısı konumundadır. Türk devletleri ve toplulukları, tarih boyunca farklı coğrafyalarda büyük imparatorluklar kurmuş, bilim, sanat, mimari ve devlet yönetimi alanlarında önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak, bu zengin tarihî miras zaman içinde farklı sebeplerle unutulmaya yüz tutmuş, bölgesel ve uluslararası politikalar nedeniyle parçalanmış bir anlatı haline gelmiştir. Bu durum, Türk Dünyası'nın ortak hafızasının ve kültürel kimliğinin korunmasını zorlaştırmaktadır.

Ortak tarih bilincinin güçlendirilmesi ve Türk Dünyası'nın kültürel mirasının korunması, bölgesel iş birliğinin temel taşlarından biridir. Kültürel mirasın sistematik bir şekilde korunması, kayıt altına alınması ve restore edilmesi, hem gelecek nesillere sağlıklı bir aktarım sağlamak hem de uluslararası platformlarda bu mirası görünür kılmak açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu doğrultuda belirlenen hedefler şunlardır:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Kültürel Miras Envanteri'nin oluşturulması, ortak tarihî eserlerin, anıtların, müzelerin ve kültürel miras unsurlarının kayıt altına alınması,
- Kültürel mirasın korunması ve restorasyon çalışmalarının hızlandırılması, Türk Dünyası'ndaki tarihî eserlerin restorasyon projelerinin desteklenmesi,
- Türk Dünyası tarihî üzerine akademik araştırmaların teşvik edilmesi, ortak araştırma merkezlerinin ve akademik yayınların desteklenmesi,
- Ortak tarih ve kültür temalı etkinliklerinin düzenlenmesi, sempozyumlar, konferanslar ve kültürel etkinlikler yoluyla Türk Dünyası tarihî üzerine farkındalığın artırılması,

Orta vadede,

- Ortak tarih kitaplarının hazırlanması, Türk Dünyası'ndaki eğitim sistemlerinde kullanılmak üzere ortak tarih müfredatının oluşturulması,

- Ortak müzelerin ve kültürel miras merkezlerinin kurulması, Türk Dünyası'na özgü tarihî ve kültürel unsurların sergilendiği müze projelerinin hayata geçirilmesi,
- Türk Dünyası'na ait önemli tarihî figürlerin ve olayların tanıtımının yapılması, ortak belgesel, dizi ve film projelerinin desteklenmesi,
- TDT üye ve gözlemci ülkelerinde yer alan müzeler, ören yerleri ve kültürel miras alanlarında geçerli olacak Ortak Müze Kart sisteminin geliştirilmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Ortak Tarih Komisyonu'nun kurulması, ortak tarih çalışmalarının yürütülmesi, tarihî süreçlerin bütüncül bir perspektifle ele alınması,
- UNESCO başta olmak üzere uluslararası kuruluşlarla iş birliği yaparak Türk Dünyası mirasının küresel çapta tanıtılması, kültürel mirasın dünya miras listelerine dâhil edilmesi,
- Türk Dünyası Müzesi'nin kurulması.

7.4. Sanat ve Spor

Sanat ve spor, toplumların kültürel kimliğinin ve sosyal dayanışmasının en güçlü yansımalarından biridir. Türk Dünyası, tarih boyunca zengin bir sanat ve spor geleneğine sahip olmuş, mimariden müziğe, edebiyattan el sanatlarına kadar geniş bir yelpazede önemli eserler ortaya koymuştur. Aynı şekilde, geleneksel spor dalları ve modern spor branşlarında da önemli başarılar elde etmiştir. Bu iki alan, Türk topluluklarını birbirine bağlayan güçlü unsurlar olup kültürel birliği ve ortak kimliği pekiştirmek için stratejik öneme sahiptir.

Sanat, ortak kültürel mirasın korunması ve yeni nesillere aktarılmasında kritik bir araçtır. Türk Dünyası'nın ortak kültürel öğelerini yansıtan edebiyat, müzik, sinema, tiyatro, resim ve heykel gibi sanat dallarının desteklenmesi, sanatçılar arasında iş birliğinin artırılması ve ortak kültürel projelerin teşvik edilmesi, bölgesel entegrasyonu güçlendirecektir. Ortak sanat festivalleri, sergiler ve film projeleri, Türk Dünyası'nın kültürel zenginliğini hem iç kamuoyuna hem de uluslararası platformlara tanıtmak açısından büyük önem taşımaktadır.

Spor ise hem bireysel hem de toplumsal gelişimi destekleyen, Türk Dünyası halklarını ortak bir çatı altında birleştiren bir başka önemli alandır. Geleneksel sporların yaşatılması ve ortak spor organizasyonlarının düzenlenmesi, Türk Dünyası ülkeleri arasındaki

iş birliğini güçlendirecektir. Türk halklarına özgü geleneksel spor dalları, dünya çapında tanıtılmalı ve bu alanda kurumsal yapılar oluşturulmalıdır.

Bu doğrultuda belirlenen hedefler şunlardır:

Kısa vadede,

- Ortak sanat festivallerinin düzenlenmesi, tiyatro, müzik, sinema, edebiyat ve resim gibi sanat dallarında uluslararası festivaller organize edilmesi,
- Türk Dünyası Kültür Yılı ilan edilmesi, belirli temalar etrafında ortak kültürel etkinliklerin düzenlenmesi,
- Türk Dünyası Spor Oyunları'nın düzenlenmesi, Türk devletleri arasında düzenli aralıklarla uluslararası spor organizasyonlarının gerçekleştirilmesi,

Orta vadede,

- Türk Dünyası Kültür ve Sanat Fonu'nun oluşturulması, sanatçıların ve sanat projelerinin desteklenmesi,
- Türk Dünyası Ortak Film ve Belgesel Projeleri'nin desteklenmesi, ortak tarih ve kültür temalı film ve belgesellerin çekilmesi,
- Türk Dünyası spor kulüpleri arasında iş birliklerinin artırılması, ortak spor kampları, dostluk maçları ve genç sporcuların değişim programlarıyla desteklenmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Spor Akademisi'nin kurulması, sporcu eğitimi ve antrenör yetiştirme konusunda ortak projelerin hayata geçirilmesi,
- Geleneksel Türk sporlarının tanıtılması ve korunması, güreş, cirit, okçuluk, kökbörü gibi geleneksel sporların uluslararası düzeyde tanıtılması,
- Bazı uluslararası spor organizasyonlarına Türk Dünyası olarak ortak katılım sağlanması, olimpiyatlar ve dünya şampiyonalarında koordineli hareket edilmesi.

Sanat ve spor alanındaki bu hedefler, Türk Dünyası'nda kültürel ve sosyal dayanışmayı güçlendirecek, bölgesel iş birliğini artıracak ve uluslararası alanda Türk kültür ve spor mirasının daha etkin bir şekilde tanıtılmasını sağlayacaktır.

AK PARTİ

8.
BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKA VE DEMOGRAFİK HAREKETLİLİK

8. Sosyal Politika ve Demografik Hareketlilik

Türk Dünyası, ortak tarih, kültür ve kimlik temelinde şekillenen güçlü bağlara sahip olmasına rağmen, sosyal politikalar ve insan hareketliliği konusunda daha fazla entegrasyona ihtiyaç duymaktadır. Küreselleşen dünyada sınırları aşan iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi, insan hareketliliğinin kolaylaştırılması ve sosyal politikaların ortak bir perspektifle ele alınması, bölgesel kalkınma ve toplumsal refah açısından büyük önem taşımaktadır. Türk Dünyası ülkeleri arasında iş gücü hareketliliğinin artırılması, sağlık hizmetlerinde ortak çözümler geliştirilmesi ve toplumsal yapıyı destekleyecek politikaların oluşturulması, sürdürülebilir bir kalkınma anlayışıyla ele alınmalıdır.

Sosyal politikaların güçlendirilmesi, bölge ülkeleri arasında ekonomik kalkınmayı teşvik edeceği gibi toplumsal refahı artırarak halklar arasındaki dayanışmayı ve birlik duygusunu da güçlendirecektir. Bu kapsamda, vize serbestisi ve serbest dolaşımın sağlanması, ortak sağlık projelerinin geliştirilmesi, sosyal güvenlik sistemlerinin uyumlu hâle getirilmesi ve iş gücü piyasasında karşılıklı tanıma mekanizmalarının oluşturulması gibi konular öncelikli olarak ele alınmalıdır. Bununla birlikte, kadın ve gençlik politikalarının ortak hedefler doğrultusunda şekillendirilmesi, Türk Dünyası ülkelerinin gelecekte daha güçlü ve sürdürülebilir bir toplumsal yapıya sahip olmalarını sağlayacaktır.

Türk Dünyası'ndaki demografik değişimlerin takip ve analiz edilmesi de sosyal politikaların etkili bir şekilde yönetilmesi açısından kritik bir unsurdur. Ortak veri paylaşım mekanizmalarının kurulması, sosyal bilim araştırmalarının teşvik edilmesi ve bölgesel kalkınma hedefleri doğrultusunda sosyal politikaların yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, sosyal politika ve insan hareketliliği alanında ortak çalışmalar yürütülerek, Türk Dünyası ülkeleri arasındaki entegrasyonun güçlendirilmesi ve toplumların refah seviyelerinin artırılması hedeflenmektedir.

8.1. Vize Serbestisi

Türk Dünyası ülkeleri arasında vize serbestisinin sağlanması, ekonomik, sosyal ve kültürel entegrasyonu güçlendirecek temel unsurlardan biridir. Günümüzde birçok bölgesel birlik ve iş birliği örgütü, üye ülkeler arasında serbest dolaşımı teşvik ederek ekonomik kalkınmayı ve halklar arasındaki bağları kuvvetlendirmektedir. Türk Dünyası'nda da benzer bir entegrasyonun sağlanması, vatandaşların seyahat, ticaret, eğitim ve çalışma gibi faaliyetlerini daha kolay gerçekleştirmelerine olanak tanıyacaktır. Bu süreç, ülkeler arasındaki iş birliğini derinleştirecek ve Türk Dünyası'nı küresel ölçekte daha rekabetçi bir yapıya kavuşturacaktır.

Bu hedef doğrultusunda, vizesiz seyahat uygulamalarının genişletilmesi, ortak kimlik kartı sisteminin oluşturulması ve sınır geçişlerinde bürokratik engellerin azaltılması gerekmektedir. Vizesiz seyahat, ticarî ilişkileri kolaylaştırarak iş insanlarının yatırım olanaklarını artıracak, turizmi teşvik edecek ve kültürel etkileşimi artıracaktır. Ayrıca, ortak kimlik kartı veya elektronik kimlik sistemleri sayesinde Türk Dünyası vatandaşlarının bölge içinde kolayca hareket edebilmeleri sağlanmalıdır. Bu tür uygulamalar, Avrupa Birliği'nin Schengen sistemi gibi bölgesel entegrasyon örneklerinden ilham alınarak hayata geçirilebilir.

Aşağıdaki hedefler doğrultusunda, Türk Dünyası ülkeleri arasında vize serbestisi ve serbest dolaşım sürecinin güçlendirilmesi planlanmaktadır:

Kısa vadede,

- Sınır kapılarındaki prosedürlerin sadeleştirilmesi ve modernize edilmesi, elektronik pasaport ve biyometrik geçiş sistemleri entegrasyonunun sağlanması,
- Turizmi teşvik etmek amacıyla ortak seyahat ve ulaşım projelerinin hayata geçirilmesi, Türk Dünyası ülkeleri arasında doğrudan uçuşların artırılması ve ulaşım altyapısının güçlendirilmesi,

Orta vadede,

- Vize muafiyeti anlaşmalarının genişletilmesi,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında öğrenci ve akademisyen değişim programlarının desteklenmesi, gençlerin ve akademisyenlerin serbest dolaşımının teşvik edilmesi,
- İş gücü hareketliliğini artırmak için ortak çalışma izinleri mekanizmasının geliştirilmesi ve iş piyasalarının entegrasyonunun sağlanması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası ortak kimlik kartı uygulamasının hayata geçirilmesi ve vatandaşların kimlik kartlarıyla serbest dolaşımının sağlanması,
- Gümrük geçişlerinin kolaylaştırılması, ticaret hacmini artıracak gümrük entegrasyonu çalışmalarının hızlandırılması.

8.2. Sağlık İş Birliği

Türk Dünyası'nda sağlık sektöründe iş birliği ve ortak projelerin hayata geçirilmesi, halk sağlığının korunması, sağlık hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi ve tıbbi altyapının güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Sağlık alanında ortak politika

ve stratejiler geliştirilerek ülkeler arasındaki bilgi, teknoloji ve insan kaynağı paylaşımı artırılmalıdır. Bu doğrultuda, Türk Dünyası ülkeleri arasında sağlık hizmetlerinin entegrasyonu ve kriz dönemlerinde ortak hareket etme mekanizmalarının oluşturulması öncelikli hedefler arasında yer almaktadır.

Özellikle pandemi, doğal afetler, insanî ve sosyal krizler gibi acil durumlarda ülkeler arası koordinasyonun güçlendirilmesi, ortak tıbbi müdahale ekiplerinin oluşturulması ve sağlık lojistiğinin etkin bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Türk Dünyası, sağlık turizmi alanında da büyük bir potansiyele sahiptir. Ülkeler arasında sağlık turizminin teşvik edilmesi, medikal yatırımların artırılması ve ortak sağlık sigortası sistemleri üzerinde çalışmalar yapılması, bölgedeki sağlık hizmetlerinin kalitesini yükseltecektir.

Aşağıdaki hedefler doğrultusunda, Türk Dünyası ülkeleri arasında sağlık iş birliğinin artırılması amaçlanmaktadır:

Kısa vadede,

- Sağlık personeli değişim programlarının teşvik edilmesi, doktor, hemşire ve diğer sağlık çalışanlarının eğitim ve tecrübe paylaşımı yapabilecekleri projelerin uygulanması,
- Sağlık turizminin geliştirilmesi, Türk Dünyası ülkeleri arasında hasta sevk mekanizmalarının oluşturulması ve ortak sağlık turizmi tanıtım kampanyalarının başlatılması,

Orta vadede,

- Ortak sağlık projelerinin geliştirilmesi, tıbbi araştırmalar, ilaç üretimi ve medikal teknolojilerin paylaşımı konusunda iş birliğinin sağlanması,
- Sağlık eğitimi alanında ortak projelerin desteklenmesi, tıp fakülteleri ve sağlık bilimleri alanında ortak müfredat çalışmalarının yürütülmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Sağlık Konseyi'nin kurulması, sağlık politikalarının koordineli yürütülmesini sağlamak için ortak bir platform oluşturulması,
- Türk Dünyası Acil Müdahale ve Sağlık Destek Birimi'nin oluşturulması, afet ve salgın hastalıklar gibi durumlarda hızlı müdahale edebilecek bir yapının kurulması,
- Tıbbi cihaz ve ilaç üretimi alanında iş birliğinin artırılması, ortak ilaç ve biyoteknoloji projelerinin desteklenmesi,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında ortak bir sağlık sigortası sisteminin oluşturulması, vatandaşların sınır ötesinde sağlık hizmetlerinden faydalanabilmesini sağlayacak bir yapının geliştirilmesi,
- Bu hedefler doğrultusunda, sağlık alanında daha güçlü bir entegrasyon sağlanarak Türk Dünyası'nda sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması ve halkların refah seviyesinin yükseltilmesi hedeflenmektedir.

8.3. İş Gücü Hareketliliğinde Sosyal Güvenlik

TDT ülkeleri arasındaki sosyal güvenlik haklarının karşılıklı olarak tanınması, emeklilik, sağlık sigortası ve işsizlik yardımları gibi hakların korunması, vatandaşların sınır ötesi çalışmalarda daha güvenceli bir ortamda bulunmalarını sağlayacaktır. Bu kapsamda, Türk Dünyası ülkeleri arasında sosyal güvenlik alanında ortak standartların oluşturulması, iş gücü piyasalarının entegrasyonu ve nitelikli iş gücünün dolaşımının teşvik edilmesi gerekmektedir.

Küreselleşen dünyada, iş gücü hareketliliği ekonomik büyümenin önemli bir dinamiği haline gelmiştir. Türk Dünyası ülkeleri arasında ortak çalışma izinleri, meslekî yeterliliklerin karşılıklı tanınması ve istihdam süreçlerinin hızlandırılması gibi adımlar, iş gücünün daha etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır. Ayrıca, işçi haklarının korunması, göç politikalarının uyumlaştırılması ve diaspora politikalarının geliştirilmesi de bu sürecin bir parçası olarak ele alınmalıdır.

Aşağıdaki hedefler doğrultusunda, Türk Dünyası ülkeleri arasında sosyal güvenlik ve iş gücü hareketliliğinin artırılması amaçlanmaktadır:

Kısa vadede,

- Ortak iş gücü veri tabanı ve istihdam platformunun oluşturulması, iş arayanlar ve işverenler arasında etkin bir eşleştirme sisteminin geliştirilmesi,

Orta vadede,

- Meslekî yeterliliklerin karşılıklı tanınması, işçilerin farklı ülkelerde çalışma imkânlarını artırmak için meslekî sertifikaların ve diplomaların uyumlaştırılması,
- İş gücü göç politikalarının uyumlaştırılması, beyin göçünü önlemek ve tersine beyin göçünü teşvik etmek için ortak teşvik mekanizmalarının geliştirilmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Çalışma İzinleri Sistemi'nin geliştirilmesi, ülkeler arasındaki iş gücü hareketliliğini teşvik edecek hızlı ve kolay izin süreçlerinin oluşturulması, bu kapsamda Ortak Sigorta Sistemi'nin geliştirilmesi,

- Türk Diasporası Stratejisi'nin oluşturulması, yurtdışında yaşayan Türk toplulukların sosyal güvenlik haklarının korunması ve ekonomik entegrasyonlarının sağlanması,
- Çalışan haklarının korunması ve ortak iş hukuku standartlarının belirlenmesi, işçilerin sosyal haklarının güvence altına alınması ve adil çalışma koşullarının sağlanması,

Türk Dünyası ülkeleri arasında ortak iş gücü programlarının hayata geçirilmesi, gençlerin ve nitelikli çalışanların farklı ülkelerde deneyim kazanmalarını sağlayacak projelerin desteklenmesi.

8.4. Demografik Eğilimlerin İzlenmesi ve Analizi

Türk Dünyası ülkeleri, farklı demografik yapıları ve nüfus dinamikleri ile geniş bir coğrafyaya yayılmış durumdadır. Nüfus artış hızları, yaşlanma oranları, göç hareketleri ve kentleşme eğilimleri gibi demografik faktörler, ülkelerin sosyal ve ekonomik politikalarını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, Türk Dünyası'nın ortak geleceğini şekillendirebilmek için demografik verilerin etkin bir şekilde toplanması, analiz edilmesi ve politika yapım süreçlerine entegre edilmesi gerekmektedir.

Demografik eğilimlerin izlenmesi, sadece nüfus büyüklüğünü belirlemekle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda eğitim, sağlık, istihdam ve göç gibi alanlarda geleceğe yönelik stratejilerin oluşturulmasına katkı sağlamalıdır. Özellikle, genç nüfusun eğitim ve istihdam süreçlerine entegrasyonu, yaşlanan nüfusun sosyal güvenlik sistemleri üzerindeki etkisi ve kırsal alanlardan kentlere olan göç hareketlerinin dengelenmesi gibi konular, bölgesel politikaların belirlenmesinde kilit rol oynamaktadır.

Aşağıdaki hedefler doğrultusunda, Türk Dünyası ülkeleri arasında demografik eğilimlerin izlenmesi ve analizine yönelik kapsamlı bir iş birliği tesis edilmesi amaçlanmaktadır:

Kısa vadede,

- Ortak demografik araştırmaların yapılması, nüfus artış oranları, yaşlanma trendleri, doğurganlık oranları ve göç hareketleri gibi konuların detaylı bir şekilde incelenmesi,
- Yaşlanan nüfusun sosyal güvenlik sistemleri üzerindeki etkisinin analiz edilmesi, emeklilik sistemlerinin sürdürülebilirliği için ortak çözüm önerilerinin oluşturulması,

Orta vadede,

- Genç nüfusun eğitim ve iş gücü piyasasına entegrasyonu için stratejilerin geliştirilmesi, genç işsizliği azaltmaya yönelik ortak meslekî eğitim programlarının hayata geçirilmesi,
- Kırsal kalkınma ve göç politikalarının uyumlaştırılması, kentleşmenin dengeli bir şekilde ilerlemesi için ortak projelerin geliştirilmesi,
- Doğal afetler, savaş ve ekonomik krizler gibi olağanüstü durumların demografik etkilerinin incelenmesi, bu tür olaylara karşı ortak sosyal politikaların geliştirilmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Demografik Veri Merkezi'nin kurulması, ülkeler arasında nüfus verilerinin toplanması, paylaşılması ve analiz edilmesi için ortak bir platformun oluşturulması,
- Türk Dünyası Göç ve Diaspora Politikalarının oluşturulması, beyin göçü, tersine göç ve yurtdışında yaşayan Türk topluluklarının entegrasyonu gibi konularda iş birliğinin artırılması.

8.5. Kadın ve Gençlik Politikaları

Kadınlar ve gençler, toplumların sosyal ve ekonomik gelişiminde kritik bir role sahiptir. Türk Dünyası ülkeleri, genç nüfus potansiyeline sahip olmaları ve kadınların toplumsal hayatta daha etkin rol üstlenmeye başlamalarıyla büyük bir dönüşüm süreci içerisindedir. Bu süreçte, kadınların eğitim ve istihdam olanaklarının artırılması, gençlerin sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına katılımının teşvik edilmesi, toplumsal kalkınma için büyük önem taşımaktadır. Kadınların iş gücüne katılımının artırılması ve gençlerin yenilikçi projelerle desteklenmesi, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda öncelikli konular arasında yer almaktadır.

Genç nüfus, ekonomik büyümenin ve inovasyonun itici gücüdür. Bu nedenle, gençlerin eğitim, istihdam ve girişimcilik alanlarında desteklenmesi, onların sosyal ve ekonomik hayata aktif katılımını sağlamak açısından hayatî önem taşımaktadır. Özellikle dijital çağın gerekliliklerine uygun beceriler kazandırılması, gençlerin iş gücü piyasasına entegrasyonunu kolaylaştıracaktır. Aynı zamanda, gençlerin toplumsal katılımını teşvik etmek amacıyla kültürel ve sportif faaliyetlerin artırılması da önemli bir strateji olacaktır.

Kadınların toplumsal ve ekonomik hayata daha fazla katılımını sağlamak için cinsiyet eşitliğini destekleyen politikalar geliştirilmesi, kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ve

kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına yönelik projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Kadınların iş dünyasında ve akademik hayatta daha etkin yer alması, toplumların sürdürülebilir kalkınmasına önemli katkılar sunacaktır.

Aşağıdaki hedefler doğrultusunda, Türk Dünyası ülkeleri arasında kadınların ve gençlerin toplumsal ve ekonomik hayata entegrasyonuna yönelik ortak politikalar geliştirilecektir:

Kısa vadede,

- Kadınların iş gücüne katılımını artıracak teşvik mekanizmalarının oluşturulması, kadın girişimciliğini destekleyen fonların ve mikro kredi sistemlerinin yaygınlaştırılması,
- Gençlerin eğitim ve meslekî gelişimlerini destekleyen projelerin hayata geçirilmesi, meslekî ve teknik eğitim programlarının güçlendirilmesi,
- Kadın ve genç girişimciliğinin teşvik edilmesi, inovatif ve teknoloji odaklı projelerin desteklenmesi,

Orta vadede,

- Kadınların karar alma mekanizmalarına daha fazla katılımını sağlayacak politikaların oluşturulması, kamu ve özel sektörde kadın liderlerin desteklenmesi,
- Gençlerin sosyal hayata ve siyasete aktif katılımını teşvik edecek programların oluşturulması, gençlik meclisleri ve öğrenci konseyleri gibi yapılarla gençlerin karar alma süreçlerine dâhil edilmesi,
- Kadın ve gençlerin dijital becerilerini artırmaya yönelik programların geliştirilmesi, yapay zekâ, büyük veri ve dijital pazarlama gibi alanlarda eğitim fırsatlarının sunulması,
- Kadınların sosyal güvenlik sistemine daha fazla entegre edilmesi, doğum izni, kreş desteği ve esnek çalışma modellerinin yaygınlaştırılması,
- Kadın ve gençlere yönelik sosyal ve kültürel etkinliklerin artırılması, kültür-sanat projeleri, spor organizasyonları ve gençlik festivallerinin düzenlenmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Gençlik Konseyi'nin kurulması, gençlerin ortak projeler geliştirmesine olanak sağlayacak bir platformun oluşturulması.

AK PARTİ

9.
BÖLÜM

ÇEVRE, İKLİM VE DOĞAL KAYNAKLAR

9. Çevre, İklim ve Doğal Kaynaklar

Türk Dünyası ülkeleri, geniş coğrafî alanlara yayılan zengin doğal kaynaklara ve ekosistemlere sahiptir. Ancak, sanayileşme, kentleşme, tarımsal faaliyetler ve iklim değişikliği gibi faktörler bu doğal kaynakları tehdit etmekte ve sürdürülebilir bir çevre politikası ihtiyacını ortaya koymaktadır. Ortak çevre koruma projeleri, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve doğal kaynakların etkin yönetimi, Türk Dünyası'nın uzun vadeli refahı için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, çevre ve iklim politikaları kapsamında iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

İklim değişikliği, dünya genelinde olduğu gibi Türk Dünyası'nda da kuraklık, su kıtlığı, orman yangınları ve hava kirliliği gibi sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle, karbon emisyonlarının azaltılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi ve yeşil ekonomiye geçişin hızlandırılması ortak bir strateji olarak benimsenmelidir. Su kaynaklarının verimli kullanımı, tarımsal üretimde sürdürülebilir uygulamaların hayata geçirilmesi ve ormanların korunması gibi konular ülkeler arası koordinasyon gerektiren temel başlıklardır.

Doğal kaynakların etkin yönetimi, sadece çevresel sürdürülebilirliği değil, aynı zamanda ekonomik kalkınmayı da destekleyen bir faktördür. Su, enerji ve biyolojik çeşitlilik gibi kaynakların korunması ve verimli kullanılması, Türk Dünyası ülkelerinin uzun vadeli kalkınma planlarında önemli bir yer tutmalıdır. Bu bağlamda, ortak çevre politikaları geliştirilmesi, iklim değişikliği ile mücadelede iş birliğinin artırılması ve doğal kaynakların ortak kullanımı konusunda stratejik adımlar atılması büyük önem taşımaktadır.

Ortak çevre koruma programlarının oluşturulması, biyolojik çeşitliliğin korunması ve ekosistem restorasyonu projelerinin desteklenmesi, Türk Dünyası'nın çevresel sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda önemli bir yer tutmaktadır. Bu çerçevede, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için ortak stratejiler belirlenmesi, yenilenebilir enerji yatırımlarının teşvik edilmesi ve karbon nötr hedeflerine yönelik ortak çalışmaların yapılması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda, su kaynakları yönetiminde ortak politikalar geliştirilmesi, sınır aşan nehir havzalarının korunması ve verimli su kullanımı stratejilerinin belirlenmesi planlanmaktadır.

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için, Türk Dünyası Çevre Ajansı'nın kurulması öngörülmekte olup bu sayede çevresel sorunlarla mücadele ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için bölgesel bir koordinasyon mekanizması oluşturulacaktır. Ayrıca, ortak iklim politikalarının belirlenerek sera gazı emisyonlarının azaltılması, yeşil ekonomi çerçevesinde iş birliği projelerinin hayata geçirilmesi hedeflenmektedir. Türk Dünyası'nda yeşil şehirler ve sürdürülebilir kentleşme modellerinin teşvik edilmesi ile çevre dostu ulaşım sistemlerinin yaygınlaştırılması da önemli bir stratejik yönelimdir.

Son olarak, doğal afetlere karşı ortak kriz yönetimi politikalarının geliştirilmesi, afet risk azaltma stratejilerinin güçlendirilmesi ve afet sonrası iş birliği mekanizmalarının oluşturulması da çevresel iş birliğinin tamamlayıcı unsurlarındandır.

9.1. Ortak Çevre Koruma Programları

Türk Dünyası ülkeleri, zengin biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynaklara sahip olmalarına rağmen, iklim değişikliği, sanayileşme, kentleşme ve çevre kirliliği gibi tehditlerle karşı karşıyadır. Bu durum, doğal ekosistemlerin korunmasını ve sürdürülebilir çevre politikalarının hayata geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Türk Dünyası'nın ortak çevre politikaları oluşturması, doğayı koruyarak ekonomik kalkınmayı destekleyecek ve gelecek nesiller için yaşanabilir bir çevre bırakılmasını sağlayacaktır.

Bu kapsamda, biyoçeşitliliğin korunması, ormanların ve sulak alanların rehabilite edilmesi, çölleşme ve toprak erozyonuyla mücadele edilmesi gibi konular öncelikli olarak ele alınmalıdır. Bununla birlikte, sanayi atıkları, plastik kirliliği ve hava kalitesinin düşmesi gibi çevre sorunları için ortak standartların belirlenmesi ve çevre dostu üretim süreçlerinin teşvik edilmesi gerekmektedir.

Ortak çevre koruma programları kapsamında aşağıdaki hedefler doğrultusunda iş birliği mekanizmaları hedeflenmektedir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Biyolojik Çeşitlilik Haritası'nın hazırlanması, doğal yaşam alanlarının korunması için veri tabanı oluşturulması,
- Türk Dünyası'nda çevre bilinci oluşturulması için eğitim ve farkındalık kampanyaları düzenlenmesi, okullarda ve toplum genelinde çevre konularına yönelik bilinçlendirme çalışmalarının artırılması,

Orta vadede,

- Ortak su ve hava kalitesi izleme sistemlerinin geliştirilmesi, kirlilik seviyelerinin düzenli olarak takip edilmesi ve veri paylaşımı yapılması,
- Ormanların ve yeşil alanların artırılması için ortak ağaçlandırma kampanyaları düzenlenmesi, özellikle çölleşme riski taşıyan bölgelerde yeşil koridorlar oluşturulması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Çevre Fonu'nun kurulması, çevre dostu projelerin finansmanı için ortak bir kaynağın oluşturulması,

- Türk Dünyası Çevre Ajansı'nın kurulması, çevresel sorunlarla mücadelede koordinasyonu sağlayacak bir yapının oluşturulması,
- Sanayi ve üretim süreçlerinde çevre dostu teknolojilerin teşvik edilmesi, sürdürülebilir üretim modellerinin yaygınlaştırılması.

9.2. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Türk Dünyası ülkeleri, sürdürülebilir kalkınma politikalarını benimseyerek çevresel, ekonomik ve sosyal dengeleri gözeten bir kalkınma modeli inşa etmeyi amaçlamaktadır. Küresel ölçekte giderek artan çevresel tehditler, doğal kaynakların azalması ve iklim değişikliğinin etkileri göz önünde bulundurulduğunda, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda ortak stratejiler geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Türk Dünyası, bu çerçevede hem ekonomik büyümeyi destekleyen hem de doğal kaynakların korunmasını garanti altına alan bir yol haritası oluşturmalıdır.

Sürdürülebilir kalkınma politikalarının merkezinde, karbon salınımının azaltılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaştırılması, yeşil ekonomiye geçiş ve döngüsel ekonomi prensiplerinin benimsenmesi yer almaktadır. Ayrıca, tarım ve sanayi sektörlerinde çevre dostu teknolojilerin teşvik edilmesi, su kaynaklarının verimli kullanımı ve atık yönetimi gibi konular da öncelikli alanlar arasındadır. Türk Dünyası ülkeleri, bu alanlarda ortak projeler geliştirerek hem ulusal hem de bölgesel ölçekte sürdürülebilir kalkınma süreçlerini hızlandıracaklardır.

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında aşağıdaki adımların atılması planlanmaktadır:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Yeşil Mutabakatı'nın hazırlanması, ortak çevre politikalarının belirlenmesi ve uygulanması,
- Çokuluslu şirketlerin kendi çıkarları için dayattıkları projelerden ziyade Türk Dünyası vatandaşlarının çıkarlarını ön plana olan projelerin araştırılması,

Orta vadede,

- Karbon nötr hedeflerine ulaşmak için iş birliği yapılması, yenilenebilir enerji yatırımlarının artırılması ve karbon salınımını azaltmaya yönelik teşviklerin oluşturulması,
- Döngüsel ekonomi stratejilerinin benimsenmesi, atıkların geri dönüşümü, sürdürülebilir üretim modellerinin yaygınlaştırılması ve yeşil üretim sertifikasyon sisteminin oluşturulması,

- Su ve tarım politikalarının sürdürülebilir hâle getirilmesi, tarımda su tasarrufunu sağlayan modern sulama tekniklerinin yaygınlaştırılması ve kuraklıkla mücadele için ortak politikalar geliştirilmesi,
- Çevre dostu şehircilik projelerinin desteklenmesi, akıllı şehir uygulamalarının artırılması ve yeşil altyapı yatırımlarının teşvik edilmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Sürdürülebilir Kalkınma Merkezi'nin kurulması, ülkeler arası bilgi ve tecrübe paylaşımını destekleyecek bir platform oluşturulması,
- Dünyası Yeşil Enerji Konsorsiyumu'nun kurulması, güneş, rüzgâr ve hidroelektrik enerji projelerinin ortak finansman ve teknoloji paylaşımı ile geliştirilmesi.

9.3. Su Kaynakları Yönetimi ve Olası Riskler

Su, küresel ölçekte stratejik bir kaynak olmasının yanı sıra, sürdürülebilir kalkınmanın ve ekosistemlerin devamlılığı açısından kritik bir öneme sahiptir. Türk Dünyası ülkeleri, geniş coğrafyaları ve farklı iklim koşulları sebebiyle su kaynakları yönetimi konusunda ortak zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Tarım, sanayi, enerji üretimi ve içme suyu temini gibi temel alanlarda suyun verimli ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, ülkelerin ekonomik ve çevresel geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, su yönetimi konusunda iş birliği yaparak ortak politikalar belirlemek, su kıtlığının ve kuraklık riskinin azaltılması için hayatî bir adımdır.

Türk Dünyası ülkeleri arasındaki su kaynakları yönetimi, sınır aşan nehirlerin ve göllerin kullanımını da içeren, çok boyutlu bir strateji gerektirmektedir. Bunun yanı sıra, kuraklığa dayanıklı tarım tekniklerinin geliştirilmesi, su tasarrufu sağlayan sulama teknolojilerinin teşvik edilmesi ve su kaynaklarının korunmasına yönelik bilimsel araştırmaların desteklenmesi de öncelikli konular arasında yer almaktadır.

Su kaynakları yönetimi kapsamında aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Su Stratejisi'nin oluşturulması, ortak su politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması için bir çerçeve belirlenmesi,

Orta vadede,

- Modern sulama teknolojilerinin yaygınlaştırılması, su tasarrufunu teşvik eden akıllı tarım uygulamalarının desteklenmesi,

- Kuraklıkla mücadele ve su kıtlığına karşı önlemler geliştirilmesi, iklim değişikliğine bağlı su sorunlarını minimize etmek için erken uyarı sistemlerinin ve adaptasyon politikalarının uygulanması,
- Denizler, göller ve nehirlerin kirlilikten korunmasına yönelik ortak eylem planlarının hazırlanması, sanayi ve yerleşim yerlerinden kaynaklanan su kirliliğinin önlenmesi için denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi,

Uzun vadede,

- Sınır aşan su kaynaklarının etkin ve adil paylaşımına yönelik anlaşmalar yapılması, su yönetimi konusundaki diplomatik mekanizmaların güçlendirilmesi,
- Türk Dünyası Su Araştırma Enstitüsü'nün kurulması, bölgesel su yönetimi politikalarına bilimsel katkı sağlanması,
- Su kaynaklarının enerji üretiminde sürdürülebilir kullanımının sağlanması, hidroelektrik santrallerin ekosistem dostu bir şekilde işletilmesine yönelik iş birliğinin yapılması.

Türk Dünyası ülkeleri, bu hedefler doğrultusunda hareket ederek su kaynaklarını daha etkin bir şekilde yönetmeyi, gelecek nesillere sağlıklı ve sürdürülebilir bir su temini sağlamayı amaçlamaktadır. Ortak politikalar ve iş birliği projeleri sayesinde su krizlerine karşı dirençli bir yapı oluşturulması hedeflenmektedir.

9.4. Doğal Varlıkların Markalaştırılması

Türk Dünyası'nın kadim toprakları, yalnızca insanlık tarihî açısından değil, doğal hayatın ve evcil hayvan türlerinin çeşitliliği bakımından da eşsiz bir mirasa sahiptir. Kangal Çoban Köpeği, Anadolu Çoban Köpeği, Malaklı, Boz Çoban Köpeği, Akbaş Çoban Köpeği, Karadeniz Dağ Köpeği, Zerdava, Orta Asya Çoban Köpeği, Kafkas Çoban Köpeği, Türk Yılkı Atları, Ahal Teke, Van Kedisi, Ankara Kedisi gibi birçok tür hem genetik açıdan hem de kültürel kimlik açısından sadece bölgemize özgüdür. Bununla birlikte Türk Dünyası coğrafyasında yaşayan bozkurt, geyik gibi vahşi hayvanların bazıları da yalnızca bu coğrafyada bulunmaktadır. Bu zenginlik, uluslararası tanınırlığı hak eden, ekonomik ve kültürel değer üretme potansiyeline sahip stratejik bir varlıktır.

Türk coğrafyasına özgü hayvan ve bitki türlerinin sistematik şekilde keşfedilmesi, belgelenmesi, korunması ve ıslah edilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu doğrultuda aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türlere özgü soy kütüğü kayıtlarının oluşturulması ve biyogenetik veri tabanlarının hazırlanması,

Orta vadede,

- Her yıl düzenlenecek Türk Dünyası Evcil Hayvan Festivalleri ile bu türlerin tanıtımının ve ticarileştirilmesinin desteklenmesi,

Uzun vadede,

- Uluslararası federasyonlar (FCI, KIF, WBFSH gibi) nezdinde bu türlerin resmî tanınırlığının sağlanması, Tescil ve markalaşma süreçlerinin hızlandırılması, coğrafî işaretlemelerin yapılması,
- Türlerin genetik saflığının korunması amacıyla ıslah merkezleri ve rehabilitasyon çiftlikleri kurulması.

Bu süreç, hem bölgesel ekonomilere yüksek katma değer kazandıracak hem de Türk kimliğinin yumuşak güç unsurlarından biri haline gelecektir. Dünya çapında tanınan Kangal gibi örnekler, doğru strateji ile çoğaltıldığında, Türk Dünyası'nın kültürel ve biyolojik zenginliğini küresel ölçekte görünür kılacaktır.

AK PARTİ

10.
BÖLÜM

HUKUKÎ İŞ BİRLİĞİ

10. Hukukî İş Birliği

Hukukî iş birliği, sadece devletlerin kendi aralarındaki ilişkileri düzenlemekle kalmaz, aynı zamanda bireylerin, işletmelerin ve sivil toplum kuruluşlarının da daha güvenilir bir hukuk sistemi içinde hareket etmelerini sağlar. Bu anlamda hukukî iş birliği, Türk Dünyası ülkeleri arasında iyi hukukun üstünlüğünü güçlendirmek, ticarî ve sosyal ilişkileri kolaylaştırmak ve ortak güvenlik mekanizmaları oluşturmak açısından büyük önem taşımaktadır. Türk Dünyası ülkeleri arasında hukukî uyumun sağlanması, ticarî anlaşmazlıkların çözümünden suçla mücadeleye kadar birçok alanda işlevsel bir çerçeve oluşturacaktır. Günümüzde küresel çapta hızla değişen yasal düzenlemeler ve dijitalleşen hukuk sistemleri göz önünde bulundurulduğunda, Türk devletleri arasında ortak hukukî mekanizmaların geliştirilmesi ve mevzuat uyumlaştırma çalışmaları kaçınılmaz hâle gelmiştir.

Hukukun standardizasyonu, adlî iş birliği ve mevzuat uyumlaştırma çalışmaları, bölgesel entegrasyonu destekleyen temel unsurlardan biridir. Hukukî alandaki farklılıkların giderilmesi, özellikle yatırımcı güvenliğini artırarak ekonomik ilişkilerin gelişmesini sağlayacaktır.

Türk Dünyası ülkeleri arasında hukukî iş birliğinin geliştirilmesi için öncelikli olarak suçla mücadele, ticaret hukuku, fikrî mülkiyet hakları, insan hakları ve kamu yönetimi gibi alanlarda ortak politikalar belirlenmelidir. Ayrıca, demokratik süreçlerin güçlendirilmesi, seçim sistemlerinde deneyim paylaşımı ve iyi yönetişim ilkelerinin benimsenmesi gibi konular da hukukî iş birliğinin kapsamına girmektedir. Hukukî iş birliği aynı zamanda yerel yönetimler düzeyinde de ele alınarak, şehirler ve bölgeler arasında hukukî ve idari koordinasyonun artırılması sağlanmalıdır.

10.1. Ülkeler Arası Mevzuatın Entegrasyonu

Türk Dünyası ülkeleri arasındaki hukukî iş birliğinin güçlendirilmesi, ekonomik, ticarî ve güvenlik alanlarında daha sağlam ve uyumlu bir yapı oluşturmak için kritik bir gerekliliktir. Hukukun üstünlüğü, devletlerarası ilişkilerde belirsizlikleri ve anlaşmazlıkları en aza indirerek iş birliği mekanizmalarını daha etkin hâle getirir. Hukukî iş birliğinin temel taşlarından biri olan mevzuat uyumlaştırması, özellikle ticaret, yatırım, suçla mücadele, fikrî mülkiyet hakları ve insan hakları gibi alanlarda ortak bir zemin oluşturmayı amaçlamaktadır. Farklı ülkelerin mevzuatları arasında büyük farklılıklar bulunması, ekonomik entegrasyonun ve sınır ötesi iş birliğinin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir.

Mevzuat uyumlaştırması sürecinde, öncelikli olarak ticaret hukuku, fikrî mülkiyet hukuku ve uluslararası sözleşmeler hukuku gibi temel ticaret alanlarında ortak yasal standartların oluşturulması gerekmektedir. Ticaret hukukunun uyumlaştırılması, iş insanlarının ve yatırımcıların farklı ülkelerde karşılaşabileceği hukukî belirsizlikleri azaltarak serbest piyasa mekanizmalarının daha verimli çalışmasını sağlayacaktır. Özellikle gümrük mevzuatlarının ve ticarî anlaşmaların uyumlu hâle getirilmesi, Türk devletleri arasında ekonomik bütünleşmeyi hızlandıracaktır.

Fikrî mülkiyet hukuku da bir diğer önemli alan olarak öne çıkmaktadır. Küreselleşen ekonomi ve dijitalleşme çağında, markaların, patentlerin ve telif haklarının korunması, ekonomik rekabet gücünü artırmak için kritik bir gerekliliktir. Türk Dünyası ülkelerinin ortak bir fikrî mülkiyet hakları düzenlemesi oluşturması, girişimcilerin ve yaratıcı sektörlerin korunmasını sağlayacaktır.

Diğer yandan ceza hukuku alanında iş birliği, sınır ötesi suçlarla mücadelede büyük önem taşımaktadır. Kaçakçılık, insan ticareti, terörizm ve siber suçlar gibi uluslararası düzeyde tehdit oluşturan suç türleriyle mücadelede, ortak ceza hukuku standartlarının benimsenmesi ve suçluların iadesi konusunda iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesi gereklidir. Ayrıca, mevzuat uyumlaştırması kapsamında ortak tahkim merkezlerinin kurulması, ticarî anlaşmazlıkların çözüm sürecini hızlandıracaktır. Türk Dünyası'nda uluslararası tahkim mekanizmalarına alternatif olacak bir tahkim merkezi oluşturulması, yatırımcıların hukukî güvencelerini artıracak ve ülkeler arası ekonomik iş birliklerini daha sağlam bir zemine oturtacaktır.

Türk Dünyası Adalet ve Hukuk Konseyi gibi bir yapı kurularak, ülkeler arasında hukukî iş birliğinin kurumsallaştırılması sağlanmalıdır. Bu konsey, mevzuat uyumlaştırma çalışmalarını yönlendirecek, hukukî reform süreçlerini takip edecek ve ortak standartların belirlenmesine yardımcı olacaktır.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Ortak bir ticaret hukuku çerçevesi oluşturulması,

Orta vadede,

- Fikrî mülkiyet haklarının korunmasına yönelik ortak bir yasal düzenleme yapılması,
- Ceza hukuku iş birliği anlaşmalarıyla suçluların iadesi ve sınır ötesi suçlarla mücadelenin güçlendirilmesi,

Uzun vadede,

- Ortak bir tahkim merkezi kurulması,
- Türk Dünyası Adalet ve Hukuk Konseyi'nin oluşturulması.

10.2. Kamu Yönetimi Reformları ve İyi Yönetişim İlkeleri

Türk Dünyası ülkelerinin kamu yönetimi sistemleri, tarihsel süreç içinde farklı gelişim aşamalarından geçmiş olsalar da temel yönetişim ilkeleri açısından ortak bir anlayış geliştirmek mümkündür. AK Parti'nin kamu yönetimi reformları, devletlerin etkinliğini artırmayı, bürokratik yükleri azaltmayı, hizmet sunumunu iyileştirmeyi ve vatandaş odaklı yönetim anlayışını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, Türk Dünyası'nda, iyi yönetişim ilkelerinin benimsenmesi, devletlerin daha hesap verebilir, şeffaf ve verimli hâle gelmesini sağlayacaktır.

Kamu yönetimi reformları kapsamında ilk olarak şeffaflık ve hesap verebilirlik ön plana çıkmaktadır. Devlet mekanizmalarının şeffaf çalışması, yolsuzluğun önlenmesi ve kamu kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılması açısından kritik bir gerekliliktir.

İkinci olarak, dijitalleşme ve e-Devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması, kamu hizmetlerinin etkinliğini artırmada kilit rol oynamaktadır. Türkiye, dünyada en iyi ve en gelişmiş e-devlet uygulamasına sahip ülke konumundadır. Türk Dünyası'nda ortak bir "Türk E-Devlet Ağı" kurulması, ülkeler arasında veri paylaşımını ve hizmet entegrasyonunu kolaylaştıracaktır. Dijital kimlik uygulamaları, ortak e-Devlet hizmetleri ve kamu yönetiminde yapay zekâ destekli karar alma süreçleri, kamu hizmetlerine erişimi daha hızlı ve verimli hâle getirecektir.

Bunun yanı sıra, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi de kamu yönetimi reformlarının önemli bir parçasıdır. Türk Dünyası'ndaki şehirler ve belediyeler arasında kardeş şehir programları, ortak belediyecilik projeleri ve yerel yönetimler arası bilgi paylaşımı mekanizmaları oluşturularak, kamu hizmetlerinin daha etkin bir şekilde sunulması sağlanabilir.

Kamu yönetimi reformlarının bir diğer önemli ayağı ise kamu personeli yönetimi ve liyakat sisteminin geliştirilmesidir. Türk Dünyası ülkeleri arasında ortak bir kamu personeli eğitim ve sertifikasyon programı oluşturularak, kamu görevlilerinin meslekî kapasiteleri artırılabilir. Aynı zamanda, devlet kurumları arasında insan kaynağı değişim programları uygulanarak, yönetişim alanında bilgi ve deneyim paylaşımı sağlanabilir.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarının güçlendirilmesi,

Orta vadede,

- Yolsuzlukla mücadelede ortak hukukî çerçevenin geliştirilmesi, Yerel yönetimler arası iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesi,
- Kamu personeli eğitim ve sertifikasyon programlarının oluşturulması,

Uzun vadede,

- Türk e-Devlet Ağı'nın oluşturulması ve dijital hizmet entegrasyonunun sağlanması.

10.3. İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü

İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü, çağdaş devlet yönetiminin temel taşlarını oluşturur. Türk Dünyası ülkeleri, tarihsel, kültürel ve toplumsal bağları güçlü olsa da hukuk sistemleri ve insan hakları standartları açısından farklı seviyelerde gelişmiştir. Bu farklılıkları azaltmak ve ortak bir hukukî zemin oluşturmak hem bölgesel iş birliğini güçlendirecek hem de uluslararası arenada Türk Dünyası'nın demokratik kimliğini pekiştirecektir. Hukukun üstünlüğünü sağlamaya yönelik reformlar, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alırken, aynı zamanda devletin işleyişini daha şeffaf ve hesap verebilir hâle getirecektir.

Öncelikle, insan hakları standartlarının uyumlaştırılması, Türk Dünyası ülkeleri arasında ortak bir hukuk anlayışı oluşturmanın ilk adımıdır. Bu doğrultuda, Türk İnsan Hakları Konseyi gibi bir yapı oluşturularak, ülkeler arasında insan hakları uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi sağlanabilir.

Bu konsey, ülkelerin insan hakları konusundaki ilerlemelerini takip edecek, yıllık raporlar yayımlayacak ve uluslararası normlara uygunluğu teşvik edecektir.

Birey haklarını güvence altına alacak bir diğer önemli unsur ise ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünün korunmasıdır. Türkiye'nin bu konudaki deneyimleri ve başarıları dikkat çekmektedir. Türk Dünyası ülkelerinde basın ve ifade özgürlüğünü teşvik edecek yasal düzenlemeler üzerinde ortak çalışmalar yürütülmelidir. Medya kuruluşlarının bağımsızlığının artırılması, gazetecilerin korunması ve dijital medya platformlarının sansürsüz bir ortamda faaliyet göstermesi, hukukun üstünlüğünün bir gereğidir.

Ayrıca, yolsuzlukla mücadele ve kamu yönetiminde etik standartların yükseltilmesi de hukukun üstünlüğünü destekleyen önemli unsurlardandır. Ortak bir Türk Dünyası Yol-

suzlukla Mücadele Stratejisi oluşturularak, kamu görevlilerinin etik kurallara bağlılığını artıracak mekanizmalar geliştirilebilir. Avrupa Birliği ülkelerinde Siyasî Açıdan Nüfuz Sahibi Kişilere uygulanan mali kurallara benzer düzenlemeler dikkatlice incelenmelidir. Bu kapsamda, ülkeler arasında bilgi paylaşımı, yolsuzlukla mücadele eğitimi ve uluslararası gözlem mekanizmaları güçlendirilmelidir.

Son olarak kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında ortak politikalar benimsenmelidir. Türk Dünyası ülkelerinde kadınların sosyal, ekonomik ve siyasî hayata eşit katılımını sağlamak için ortak hukukî düzenlemeler ve kadın hakları merkezleri oluşturulmalıdır.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- İfade özgürlüğü ve basın özgürlüğünün korunması için yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi, Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecek ortak hukukî düzenlemelerin yapılması.

Orta vadede,

- Türk Dünyası Yolsuzlukla Mücadele Stratejisi'nin oluşturulması ve yolsuzlukla mücadelede ortak mekanizmaların hayata geçirilmesi,

Uzun vadede,

- Türk İnsan Hakları Konseyi'nin kurulması ve insan hakları uygulamalarının ortak standartlara kavuşturulması, Türk Dünyası Hukuk Akademisi'nin kurulması ve ortak hukuk eğitimi verilmesi.

10.4. Yerel Yönetimler Arası İş Birliği

Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasını sağlayan, vatandaşların günlük yaşamlarına doğrudan dokunan ve toplumsal kalkınmayı yerelden başlatarak güçlendiren önemli idari birimlerdir. Türk Dünyası ülkelerinde yerel yönetimler farklı idari yapılara sahip olsa da şehirler ve belediyeler arasındaki iş birliği, ortak sorunlara çözümler üretmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda 2003 yılında kurulan Türk Dünyası Belediyeler Birliği, belediyeler arası bilgi ve de neyim paylaşımını teşvik etmek, ortak projeler geliştirmek ve kültürel alışverişi artırmak için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Bu kapsamda, belediyeler arasında bilgi ve tecrübe paylaşımı sağlanmaktadır. Diğer yandan iş birliğinin derinleşmesi için Türk Dünyası ülkelerindeki başarılı yerel yönetim uygulamaları belirlenerek, belediyeler arasında bu deneyimlerin aktarılmasına yönelik eğitim ve çalışma programları düzenlenebilir. Örneğin, akıllı şehir uygulamaları, sürdürülebilir ulaşım politikaları ve çevre dostu belediyecilik konularında iş birliği yapılabilir. Ortak şehircilik standartları oluşturularak, kent planlamasında benzer sorunları yaşayan şehirlerin ortak projeler geliştirmesi sağlanabilir.

İkinci olarak kardeş şehir uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır. Türk Dünyası'ndaki şehirlerarasında kardeş şehir anlaşmaları imzalanarak kültürel, ekonomik ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi sağlanabilir. Bu kapsamda, ticaret, turizm, eğitim ve teknoloji transferine yönelik ortak projeler geliştirilebilir. Ayrıca, belediyeler arasında karşılıklı teknik destek mekanizmaları kurularak, şehirlerin birbirlerinden öğrenmeleri teşvik edilmelidir.

Bununla birlikte, akıllı şehir projeleri ve dijital belediyecilik uygulamaları üzerine ortak çalışmalar yürütülmelidir. Akıllı ulaşım sistemleri, dijital kamu hizmetleri ve çevre dostu enerji çözümleri gibi alanlarda ortak teknolojik altyapılar geliştirilebilir. Örneğin, belediyeler için ortak bir dijital hizmet platformu oluşturularak, vatandaşların yerel yönetim hizmetlerine çevrim içi olarak daha kolay erişmesi sağlanabilir.

Yerel yönetimler arası iş birliğinin önemli bir boyutu da afet yönetimi ve kriz koordinasyonudur. Türk Dünyası ülkelerinde doğal afetler ve krizlere karşı kurulacak olan Türk Dünyası Sivil Koruma Başkanlığı bünyesinde belediyelerin birlikte hareket edebileceği Türk Dünyası Yerel Yönetimler Afet Koordinasyon Merkezi kurulabilir. Bu merkez, afet öncesi risk yönetimi, afet anında koordinasyon ve afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerinde ortak hareket etmeyi sağlayacaktır.

Ayrıca, yerel yönetimler düzeyinde kültürel ve sanatsal iş birlikleri teşvik edilmelidir. Türk Dünyası belediyeleri arasında ortak festivaller, sanatsal etkinlikler ve kültürel değişim programları düzenlenerek, ortak kimliğin güçlendirilmesi sağlanabilir. Şehirlerin tarihî ve kültürel mirasının korunmasına yönelik ortak projeler hayata geçirilerek, kültürel diplomasi alanında iş birliği artırılabilir.

Son olarak, yerel yönetimlerin finansal kapasitelerini güçlendirmek için ortak projeler ve fon mekanizmaları oluşturulmalıdır. Belediyeler için ortak yatırım fonları kurulabilir ve uluslararası finans kuruluşlarıyla iş birlikleri geliştirilerek, kentsel dönüşüm ve altyapı projeleri için fon kaynakları artırılabilir.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin etki alanının genişletilmesi,
- Kardeş şehir uygulamalarının yaygınlaştırılması ve şehirlerarası ekonomik, kültürel ve turistik iş birliklerinin artırılması,
- Akıllı şehir projeleri ve dijital belediyecilik alanında ortak çalışmalar yürütülmesi,
- Yerel yönetimler arasında kültürel ve sanatsal iş birliklerinin teşvik edilmesi,

Orta vadede,

- Belediyelerin finansal kapasitelerini güçlendirmek için ortak projeler ve fon mekanizmaları oluşturulması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Sivil Koruma Başkanlığı (başlık 4.4) bünyesinde, Türk Dünyası Yerel Yönetimler Afet Koordinasyon Merkezi'nin kurulması.

AK PARTİ

11.
BÖLÜM

TEKNOLOJİ VE İNOVASYON ALANI

11. Teknoloji ve İnovasyon Alanı

Günümüzde teknoloji ve inovasyon, ülkelerin ekonomik kalkınması, rekabet gücü ve küresel arenadaki konumlarını belirleyen en önemli unsurlardan biri haline gelmiştir. Dijital dönüşümün hız kazanmasıyla birlikte, yapay zekâ, büyük veri, nesnelerin interneti ve biyoteknoloji gibi alanlarda yaşanan gelişmeler, devletler için stratejik bir gereklilik haline gelmiştir. Türk Dünyası ülkeleri de bu dönüşüm sürecine uyum sağlayarak, kendi teknolojik altyapılarını güçlendirmek ve küresel teknoloji ekosisteminde söz sahibi olmak adına ortak stratejiler geliştirmelidir. Ortak teknoloji politikalarının oluşturulması, Ar-Ge faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve inovasyon ekosisteminin geliştirilmesi, Türk Dünyası'nın sürdürülebilir kalkınmasını destekleyen temel adımlardır.

Türk Dünyası ülkeleri arasında teknoloji ve inovasyon alanında gerçekleştirilecek iş birlikleri, sadece ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda bilgiye dayalı bir ekonomi oluşturmayı da hedeflemelidir. Her ülkenin sahip olduğu bilimsel ve teknik kapasitenin ortak projelerde değerlendirilmesi, Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi ve girişimcilik ekosisteminin güçlendirilmesi, bu iş birliğinin temel bileşenleri arasında yer alacaktır. Özellikle savunma sanayii, enerji teknolojileri, sağlık teknolojileri ve dijital hizmetler gibi stratejik sektörlerde ortak girişimler oluşturulması, Türk Dünyası'nın teknoloji alanında daha güçlü bir yapıya kavuşmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, bilgi paylaşımı, akademik iş birlikleri ve ortak teknoloji fonlarının oluşturulması gibi somut adımlar atılmalıdır.

Bu bölümde, Türk Dünyası ülkeleri arasında teknoloji ve inovasyon alanında iş birliğini geliştirmeye yönelik stratejiler detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Ortak teknoloji geliştirme stratejileri, girişimcilik ekosisteminin desteklenmesi, teknoloji transferi, dijital dönüşüm ve uzay teknolojileri gibi başlıklar altında, Türk Dünyası'nın ortak teknolojik kalkınma vizyonu ortaya konulacaktır. Bu süreçte, sürdürülebilir ve rekabetçi bir teknoloji politikası benimseyerek Türk Dünyası'nın küresel inovasyon ekosisteminde daha etkin bir konuma gelmesi amaçlanmaktadır.

11.1. Ortak Teknoloji Geliştirme Stratejileri

Teknolojik ilerlemeler, ekonomik büyümenin ve uluslararası rekabet gücünün temel dinamiklerinden biri haline gelmiştir. Türk Dünyası ülkeleri, ortak teknoloji geliştirme stratejileri oluşturarak, bölgesel kalkınmayı hızlandırabilir ve küresel pazarlarda rekabet avantajı elde edebilir. Teknolojiye dayalı bir iş birliği modeli, ülkelerin bilimsel kapasitelerini birleştirmelerini, sanayi ile üniversite iş birliklerini güçlendirmelerini ve ortak Ar-Ge projeleri geliştirmelerini sağlayacaktır. Bunun için her ülkenin öncelikli

teknoloji alanlarını belirlemesi, bu alanlarda ortak hedefler oluşturması ve uzun vadeli kalkınma planlarını uyumlu hâle getirmesi gerekmektedir.

Ortak teknoloji geliştirme stratejileri kapsamında, Türk Dünyası ülkelerinin teknoloji alanındaki güçlü ve zayıf yönleri analiz edilerek, birbirlerini tamamlayan bir model oluşturulmalıdır. Bu bağlamda, teknoloji merkezleri, teknoparklar ve inovasyon kümelenmeleri oluşturularak, teknoloji geliştirme süreçlerinin daha verimli hâle getirilmesi hedeflenmelidir. Ayrıca, Türk Dünyası Teknoloji Fonu kurulması ve bu fonun teknoloji yatırımlarına yönlendirilmesi, özel sektörün de bu sürece dâhil edilmesini sağlayacaktır.

Bir diğer önemli unsur ise dijital ekonomi ve yapay zekâ gibi alanlarda ortak politikalar belirlemektir. Türk Dünyası ülkeleri, dijital dönüşüm süreçlerini hızlandırarak e-devlet uygulamalarını yaygınlaştırmalı ve dijital altyapılarını birbirleriyle entegre hâle getirmelidir. 5G teknolojisi, blok zinciri, büyük veri analitiği ve bulut bilişim gibi alanlarda iş birliği yapılması, bölgesel dijital ekosistemin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Ortak siber güvenlik stratejilerinin oluşturulması, bu iş birliğinin güvenlik boyutunu da güçlendirecektir. Böylece, Türk Dünyası ülkeleri, küresel teknoloji pazarında daha etkin bir rol üstlenerek, kendi teknolojik bağımsızlıklarını güçlendirebilir ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine daha hızlı ulaşacaktır.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Teknoloji Stratejisi Belgesi hazırlanarak ortak hedeflerin belirlenmesi,

Orta vadede,

- Türk devletleri arasında teknoloji transferi ve bilgi paylaşımı mekanizmalarının geliştirilmesi, Dijital ekonomi ve yapay zekâ alanında iş birliği protokollerinin oluşturulması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Teknoloji ve İnovasyon Fonu'nun kurulması ve bölgesel Ar-Ge projelerine finansman sağlanması, Ortak teknoparkların ve inovasyon merkezlerinin oluşturulması,
- Türk Dünyası ülkelerinin siber güvenlik alanında ortak savunma mekanizmaları geliştirmesi.

Bu hedefler doğrultusunda, teknoloji iş birliğinin kurumsal bir yapıya kavuşturulması ve sürdürülebilir kalkınma stratejilerine entegre edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Türk Dünyası ülkeleri, küresel rekabette geri kalmamak için yenilikçi teknolojileri birlikte geliştirmeli ve bölgesel ekonomik kalkınmaya öncülük edecek projelere imza atmalıdır. Bu süreç, sadece ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda teknolojik bağımsızlığı da güçlendirecektir.

11.2. Ortak Verimlilik Koordinasyonu

Teknolojik ilerlemelerin sürdürülebilir olması için verimlilik odaklı bir stratejinin benimsenmesi büyük önem taşımaktadır. Türk Dünyası ülkeleri, sanayi, tarım, enerji ve hizmet sektörlerinde ortak verimlilik politikaları geliştirerek ekonomik büyümelerini hızlandırabilir. Verimlilik koordinasyonu, kaynakların daha etkin kullanılması, israfın azaltılması ve yenilikçi üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması için gerekli bir adımdır. Bu kapsamda, Türk Dünyası ülkeleri arasında veri paylaşımı, ortak standartlar ve üretim süreçlerinin optimize edilmesi gibi alanlarda iş birliği sağlanmalıdır.

Ortak verimlilik koordinasyonu çerçevesinde, endüstriyel üretim süreçlerinde ileri otomasyon sistemlerinin benimsenmesi ve dijitalleşmenin yaygınlaştırılması öncelikli hedeflerden biri olmalıdır. Sanayi 4.0 uygulamalarının hızlandırılması, yapay zekâ destekli üretim tekniklerinin kullanılması ve akıllı fabrikaların teşvik edilmesi, üretim süreçlerinde verimliliği artıracaktır.

Ayrıca, enerji verimliliği konusunda ortak standartların belirlenmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının entegrasyonu ve sanayide yeşil dönüşüm uygulamalarının desteklenmesi, bölgesel iş birliğinin önemli bir parçası olacaktır.

Bir diğer kritik alan ise tarımsal üretimde verimliliğin artırılmasıdır. Türk Dünyası ülkeleri, tarım sektöründe ortak veri tabanları oluşturarak toprak analizi, su yönetimi ve iklim değişikliğiyle mücadele konularında iş birliği yapmalıdır. Hassas tarım uygulamalarının teşvik edilmesi, sulama tekniklerinin modernize edilmesi ve biyoteknolojik yeniliklerin yaygınlaştırılması, tarımsal verimliliği artırarak gıda güvenliğini sağlayacaktır. Hizmet sektöründe ise dijital platformların yaygınlaştırılması, lojistik süreçlerin optimize edilmesi ve e-ticaret ekosisteminin güçlendirilmesi, bölgesel ekonomilerin rekabetçiliğini artıracaktır.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Tarımsal üretimde hassas tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması ve ortak veri paylaşım mekanizmalarının kurulması,

Orta vadede,

- Sanayi 4.0 ve dijital dönüşüm projelerinin desteklenmesi,
- Ortak enerji verimliliği standartlarının geliştirilmesi ve yeşil dönüşüm teşviklerinin artırılması,
- Hizmet sektöründe dijitalleşme süreçlerinin hızlandırılması ve ortak lojistik platformlarının oluşturulması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Verimlilik Ajansı'nın kurulması ve ortak verimlilik politikalarının belirlenmesi.

11.3. Teknoloji Transferi ve Bilgi Paylaşımı

Teknoloji transferi ve bilgi paylaşımı, Türk Dünyası ülkelerinin küresel rekabet gücünü artırmak ve yerli teknolojik kapasitelerini geliştirmek için kritik öneme sahiptir. Günümüzde gelişmiş ülkeler arasındaki en büyük rekabet unsurlarından biri, yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve hızla benimsenmesidir. Türk Dünyası ülkeleri, bilimsel araştırmalarda ve teknolojik yeniliklerde iş birliği yaparak, birbirlerinin deneyimlerinden faydalanmalı ve ortak bir inovasyon ekosistemi oluşturmalıdır. Bunun için, üniversiteler, araştırma merkezleri ve özel sektör arasında güçlü bir iş birliği mekanizması geliştirilmelidir.

Teknoloji transferi sürecinde, ülkeler arası bilgi paylaşımının kurumsallaşması gerekmektedir. Bu kapsamda, ortak teknoloji merkezleri, Ar-Ge laboratuvarları ve inovasyon kümeleri oluşturulmalıdır.

Türk Dünyası ülkeleri arasında imzalanacak teknoloji paylaşım anlaşmaları ile savunma, biyoteknoloji, yapay zekâ, büyük veri analitiği ve yenilenebilir enerji gibi kritik alanlarda ortak çalışmalar teşvik edilmelidir. Ayrıca, dijital altyapının güçlendirilmesi, yapay zekâ ve makine öğrenimi gibi yeni nesil teknolojilerin benimsenmesi için eğitim ve yetenek geliştirme programları düzenlenmelidir.

Özel sektörün teknoloji transferindeki rolü de büyük önem taşımaktadır. Türk Dünyası ülkeleri arasında yatırım teşvikleri artırılarak, teknoloji firmalarının bölge içinde daha kolay hareket etmeleri sağlanmalıdır. Start-up ekosisteminin güçlendirilmesi, ortak patent havuzlarının oluşturulması ve yenilikçi girişimlerin desteklenmesi, bölgenin teknolojik gelişimini hızlandıracaktır. Ayrıca, kamu ve özel sektör arasındaki iş birliğinin artırılması için ortak fonlar ve teşvik mekanizmaları geliştirilmelidir.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Üniversiteler ve araştırma merkezleri arasında ortak teknoloji araştırma projelerinin teşvik edilmesi,

Orta vadede,

- Ortak Ar-Ge fonlarının oluşturulması ve teknoloji girişimlerinin desteklenmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Teknoloji Transfer Merkezi'nin kurulması ve ülkeler arasında bilgi paylaşımını kolaylaştıracak platformların oluşturulması,
- Savunma sanayii, yapay zekâ, biyoteknoloji ve yenilenebilir enerji gibi kritik alanlarda ortak projelerin hayata geçirilmesi,
- Özel sektörün teknoloji transferine katılımını artırmak için yatırım teşvikleri ve destek programlarının oluşturulması.

11.4. Girişimcilik Ekosisteminin Geliştirilmesi

Girişimcilik, ekonomik büyümenin temel taşlarından biri olup yenilikçiliği teşvik eden ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen önemli bir dinamiktir. Türk Dünyası ülkeleri, genç nüfusları ve hızla gelişen ekonomileriyle girişimcilik ekosistemini güçlendirmek için büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak, girişimciliğin gelişmesi için uygun bir yatırım ortamının oluşturulması, finansal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve yenilikçi fikirlerin ticarileşmesini kolaylaştıracak altyapının sağlanması gerekmektedir. Ortak girişimcilik programları, Türk Dünyası ülkelerindeki genç ve yenilikçi girişimcilerin küresel ölçekte rekabet edebilmelerine olanak tanıyacaktır.

Bu bağlamda, Türk Dünyası ülkelerinde girişimciliği teşvik eden ortak kuluçka merkezleri ve hızlandırıcı programlar kurulmalıdır. Bu merkezler, yeni girişimcilerin iş dünyasına adım atmalarını kolaylaştırarak, mentörlük, teknik destek ve yatırımcılarla buluşma fırsatları sunacaktır. Ayrıca, risk sermayesi fonları ve kamu destekli girişim sermayesi mekanizmaları geliştirilerek, girişimcilerin finansmana erişimi artırılmalıdır. Girişimcilik ekosisteminin gelişmesi için ülkeler arasında yatırımcı forumları, start-up zirveleri ve teknoloji fuarları düzenlenmeli, bölgesel iş birliği güçlendirilmelidir.

Özellikle teknoloji tabanlı girişimlerin desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Yapay zekâ, blok zinciri, biyoteknoloji, finans teknolojileri (fintech) ve E-ticaret gibi alanlarda

girişimcilik desteklenmeli, ortak inovasyon merkezleri ve Ar-Ge laboratuvarları kurulmalıdır. Bunun yanı sıra, genç girişimcilerin uluslararası pazarlara açılmalarını kolaylaştıracak düzenlemeler yapılmalı, E-ticaret platformları ve dijital pazar yerleri oluşturulmalıdır. Ortak bir girişimcilik ağı oluşturularak, Türk Dünyası girişimcilerinin bilgi ve deneyim paylaşımını sağlayacak bir iletişim platformu hayata geçirilmelidir.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Teknoloji odaklı girişimlerin teşvik edilmesi ve yenilikçi sektörlerde ortak Ar-Ge projelerinin desteklenmesi,

Orta vadede,

- Türk Dünyası Girişimcilik Zirvesi'nin düzenlenmesi ve yatırımcı forumları aracılığıyla ülkeler arası iş birliğinin artırılması,
- Start-up ekosistemini destekleyecek risk sermayesi fonlarının oluşturulması ve girişimcilerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası ülkelerinde ortak girişimcilik kuluçka merkezleri ve hızlandırıcı programlarının kurulması, Türk Dünyası ortak girişimcilik ağı ve dijital pazar yerlerinin oluşturulması.

Bu adımlar sayesinde, Türk Dünyası'nda girişimcilik faaliyetleri teşvik edilecek ve ekonomik kalkınma hızlandırılacaktır. Girişimcilik ekosisteminin güçlendirilmesi, bölgede yenilikçi çözümlerin geliştirilmesine ve ekonomik çeşitliliğin artırılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

11.5. Dijital Dönüşüm ve Yapay Zekâ İş Birliği

Dijital dönüşüm, çağımızın en önemli ekonomik ve sosyal değişim süreçlerinden biridir. Teknolojik gelişmelerin hız kazandığı günümüzde, dijitalleşme yalnızca ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmayıp, kamu yönetiminden özel sektöre kadar pek çok alanda verimliliği artıran kritik bir faktör haline gelmiştir. Türk Dünyası ülkeleri, dijital dönüşüm süreçlerini hızlandırarak, kamu hizmetlerinde e-devlet uygulamalarını genişletmeli, özel sektörün dijital altyapısını güçlendirmeli ve yapay zekâ teknolojilerinin kullanımını yaygınlaştırmalıdır. Ortak dijitalleşme stratejileri, Türk Dünyası'nın küresel rekabet gücünü artıracak ve ekonomik entegrasyon süreçlerini hızlandıracaktır.

Dijital dönüşüm kapsamında öncelikle kamu yönetiminde e-Devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. E-Devlet sistemlerinin entegrasyonu sağlanarak Türk Dünyası vatandaşlarının sınır ötesi işlemlerini kolaylaştıracak mekanizmalar geliştirilmeli, ortak bir dijital kimlik sistemi oluşturulmalıdır. Aynı zamanda, yapay zekâ destekli karar alma mekanizmalarının kamu yönetimine entegre edilmesi, bürokratik süreçleri hızlandırarak vatandaşların daha hızlı ve verimli hizmet almasını sağlayacaktır.

Özel sektör açısından bakıldığında, yapay zekâ tabanlı uygulamaların geliştirilmesi ve kullanılması, Türk Dünyası ekonomilerinin dijitalleşme süreçlerini hızlandıracaktır. Tarım, sağlık, eğitim, finans ve sanayi gibi sektörlerde yapay zekâ çözümlerinin yaygınlaştırılması, üretkenliği ve inovasyonu artıracaktır. Ayrıca, ortak Ar-Ge merkezleri kurularak yapay zekâ, büyük veri analitiği, blok zinciri ve nesnelerin interneti (IoT) gibi alanlarda ortak projeler geliştirilmelidir. Türk Dünyası ülkeleri, dijital ekonomi alanında iş birliği yaparak, kendi teknoloji markalarını yaratmalı ve uluslararası rekabette daha güçlü bir konuma gelmelidir.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Özel sektörde yapay zekâ destekli üretim süreçlerinin teşvik edilmesi ve teknoloji tabanlı girişimlerin desteklenmesi,

Orta vadede,

- Yapay zekâ tabanlı çözümlerin kamu yönetiminde yaygınlaştırılması ve bürokratik süreçlerin hızlandırılması,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında ortak Ar-Ge merkezleri kurulması ve yapay zekâ, büyük veri, blok zinciri gibi alanlarda iş birliğinin teşvik edilmesi,

Uzun vadede,

- E-Devlet uygulamalarının entegrasyonu ile Türk Dünyası vatandaşlarının kamu hizmetlerine dijital erişiminin kolaylaştırılması,
- Ortak bir dijital kimlik sistemi geliştirilerek, sınır ötesi dijital işlemler için güvenli bir altyapının oluşturulması,
- Türk Dünyası'nın kendi dijital teknoloji markalarını oluşturması ve küresel dijital ekonomide rekabet gücünü artırması.

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesiyle, Türk Dünyası ülkeleri dijital dönüşüm süreçlerinde büyük bir ilerleme kaydedecek ve küresel rekabetçilik açısından daha güçlü bir konuma ulaşacaktır.

11.6. Uzay ve Havacılık Teknolojileri İş Birliği

Uzay ve havacılık teknolojileri, modern dünyanın en stratejik ve hızlı gelişen alanlarından biridir. Günümüzde uzay araştırmaları, yalnızca bilimsel keşifler için değil, aynı zamanda savunma, iletişim, iklim gözlemleri ve ekonomik kalkınma açısından da kritik bir öneme sahiptir. Türk Dünyası ülkelerinin bu alandaki ortak çalışmaları hem bölgesel hem de küresel ölçekte stratejik güçlerini artıracaktır.

Uzay sanayisi, yalnızca büyük devletlerin tekelinde olan bir alan olmaktan çıkmış, gelişmekte olan ülkelerin de katılım sağladığı bir sektör haline gelmiştir. Bu bağlamda, Türk Dünyası ülkeleri, ortak uzay projeleri geliştirerek küresel uzay yarışında daha güçlü bir konum elde edebilir.

Havacılık ve uzay alanında iş birliği, öncelikle uydu teknolojileri, uzaktan algılama sistemleri, hava-uzay mühendisliği eğitimi ve ortak uzay araştırma merkezleri gibi temel başlıklarda ilerlemelidir. Uydu teknolojileri, haberleşme, navigasyon ve meteoroloji gibi birçok alanda kritik bir role sahiptir. Türk Dünyası ülkeleri, ortak bir uydu programı başlatarak, kendi haberleşme ve gözlem uydularını geliştirebilir. Ayrıca, uzay bilimleri alanında ortak eğitim programları oluşturularak genç bilim insanlarının yetiştirilmesi sağlanmalıdır. Türk Dünyası Uzay Ajansı gibi bir yapının kurulması, bu alandaki çalışmaların daha koordineli yürütülmesini sağlayacaktır.

Bunun yanı sıra, askerî ve sivil havacılık alanında da ortak projeler geliştirilebilir. Havacılık sanayisinin güçlendirilmesi için Türk Dünyası ülkeleri, insansız hava araçları (İHA) ve savaş uçakları üretimi konusunda ortak Ar-Ge çalışmaları yapabilir. Havacılık sektöründe ortak eğitim programları düzenlenerek pilot ve teknik personel yetiştirilmesi sağlanabilir. Bu tür girişimler, Türk Dünyası'nın teknolojik bağımsızlığını artırarak bölgesel ve küresel ölçekte daha güçlü bir konuma gelmesini sağlayacaktır.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Uzay bilimleri ve hava-uzay mühendisliği alanında ortak eğitim programları oluşturulması ve bilim insanî yetiştirilmesi,
- Uzaktan algılama ve meteorolojik gözlem sistemlerinin ortaklaşa geliştirilmesi ve doğal afetlerin önceden tahmin edilmesine yönelik çalışmalar yürütülmesi,

Orta vadede,

- İnsansız Hava Araçları (İHA) ve savaş uçakları üretiminde iş birliği yapılması ve savunma sanayisinin güçlendirilmesi,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında havacılık ve uzay sanayisine yönelik yatırım fonları kurulması ve özel sektörün teşvik edilmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası Uzay Ajansı'nın kurulması ve ortak uydu projelerinin hayata geçirilmesi, Haberleşme ve gözlem uydularının ortak olarak geliştirilmesi ve fırlatılması.
- Bu hedefler doğrultusunda, Türk Dünyası ülkeleri uzay ve havacılık teknolojileri alanında daha etkin bir rol üstlenerek, teknolojik ve stratejik kapasitelerini artıracaktır.

AK PARTİ

12.
BÖLÜM

ULAŞTIRMA, LOJİSTİK VE ALTYAPI ENTEGRASYONU

12. Ulaştırma, Lojistik ve Altyapı Entegrasyonu

Ulaştırma, lojistik ve altyapı entegrasyonu, Türk Dünyası'nın ekonomik, ticarî ve stratejik bağlarını güçlendirmek için kritik bir alan olarak öne çıkmaktadır. Küresel ticaretin hızla dijitalleştiği ve tedarik zincirlerinin büyük önem kazandığı günümüzde, Türk Dünyası ülkelerinin ortak ulaşım projeleri geliştirmesi, ekonomik büyümeyi destekleyecek ve bölgesel entegrasyonu hızlandıracaktır. Ulaşım ağlarının modernleştirilmesi ve entegrasyonunun sağlanması, Türk Dünyası'nın Avrupa, Asya ve Afrika pazarlarına daha hızlı erişimini mümkün kılacaktır.

Türk Dünyası, tarihî İpek Yolu güzergâhının üzerinde yer alarak, doğu ile batıyı birbirine bağlayan stratejik bir konumda bulunmaktadır. Bununla birlikte Türk Dünyası'nın lojistik merkezleri arasında bağlantının güçlendirilmesi, liman kapasitelerinin artırılması ve gümrük işlemlerinin hızlandırılması, ticaret hacmini artıracaktır. Akıllı lojistik sistemlerinin geliştirilmesi, dijitalleşme ve E-ticaret altyapısının güçlendirilmesi de öncelikli alanlardan biri olmalıdır. Dijital lojistik çözümleri, taşımacılığın hızlanmasını ve maliyetlerin düşürülmesini sağlayarak bölgesel ticareti destekleyecektir.

AK Parti Türk Dünyası Vizyonu doğrultusunda; Orta Koridor, Nahçıvan Koridoru, Kalkınma Yolu ve Lapis Lazuli projelerinin entegrasyonu sağlanarak Türk Dünyası içinde kesintisiz ticaret ve ulaşım ağları oluşturulması hedeflenmektedir. Diğer yandan, Türk Dünyası ülkeleri arasında ortak bir demiryolu ve karayolu master planının hazırlanması ve hızlı tren projelerinin geliştirilmesi planlanmaktadır. Ayrıca, Türk Dünyası Lojistik Merkezleri kurulması ve bu merkezlerin serbest ticaret bölgeleriyle entegrasyonunun sağlanması da önemli bir adım olarak öngörülmektedir.

Bununla birlikte, dijital lojistik sistemlerinin geliştirilmesi, akıllı limanlar, gümrük otomasyonu ve blok zincir teknolojilerinin lojistik süreçlere entegre edilmesi çalışmaları yürütülecektir. Aynı zamanda, yeşil ulaşım projeleri geliştirilerek çevre dostu lojistik sistemlerinin teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Son olarak, Türk Dünyası içinde gümrük birliği oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılması ve sınır geçişlerinin hızlandırılması da lojistik entegrasyonun önemli bir parçası olacaktır.

Bu stratejik adımlar, Türk Dünyası'nın küresel lojistik sistemine daha güçlü bir şekilde entegre olmasını sağlayarak ekonomik büyüme ve bölgesel iş birliğini artıracaktır.

12.1. Trans-Avrasya Lojistik Ağları

Türk Dünyası, tarihî İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması hedefi doğrultusunda, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan kritik lojistik koridorlar üzerinde yer almaktadır. Bu

kapsamda, lojistik koridor projeleri, bölge ülkeleri arasındaki ticaretin hızlandırılması ve küresel pazarlara erişimin kolaylaştırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Türk Dünyası ülkelerinin ulaşım ve lojistik altyapılarını entegre etmeleri hem ekonomik kalkınmayı hızlandıracak hem de küresel tedarik zincirlerinde daha güçlü bir konuma gelmelerini sağlayacaktır.

Orta Koridor, Çin'den Avrupa'ya uzanan taşımacılık hattının en önemli güzergâhlarından biri olup Türk Dünyası ülkeleri üzerinden geçerek süreci hızlandıran bir alternatiftir. Nahçıvan Koridoru, Azerbaycan ile Nahçıvan arasında doğrudan bir bağlantı sağlayarak Türkiye ve diğer Türk Dünyası ülkeleri arasındaki lojistik entegrasyonu güçlendirecek bir projedir. Kalkınma Yolu, Türkiye'nin Basra Körfezi'ne açılmasını sağlayarak Ortadoğu, Orta Asya ve Avrupa arasında yeni bir ticaret yolu oluşturmayı hedeflemektedir. Lapis Lazuli Koridoru ise Afganistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye'yi birbirine bağlayan bir taşımacılık güzergâhıdır ve Türk Dünyası için stratejik bir öneme sahiptir.

Bu projelerin entegrasyonu, yalnızca ticareti kolaylaştırmakla kalmayıp, aynı zamanda bölgesel kalkınmayı destekleyecek ve enerji, sanayi, tarım gibi sektörlerde iş birliğini artıracaktır. Türk Dünyası ülkeleri, ulusal politikalarını ve altyapı yatırımlarını koordineli bir şekilde planlayarak, bu projelerin etkinliğini artırmalıdır. Gümrük prosedürlerinin uyumlaştırılması, sınır geçiş sürelerinin kısaltılması ve dijital lojistik sistemlerinin entegrasyonu, Trans-Avrasya Lojistik Ağları'nın başarısı için kritik unsurlar olacaktır.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Lojistik maliyetlerin düşürülmesi için ortak taşımacılık ve gümrük politikalarının oluşturulması,

Orta vadede,

- Türk Dünyası ülkelerinin ulaştırma altyapılarının senkronize edilmesi ve uluslararası standartlara uygun hâle getirilmesi,
- Yeşil lojistik uygulamalarının teşvik edilerek çevre dostu taşımacılık yöntemlerinin benimsenmesi,
- Dijital lojistik sistemleri ve blokzincir teknolojilerinin kullanımıyla sınır geçişlerinin hızlandırılması ve lojistik süreçlerin şeffaflaştırılması,

Uzun vadede,

- Orta Koridor, Nahçıvan Koridoru, Kalkınma Yolu ve Lapis Lazuli projelerinin entegrasyonu sağlanarak kesintisiz ticaret yollarının oluşturulması,

- Demiryolu, karayolu ve denizyolu taşımacılığının entegre edildiği bir lojistik ağı oluşturularak transit sürecinin hızlandırılması.

Bu stratejiler, Türk Dünyası'nın küresel lojistik sistemine daha güçlü bir şekilde entegre olmasını sağlayarak, ekonomik büyüme ve bölgesel iş birliğini artıracaktır.

12.2. Demiryolu ve Karayolu Entegrasyonu

Türk Dünyası ülkeleri arasında ulaştırma ve lojistik entegrasyonunun sağlanması, ekonomik büyümeyi hızlandıran ve bölgesel iş birliğini güçlendiren temel faktörlerden biridir. Demiryolu ve karayolu ağlarının entegre edilmesi, ülkeler arasında daha hızlı, güvenli ve düşük maliyetli taşımacılığı mümkün kılar. Özellikle uluslararası ticaret yollarının geliştirilmesi, sınır geçişlerinin kolaylaştırılması ve ulaşım sürelerinin kısaltılması, bölgenin küresel tedarik zincirlerine entegrasyonu açısından büyük önem taşımaktadır.

Türk Dünyası'nın Çin, Avrupa, Orta Doğu ve Rusya arasında bir lojistik merkezi haline gelmesi, demiryolu ve karayolu altyapılarının koordineli bir şekilde geliştirilmesiyle mümkündür. Bakü-Tiflis-Kars (BTK) Demiryolu Hattı, Türk Dünyası için en önemli projelerden biri olup Asya ile Avrupa arasında kesintisiz demiryolu taşımacılığı sağlamaktadır. Kazakistan-Türkmenistan-İran Demiryolu Hattı gibi projeler de bölgesel entegrasyonu artırarak transit ticareti güçlendirmektedir. Hızlı tren projeleri, başta Türkiye ve Orta Asya ülkeleri olmak üzere, bölgedeki büyük şehirleri birbirine bağlayarak ekonomik etkileşimi artıracaktır.

Karayolu entegrasyonu açısından, Türk Dünyası ülkeleri arasında uluslararası otoyol ağları geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Gümrük prosedürlerinin uyumlaştırılması, akıllı sınır geçiş sistemlerinin kurulması ve dijital lojistik çözümlerinin uygulanması, karayolu taşımacılığını daha verimli hâle getirecektir.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Karayolu taşımacılığında sınır geçiş sürelerinin azaltılması ve gümrük işlemlerinin hızlandırılması için akıllı sınır sistemlerinin uygulanması,

Orta vadede,

- Yeşil ulaşım politikalarının teşvik edilmesiyle çevre dostu taşımacılık uygulamalarının benimsenmesi,
- Türk Dünyası ülkeleri arasında lojistik entegrasyonu sağlamak için ortak taşıma ve transit geçiş anlaşmalarının imzalanması,

Uzun vadede,

- Orta Koridor ve Trans-Hazar Ulaştırma Güzergâhı'nın güçlendirilmesiyle uluslararası ticaret yollarının Türk Dünyası üzerinden yönlendirilmesi,
- Türk Dünyası'ndaki demiryolu ağlarının entegrasyonu sağlanarak kesintisiz yük ve yolcu taşımacılığı oluşturulması,
- Hızlı tren projelerinin yaygınlaştırılmasıyla büyük şehirlerarasında ekonomik ve kültürel etkileşimin artırılması.

12.3. Ortak Lojistik Merkezleri

Türk Dünyası ülkelerinin ticaret hacmini artırmak, tedarik zincirlerini güçlendirmek ve küresel lojistik ağlarına entegrasyonlarını sağlamak için stratejik lojistik merkezlerinin oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Bu lojistik merkezler, bölgedeki taşımacılık, depolama, gümrükleme ve dağıtım faaliyetlerini hızlandırarak maliyetleri düşürecek ve ticaretin daha verimli bir şekilde gerçekleştirilmesine olanak tanıyacaktır. Modern lojistik altyapıları hem kara hem de demiryolu taşımacılığıyla uyumlu olacak şekilde planlanmalı ve limanlar, havaalanları ve serbest ticaret bölgeleri ile entegre edilmelidir.

Lojistik merkezlerin stratejik konumlara kurulması, Türk Dünyası'nı Avrupa, Asya ve Orta Doğu arasındaki bir ticaret köprüsü haline getirme potansiyeline sahiptir. Türkiye, Kazakistan, Azerbaycan, Özbekistan ve Türkmenistan, lojistik merkezler açısından büyük avantaja sahiptir. Bakü, Almatı, İstanbul, Taşkent ve Aşkabat gibi şehirlerde kurulacak lojistik merkezleri, bölgesel ticaretin hızlanmasını ve daha etkin bir şekilde yürütülmesini sağlayacaktır.

Bu merkezler, dijital lojistik sistemleri ve akıllı depolama çözümleri ile desteklenerek, otomatik gümrükleme süreçleri, yapay zekâ destekli lojistik yönetimi ve blok zinciri teknolojileri ile veri güvenliği sağlanmalıdır. Ortak bir dijital platformun oluşturulması, lojistik merkezleri arasında gerçek zamanlı veri paylaşımını ve koordinasyonu mümkün kılacaktır. Bu sayede, Türk Dünyası ülkeleri arasındaki lojistik süreçler hızlanacak ve daha rekabetçi hâle gelecektir.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Ortak taşımacılık politikalarının benimsenmesiyle Türk Dünyası ülkeleri arasındaki transit geçişlerin kolaylaştırılması,
- Dijital lojistik sistemlerinin geliştirilmesi ve ülkeler arasında gerçek zamanlı veri paylaşımının sağlanması,

Orta vadede,

- Otomatik gümrükleme sistemleri ve akıllı depolama çözümleri ile lojistik süreçlerin hızlandırılması ve maliyetlerin azaltılması,
- Çevre dostu lojistik uygulamalarının teşvik edilmesi ve yeşil lojistik çözümlerinin yaygınlaştırılması,

Uzun vadede,

- Stratejik noktalarda lojistik merkezlerin kurulması ve bu merkezlerin ticaret yolları ile entegrasyonunun sağlanması,
- Türk Dünyası'nda serbest ticaret bölgeleri ve lojistik üslerinin oluşturulması ile bölgesel ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi.

12.4. Dijital Lojistik ve Akıllı Altyapılar

Günümüz dünyasında lojistik ve ulaştırma sektörleri, dijitalleşmenin getirdiği yeniliklerle büyük bir dönüşüm yaşamaktadır. Türk Dünyası ülkeleri, dijital lojistik sistemlerini benimseyerek taşımacılık süreçlerini daha hızlı, güvenli ve maliyet etkin hâle getirebilirler. Akıllı altyapılar, otomatik gümrükleme sistemleri, dijital lojistik platformları ve büyük veri analitiği, tedarik zinciri yönetimini optimize etmek ve ülkeler arasındaki lojistik süreçleri hızlandırmak için kritik unsurlardır. Dijitalleşme, aynı zamanda blok zinciri tabanlı lojistik sistemleri, yapay zekâ destekli rota optimizasyonu ve Nesnelerin İnterneti (IoT) uygulamalarıyla lojistik sektöründe şeffaflığı, takip edilebilirliği ve güvenliği artırmaktadır.

Bu kapsamda, Türk Dünyası ülkeleri arasındaki ticaretin hızlanması ve lojistik operasyonlarının daha verimli hâle gelmesi için ortak bir dijital lojistik platformunun geliştirilmesi büyük bir fırsattır. Bu platform sayesinde, taşıma süreçleri gerçek zamanlı olarak izlenebilir, gümrük işlemleri otomatikleştirilebilir ve lojistik merkezleri arasındaki koordinasyon daha etkin hâle getirilebilir. Özellikle blok zinciri tabanlı lojistik çözümleri, evrak işlemlerini azaltarak sınır geçişlerinde yaşanan gecikmeleri önleyebilir. Böylelikle, Türk devletleri arasındaki ticaretin daha güvenilir ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşması sağlanacaktır.

Akıllı altyapılar, sadece lojistik operasyonlarını değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirliği de desteklemektedir. Akıllı limanlar, enerji verimli depolar, yeşil lojistik uygulamaları ve karbon ayak izi azaltıcı çözümler, Türk Dünyası'nın sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasına katkı sağlayacaktır. Dijital ve akıllı lojistik sistemlerinin uygu-

lanmasıyla, Türk Dünyası, küresel tedarik zincirlerine daha güçlü bir şekilde entegre olacak ve rekabet gücü artacaktır.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında ortak bir dijital lojistik platformu geliştirilmesi ve gerçek zamanlı veri paylaşımının sağlaması,

Orta vadede,

- Otomatik gümrükleme ve sınır geçiş sistemleriyle ticaret süreçlerinin hızlandırması,
- Blokzinciri, büyük veri ve yapay zekâ teknolojileriyle lojistik süreçlerini daha verimli ve güvenilir hâle getirilmesi,
- Akıllı limanlar, enerji verimli depolar ve yeşil lojistik çözümleriyle çevresel sürdürülebilirliğin teşvik edilmesi,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası ülkelerinde dijital lojistik merkezleri oluşturarak taşımacılık maliyetlerinin düşürmesi ve rekabet gücünün artırılması,
- Nesnelerin İnterneti (IoT) ve yapay zekâ destekli lojistik sistemleri ile taşıma ve depolama süreçlerinin optimize edilmesi.

12.5. Orta Koridor Girişimi ile Kalkınma Yolu Projesinin Entegrasyonu

Türk Dünyası coğrafyasındaki ulaştırma ve lojistik alanında en önemli stratejik projelerden biri Orta Koridor Girişimi'dir. Çin'den başlayarak Orta Asya ve Hazar Denizi üzerinden Türkiye'ye ve Avrupa'ya uzanan bu ticaret yolu, Türk devletlerinin jeopolitik konumunu güçlendiren kritik bir güzergâhtır. Öte yandan, Kalkınma Yolu Projesi, Türkiye'nin Irak üzerinden Basra Körfezi'ne ulaşmasını hedefleyen büyük bir altyapı projesidir. Bu iki girişimin uyumlu hâle getirilmesi, Türk Dünyası ülkeleri arasındaki ticaret hacmini artıracak, lojistik maliyetlerini düşürecek ve transit sürelerini kısaltacaktır.

Orta Koridor, özellikle Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında Avrasya'daki en verimli ticaret yollarından biri olarak öne çıkmaktadır. Çin ile Avrupa arasındaki kara taşımacılığı açısından alternatif bir rota sunan bu hat, Süveyş Kanalı ve Rusya üzerinden geçen kuzey rotasına kıyasla daha güvenli ve hızlı bir güzergâh sağlamaktadır. Kalkınma Yolu

Projesi ile entegre edildiğinde bu güzergâh Basra Körfezi'nden Avrupa'ya ve Türk Dünyası'na doğrudan bir bağlantı sunacaktır. Bu nedenle Türk Dünyası ülkelerinin ortak bir ulaştırma stratejisi belirleyerek Orta Koridor ile Kalkınma Yolu Projesi'ni birbirini tamamlayan unsurlar haline getirmesi büyük bir avantaj sağlayacaktır.

İki projenin senkronize edilmesi, altyapı yatırımlarının uyumlaştırılması, gümrük işlemlerinin kolaylaştırılması ve sınır geçiş süreçlerinin hızlandırılması anlamına gelmektedir. Hazar Denizi'ndeki liman kapasitelerinin artırılması, demiryolu hatlarının modernize edilmesi ve lojistik merkezlerinin ortak bir plan dâhilinde geliştirilmesi, Türk Dünyası'nın küresel ticaret yollarındaki önemini artıracaktır. Böylece, Türk devletleri, Avrupa, Orta Doğu ve Asya arasında bir lojistik köprü haline gelecek ve küresel ticaretin merkezi konumlarından biri olacaktır.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında ulaştırma altyapısının iyileştirilmesi ve transit geçişlerin hızlandırması,

Orta vadede,

- Gümrük süreçlerini dijitalleştirerek sınır geçişlerinin hızlandırması ve ticaret hacminin artırılması,
- Türk devletleri arasında ticareti kolaylaştırmak için ortak bir taşımacılık ve lojistik koordinasyon merkezinin kurulması,

Uzun vadede,

- Orta Koridor Girişimi ile Kalkınma Yolu Projesi arasındaki entegrasyonu sağlayacak ortak bir ulaştırma stratejisinin geliştirmesi,
- Hazar Denizi'ndeki limanların modernizasyonunu tamamlayarak lojistik kapasitenin artırılması,
- Türk Dünyası'ndaki demiryolu ve karayolu projelerinin Orta Koridor ve Kalkınma Yolu ile senkronize edilmesi.

Bu hedefler doğrultusunda atılacak adımlar, Türk Dünyası ülkelerinin ulaştırma altyapısını güçlendirecek ve bölgesel entegrasyonu daha da ileriye taşıyacaktır. Küresel ticaret yolları üzerindeki rekabet güçlerini artırarak, ekonomik kalkınma sürecini hızlandırmalarına katkı sağlayacaktır.

AK PARTİ

13.
BÖLÜM

KURUMSAL YAPILANMA VE UYGULAMA MEKANİZMASI

13. Kurumsal Yapılanma ve Uygulama Mekanizması

Türk Dünyası'nın sürdürülebilir ve etkin bir iş birliği modeli geliştirebilmesi için sağlam bir kurumsal yapılanma ve uygulama mekanizması oluşturması gerekmektedir. Kültürel, ekonomik, siyasî ve stratejik iş birliklerinin uyum içinde yönetilebilmesi, ortak projelerin takibi ve sürdürülebilirliğin sağlanması için belirli kurumsal yapıların oluşturulması büyük bir önem taşımaktadır. TDT, mevcut yapılar içinde en önemli kurumlardan biri olarak öne çıksa da bu teşkilatın etkinliğini artıracak daha geniş kapsamlı ve uzmanlaşmış organların kurulması gereklidir.

Kurumsal yapılanma sürecinde en önemli hususlardan biri izleme ve değerlendirme mekanizmalarının geliştirilmesidir. Alınan kararların uygulanabilirliği, yürütülen projelerin verimliliği ve iş birliği süreçlerinin etkinliği düzenli olarak denetlenmeli ve analiz edilmelidir. Bunun için her yıl düzenli raporlama sistemlerinin geliştirilmesi ve bu raporların üye ülkeler tarafından şeffaf bir şekilde paylaşılması gerekmektedir. Ayrıca, iş birliği süreçlerinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamak adına yasal çerçevelerin oluşturulması, bu çerçevede ortak protokollerin ve düzenlemelerin kabul edilmesi kritik bir adım olacaktır.

Bir diğer önemli konu ise finansman ve kaynak yönetimidir. Türk Dünyası ülkelerinin geliştirdiği projelerin finansal sürdürülebilirliğini sağlamak, sadece hükümetler arası fonlara bağlı kalmadan özel sektör yatırımları, uluslararası finans kuruluşları ve kalkınma ajanslarıyla iş birliği geliştirmek gereklidir. Türk Dünyası'nın ortak projeleri için bir yatırım fonu kurulması hem projelerin sürekliliğini sağlayacak hem de Türk devletleri arasında ekonomik iş birliğini güçlendirecektir.

Türk Dünyası'nın stratejik hedeflerine uygun, koordineli ve etkin bir kurumsal yönetim modeli geliştirilmesi öncelikli bir hedef olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, Türk Dünyası Vizyon Kurulu'nun oluşturularak üst düzey karar mekanizmalarının güçlendirilmesi ve izleme ile değerlendirme mekanizmalarının etkinleştirilmesi, iş birliği projelerinin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik temel adımlar arasında yer almaktadır.

Ayrıca, Türk Dünyası projelerinin finansal sürdürülebilirliğini temin etmek amacıyla ortak bir yatırım fonu oluşturulması öngörülmektedir. Bunun yanı sıra, uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapılarak Türk Dünyası'nın küresel düzeyde daha etkin bir aktör haline gelmesi hedeflenmektedir. Son olarak, Türk devletleri arasında ortak hukukî düzenlemeler ve protokoller geliştirilerek iş birliğinin kurumsal bir zemine oturtulması amaçlanmaktadır.

Bu hedefler doğrultusunda atılacak adımlar, Türk Dünyası'nın ortak hedeflerini gerçekleştirebilmesi ve uzun vadeli sürdürülebilir iş birlikleri kurabilmesi açısından büyük önem taşıyacaktır. Kurumsal yapılanmanın güçlendirilmesi, Türk devletleri arasındaki bağları daha sağlam hâle getirecek ve küresel arenada daha etkin bir iş birliği mekanizması oluşturacaktır.

13.1. Türk Dünyası Vizyon Kurulu

Türk Dünyası'nın uzun vadeli hedeflerini belirlemek, stratejik yönelimlerini koordine etmek ve karar alma süreçlerini hızlandırmak amacıyla Türk Dünyası Vizyon Kurulu'nun oluşturulması büyük bir gereklilik arz etmektedir. Bu kurul, TDT başta olmak üzere, Türk Dünyası'nın diğer bölgesel organizasyonları ve iş birliği platformları ile eşgüdüm içinde çalışacak bir yapı olarak tasarlanmalıdır. Kurulun temel işlevi, Türk devletleri arasındaki koordinasyonu artırmak, ortak projeleri denetlemek ve iş birliğinin sürdürülebilirliğini sağlamak olacaktır.

Türk Dünyası Vizyon Kurulu, üye ülkelerin devlet başkanları, dışişleri bakanları, ekonomi ve ticaret bakanları, stratejik planlama uzmanları ve akademisyenlerden oluşmalıdır. Aynı zamanda, özel sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ve düşünce kuruluşlarının da bu süreçlere katkı sağlaması önemlidir. Böylece, sadece hükümet odaklı bir yapıdan ziyade, toplumun farklı kesimlerinin görüşlerinin yansıtıldığı kapsayıcı bir kurul ortaya çıkacaktır. Kurul, Türk Dünyası'nın ortak hedeflerine ulaşması için yol haritaları oluşturmalı, periyodik raporlar hazırlamalı ve bölgesel gelişmeleri düzenli olarak analiz etmelidir.

Bu vizyon kurulu aynı zamanda kriz yönetimi ve acil durum planlaması gibi alanlarda da faaliyet göstermelidir. Türk Dünyası ülkeleri arasında stratejik kriz yönetimi mekanizmaları geliştirilmeli, ekonomik dalgalanmalar, siyasî krizler veya doğal afetler gibi durumlara karşı ortak çözüm mekanizmaları oluşturulmalıdır. Ayrıca, kurulun karar alma süreçlerini hızlandırmak adına Türk Dünyası Başkanlar Zirvesi gibi platformlarla doğrudan bağlantılı çalışması sağlanmalı ve alınan kararların hızlıca hayata geçirilmesi için güçlü bir uygulama mekanizması geliştirilmelidir.

Türk Dünyası Vizyon Kurulu'nun hedefleri aşağıda belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası Devlet Başkanları Zirveleri ve diğer diplomatik platformlarla koordineli çalışacak bir yapı geliştirilmesi,
- Türk Dünyası'nın küresel siyasetteki rolünü güçlendirecek uzun vadeli yol haritalarının oluşturulması,

Orta vadede,

- Ekonomik, siyasî ve sosyal krizlere karşı hızlı tepki verebilecek bir kriz yönetim planının oluşturulması,
- Devletler, akademi, özel sektör ve sivil toplumdan temsilcilerin yer aldığı çok boyutlu bir yapının oluşturulması,

Uzun vadede,

- Türk Dünyası'nın ortak vizyonunu belirleyecek ve yönlendirecek bir üst koordinasyon kurulunun oluşturulması,
- Türk Dünyası'nın ortak projelerini değerlendirecek, denetleyecek ve geliştirecek stratejik bir mekanizma kurulması.

Bu hedefler doğrultusunda oluşturulacak Türk Dünyası Vizyon Kurulu, sadece bölgesel değil, küresel düzeyde de etkili bir yapı haline gelerek Türk devletlerinin ortak hareket kapasitesini ve uluslararası etkinliğini artıracaktır.

13.2. İzleme ve Değerlendirme Mekanizması

Türk Dünyası ülkeleri arasındaki stratejik iş birliği projelerinin sürdürülebilirliğini sağlamak, uygulama süreçlerini takip etmek ve gelişmeleri ölçmek amacıyla İzleme ve Değerlendirme Mekanizması büyük bir önem taşımaktadır. Bu mekanizma, alınan kararların ve uygulanan projelerin etkinliğini analiz edecek, sürecin eksikliklerini tespit edecek ve gerektiğinde revizyonlar önerecek bir sistem olarak işlev görecektir. Türk Dünyası Vizyon Kurulu ile koordineli çalışacak olan bu yapı, periyodik raporlar hazırlayarak devlet liderlerine ve ilgili kurumlara düzenli olarak sunacaktır.

Bu mekanizmanın temel bileşenlerinden biri, stratejik hedeflerin belirlenmesi ve bunların ölçülebilir göstergelerle takip edilmesidir. Örneğin, ekonomik iş birliği kapsamında ticaret hacmi, doğrudan yabancı yatırımlar ve ortak sanayi projeleri gibi göstergeler; eğitim alanında öğrenci değişim programlarına katılım oranı, ortak akademik çalışmaların sayısı ve üniversiteler arası iş birlikleri gibi kriterler düzenli olarak değerlendirilecektir. Benzer şekilde, savunma ve güvenlik iş birliği alanında ortak tatbikatlar, teknolojik gelişmeler ve sınır güvenliği uygulamalarının etkinliği gibi unsurlar da analiz edilecektir.

Türk Dünyası Vizyon Kurulu'nun bünyesinde tesis edilecek olan İzleme ve Değerlendirme Mekanizması, yıllık, beş yıllık ve on yıllık periyotlarla gelişim raporları sunacak ve hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını gözler önüne serecektir. Bu süreçte, veri analizine dayalı karar alma mekanizmaları ön plana çıkarılacak, bilimsel araştırmalar ve istatistiksel veriler temel alınarak geleceğe yönelik öneriler geliştirilecektir. Ayrıca, bu mekanizma-

nın başarısı için bağımsız uzmanlardan ve akademisyenlerden oluşan danışma komiteleri oluşturulmalı, sahadan veri toplayan araştırma ekipleri aktif olarak görev almalıdır.

İzleme ve Değerlendirme Mekanizmasına ait hedefler aşağıda belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası iş birliği projelerinin etkinliğini artıracak bir izleme ve değerlendirme mekanizması kurulması,
- Bağımsız uzmanlar, akademisyenler ve araştırmacılar tarafından desteklenen bir değerlendirme sistemi oluşturulması,

Orta vadede,

- Her yıl düzenli raporlar hazırlayarak, alınan kararların uygulama düzeyini ölçmesi ve gerekli revizyonları belirlemesi,
- Ekonomik, eğitim, savunma ve kültürel iş birliklerine dair ölçülebilir performans göstergelerinin oluşturulması,

Uzun vadede,

- İleri veri analizi ve bilimsel araştırmalara dayalı stratejik karar alma süreçlerinin desteklemesi.

Bu sistem sayesinde, Türk devletlerinin ortak projeleri daha şeffaf bir şekilde yönetilecek, kaynaklar daha verimli kullanılacak ve uzun vadeli hedeflere ulaşmak için dinamik bir geri bildirim süreci oluşturulacaktır.

13.3. Yasal Çerçeve ve Protokoller

Türk Dünyası ülkeleri arasındaki kurumsal iş birliğinin etkinliğini artırmak ve uygulamaların hukukî zeminde güvence altına alınmasını sağlamak amacıyla yasal çerçeve ve protokoller oluşturulması kritik bir gerekliliktir. Ortak projelerin sürdürülebilirliği, devletlerarası hukukî iş birliğiyle mümkün olacağından, bu süreçte mevcut anlaşmaların gözden geçirilmesi, yeni hukukî düzenlemelerin oluşturulması ve bağlayıcı protokollerin hazırlanması büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, öncelikle TDT, TÜRKPA ve diğer ilgili kuruluşlar çatısı altında mevcut hukukî altyapının uyumlaştırılması gerekmektedir. Türk Dünyası ülkelerinin ticaret hukuku, yatırım düzenlemeleri, fikrî mülkiyet hakları, sosyal güvenlik anlaşmaları, eğitim iş birlikleri ve gümrük prosedürleri gibi alanlarda benzer standartlara sahip olması, ekonomik ve sosyal entegrasyonun hızlanmasını sağlayacaktır. Ayrıca, çifte vergilendirme anlaşmaları, serbest dolaşım düzenlemeleri, vize muafiyetleri ve vatandaşlık prosedürlerinin karşılıklı olarak kolaylaştırılması, halklar arası bağları güçlendirecektir.

Bununla birlikte, savunma sanayii iş birliği, siber güvenlik, ortak güvenlik politikaları ve kriz yönetimi gibi konularda hükümetler arası bağlayıcı anlaşmaların ve protokollerin hazırlanması gerekmektedir. Türk Dünyası ülkeleri, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokratik süreçler konusunda ortak standartlar belirleyerek uluslararası arenada daha güçlü bir duruş sergileyebilirler. Örneğin, Türk Dünyası İnsan Hakları Protokolü ve Demokrasi Şartı gibi belgeler hazırlanarak, ortak değerlerin hukukî güvenceye alınması sağlanabilir.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası ülkeleri arasında hukukî uyumu sağlamak amacıyla uluslararası anlaşmaların gözden geçirilmesi ve güncellenmesi,

Orta vadede,

- Ortak ekonomik projelerin ve yatırımların hukukî güvence altına alınmasını sağlayacak bağlayıcı anlaşmaların hazırlanması,
- Türk Dünyası'nın uluslararası hukukî alanda daha güçlü bir konuma gelmesini sağlamak için hukukî iş birliği mekanizmalarının oluşturulması,

Uzun vadede,

- Serbest dolaşım, ticaret, eğitim, sosyal güvenlik ve vatandaşlık haklarına dair ortak hukukî düzenlemeler oluşturulması,
- Savunma, siber güvenlik ve kriz yönetimi alanlarında hükümetler arası bağlayıcı protokollerin imzalanması,
- Türk Dünyası İnsan Hakları Protokolü gibi belgeler hazırlanarak ortak değerlere dayalı hukukî çerçevenin güçlendirilmesi.

13.4. Finansman ve Kaynak Yönetimi

Türk Dünyası'nın ortak projelerinin hayata geçirilmesi ve uzun vadeli sürdürülebilirliğinin sağlanması için finansman ve kaynak yönetimi büyük önem taşımaktadır. Kurumsal yapılanmanın etkin çalışabilmesi, ulaştırma, enerji, teknoloji, eğitim ve savunma gibi kritik alanlardaki iş birliklerinin somut adımlara dönüşebilmesi için güçlü bir finansal altyapı ve fon yönetim mekanizması gereklidir. Bu kapsamda, Türk Dünyası ülkeleri arasında ortak fonlar oluşturulması, yatırım mekanizmalarının geliştirilmesi ve uluslararası finans kuruluşlarıyla iş birliği yapılması gerekmektedir. Türk Yatırım ve Kalkınma Fonu gibi ortak bir finansal yapı, bölgesel ekonomik projeleri destekleyebilir ve üye ülkeler arasındaki

sermaye hareketliliğini artırabilir. Aynı zamanda, Türk Dünyası Kalkınma ve İmar Bankası gibi bir yapılanmanın kurulması, üye devletlerin altyapı, sanayi ve teknolojik gelişim projelerine uzun vadeli finansman sağlamalarına yardımcı olabilir. Diğer yandan, uluslararası yatırımcıları bölgeye çekmek için Türk Dünyası'nın ekonomik cazibesinin artırılması ve finansal şeffaflığın sağlanması gereklidir. Ortak bir serbest yatırım bölgesi oluşturulması, üye ülkelerin iş yapma kolaylığını artırabilir ve doğrudan yabancı yatırımları (DYY) teşvik edebilir. Ayrıca, büyük çaplı altyapı projeleri, enerji koridorları ve lojistik merkezleri için kamu-özel sektör iş birlikleri geliştirilerek finansal yük paylaşılabilir.

Ek olarak finansal entegrasyon açısından yerel para birimleriyle ticaretin artırılması, ortak ödeme sistemleri geliştirilmesi ve Türk devletleri Merkez Bankaları arasında iş birliği mekanizmalarının kurulması önem taşımaktadır.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Kamu-özel sektör iş birliği modeli ile büyük altyapı ve teknoloji projelerine finansman sağlanması,
- Dijital finans çözümleri üzerinde ortak çalışmalar yapılması,

Orta vadede,

- Yerel para birimleriyle ticaretin teşvik edilmesi ve Türk Dünyası için ortak ödeme sistemleri geliştirilmesi,
- Ortak serbest yatırım bölgeleri kurularak yabancı sermayenin bölgeye çekilmesi ve doğrudan yatırım akışının artırılması,
- Türk devletleri Merkez Bankaları arasında koordinasyon mekanizmalarının oluşturulması ve finansal şeffaflığın sağlanması,

Uzun vadede,

- Türk Yatırım ve Kalkınma Fonu'nun kurulması ve ortak projelerin finansmanında etkin kullanılması,
- Türk Dünyası Kalkınma ve İmar Bankası'nın oluşturularak üye devletlerin uzun vadeli yatırımlarına finansal destek sağlanması.

Bu hedefler doğrultusunda oluşturulacak finansal mekanizmalar, Türk Dünyası'nın ekonomik entegrasyonunu hızlandıracak ve bölgesel kalkınmayı destekleyerek küresel ölçekte rekabet gücünü artıracaktır.

AK PARTİ

14.
BÖLÜM

BÖLGESEL VE KÜRESEL VİZYON

14. Bölgesel ve Küresel Vizyon

Türk Dünyası, tarihsel bağları, ortak kültürel mirası ve stratejik konumu ile bölgesel ve küresel siyasette giderek daha etkin bir aktör haline gelmektedir. 21. yüzyılda uluslararası sistemde yaşanan değişimler, TDT ve benzeri bölgesel yapıların etkinliğini artırmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda, Türk Dünyası'nın ortak stratejik hedeflerini belirleyerek uzun vadeli bir vizyon oluşturması, küresel düzeyde daha güçlü bir pozisyon elde etmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Ekonomik entegrasyonun güçlendirilmesi, savunma ve güvenlik alanlarında ortak politikaların geliştirilmesi, enerji iş birliğinin artırılması, kültürel ve akademik alanlarda derinlemesine entegrasyon sağlanması temel öncelikler arasında yer almaktadır. Ayrıca, Türk Dünyası'nın uluslararası organizasyonlardaki etkinliğini artırması, küresel karar alma süreçlerinde daha fazla söz sahibi olması ve bölgesel barış ve istikrara katkı sunması stratejik hedefler arasındadır.

Türk Dünyası markasının oluşturulması öncelikli hedeflerden biri olup ekonomi, ticaret, kültür, eğitim ve teknoloji gibi temel alanlarda ortak markalaşma stratejilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu stratejiler doğrultusunda, küresel karar alma mekanizmalarında Türk Dünyası'nın etkisinin artırılması hedeflenmekte; Birleşmiş Milletler, G20 ve Şangay İş Birliği Örgütü gibi uluslararası organizasyonlarda ortak lobicilik faaliyetleri yürütülmesi öngörülmektedir. Ayrıca, ortak bölgesel ve küresel gelecek senaryoları üzerine çalışmalar yapılması, kriz yönetimi, güvenlik politikaları ve ekonomik stratejiler geliştirilmesi bu vizyonun uygulanmasında temel bir rol oynamaktadır.

Türk Dünyası ülkeleri arasında küresel düzeyde ekonomik ve siyasî iş birliklerinin güçlendirilmesi, enerji, ulaştırma ve ticaret alanlarında ortak projelerin desteklenmesiyle mümkün olacaktır. Bu çerçevede, ortak diplomatik stratejilerin belirlenmesi ve uluslararası arenada ortak hareket etme prensiplerinin güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda, bölgesel barış ve istikrarın sağlanmasına yönelik stratejik iş birliklerinin geliştirilmesi, Türk Dünyası'nın uluslararası güvenlik mekanizmalarına daha aktif katkı sunmasını sağlayacaktır. Tüm bu hedefler, Türk Dünyası'nın gelecekte daha güçlü, etkili ve küresel düzeyde daha görünür bir aktör haline gelmesini amaçlayan TDT 2040 Vizyonu'nun temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu hedefler doğrultusunda, Türk Dünyası'nın bölgesel ve küresel düzeyde daha güçlü ve etkin bir aktör haline gelmesi, ortak kimlik ve stratejik vizyon çerçevesinde hareket eden bir yapı oluşturulması amaçlanmaktadır.

14.1. Türk Dünyası 2040 Vizyonu

Türk Dünyası 2040 Vizyonu, TDT tarafından belirlenen uzun vadeli stratejik bir yol haritasıdır. Bu vizyon Türk Dünyası'nın siyasi, ekonomik, kültürel, teknolojik ve sosyal alanlarda entegrasyonunu derinleştirmeyi, uluslararası sistemde daha etkin bir konuma ulaşmasını ve küresel istikrar ile refaha katkı sunmasını amaçlamaktadır. 2040 Vizyonu, yalnızca devletlerarası iş birliklerini değil, aynı zamanda halklar arasındaki bağları güçlendirmeyi, ortak bir kimlik ve bilinç oluşturmayı da hedeflemektedir.

Türk Dünyası 2040 Vizyonu'nun temel yapı taşları; ekonomik entegrasyon, savunma ve güvenlik iş birliği, ulaşım ve lojistik bağlantılarının güçlendirilmesi, enerji güvenliği, bilim ve teknoloji alanlarında ortak projeler geliştirilmesi, kültürel iş birliklerinin artırılması ve küresel meselelerde ortak duruş sergilenmesi olarak özetlenebilir. Bu bağlamda, teşkilatın üye ve gözlemci ülkeleri, belirlenen stratejik hedefler doğrultusunda hareket ederek ortak politikalar geliştirmektedir.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Türk Dünyası entegrasyonunun güçlendirilmesi için ekonomik, ticari, kültürel ve siyasal alanlarda entegrasyon mekanizmalarının geliştirilmesi,

Orta vadede,

- Ortak pazar ve ekonomik iş birliğinin derinleştirilmesi amacıyla Türk Yatırım Fonu'nun daha etkin hâle getirilmesi, ortak serbest ticaret alanlarının oluşturulması, enerji iş birliği projelerinin hayata geçirilmesi,
- Eğitim ve kültürel iş birliği kapsamında ortak müfredat ve eğitim programlarının hayata geçirilmesi, Türk Dünyası burs programlarının yaygınlaştırılması,
- Yeşil dönüşüm ve sürdürülebilir kalkınma kapsamında ortak çevre politikalarının belirlenmesi, karbon nötr hedeflerine yönelik ortak projelerin geliştirilmesi,

Uzun vadede,

- Ulaşım ve lojistik ağının güçlendirilmesi için, Orta Koridor'un güçlendirilmesi, Trans-Hazar Ulaştırma Ağı'nın genişletilmesi, Türk Dünyası demir yolu bağlantılarının artırılması,
- Savunma ve güvenlik iş birliği çerçevesinde ortak savunma sanayii projeleri, terörle mücadele iş birlikleri, sınır güvenliği konusunda ortak önlemlerin alınması,

- Küresel karar alma mekanizmalarında etkinliği artırmak için, BM, G20, Şangay İş Birliği Örgütü gibi uluslararası organizasyonlarda ortak hareket etme prensiplerinin benimsenmesi,
- Bilim, teknoloji ve inovasyon alanlarında iş birliğini artırmak adına, ortak araştırma merkezlerinin oluşturulması, dijital dönüşüm ve yapay zekâ alanında ortak projelerin desteklenmesi,
- Türk Dünyası 2040 Vizyonu'nun hayata geçirilmesi, üye ülkeler arasında güçlü bir koordinasyon mekanizmasının kurulmasını ve stratejik iş birliklerinin genişletilmesini gerektirmektedir. Bu doğrultuda, TDT ve ilgili kurumların bu vizyonu somut projelerle desteklemesi kritik öneme sahiptir.

14.2. Türk Dünyası Markası

Türk Dünyası Markası, Türk devletlerinin uluslararası alanda ortak bir kimlik, algı ve itibar inşa etmesini amaçlayan kapsamlı bir stratejiye dayanmaktadır. Bu marka, Türk Dünyası'nın kültürel, ekonomik, siyasî ve bilimsel potansiyelini daha görünür hâle getirmek, küresel düzeyde rekabet edebilirliğini artırmak ve dünya kamuoyunda olumlu bir algı oluşturmak için tasarlanmalıdır. Türk devletlerinin tarihsel ve kültürel mirası, jeopolitik önemi, ekonomik dinamizmi ve genç nüfus potansiyeli, markalaşma sürecinin en güçlü bileşenleri arasında yer almaktadır.

Türk Dünyası markasının temel bileşenleri; ekonomi, ticaret, kültür, eğitim, turizm, bilim, teknoloji ve diplomasi gibi geniş bir yelpazeye yayılmalıdır. Türk devletleri, uluslararası organizasyonlarda ortak bir vizyonla hareket ederek hem ekonomik hem de kültürel olarak kendilerini küresel düzeyde konumlandırmalıdır. Türk Dünyası'nın güçlü ve birleşik bir marka haline gelmesi, aynı zamanda bölge ülkelerinin küresel değer zincirinde daha yüksek bir konum elde etmesini sağlayacaktır.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Kültürel markalaşma ve tanıtım stratejileri çerçevesinde Türk kültürünü tanıtan etkinliklerin, festivallerin ve sanatsal projelerin dünya çapında duyurulması, Türk mutfağı, geleneksel sanatlar ve edebiyatın küresel platformlarda daha fazla yer bulması,
- Türk Dünyası İş birliği Markalaşma Projesi kapsamında ortak bir logo, kimlik ve slogan geliştirilmesi, Türk devletlerinin küresel platformlarda daha güçlü bir şekilde temsil edilmesi,

Orta vadede,

- Ortak ekonomik markalar yaratma hedefiyle Türk Dünyası içinde üretilen ürün ve hizmetlerin "Türk Dünyası Menşeli" olarak tescillenmesi ve uluslararası pazarda rekabet edebilir markalar oluşturulması,
- Turizm ve tanıtım faaliyetleri kapsamında Türk Dünyası ülkelerinin turizm potansiyelini öne çıkaracak ortak tanıtım kampanyalarının düzenlenmesi, Türk Kültür Yolu Projesi kapsamında ortak turizm rotalarının oluşturulması,
- Bilim ve teknoloji markalaşması hedefiyle Türk Dünyası içinde araştırma ve inovasyon merkezlerinin kurulması, yapay zekâ, siber güvenlik, yenilenebilir enerji ve uzay teknolojileri gibi alanlarda ortak projelerin desteklenmesi,
- Medya ve dijital tanıtım çerçevesinde Türk Dünyası'nın uluslararası medyada ve dijital platformlarda daha görünür olması için ortak medya kuruluşlarının desteklenmesi, ortak TV kanalları ve dijital içerik üretiminin artırılması.

Uzun vadede,

- Diplomatik algı yönetimi doğrultusunda uluslararası arenada Türk Dünyası'nın ortak dış politika vizyonunun ve siyasî duruşunun vurgulanması, diplomatik faaliyetlerde ortak söylem birliğinin sağlanması,
- Türk Dünyası markasının inşası ve sürdürülebilirliği, Türk devletleri arasındaki güçlü iş birliğine ve ortak stratejilere bağlıdır. Bu doğrultuda, markalaşma süreci yalnızca devlet kurumları ile sınırlı kalmamalı; özel sektör, akademi, sanat ve medya dünyasının da aktif katılımıyla şekillenmelidir. Başarılı bir marka oluşturmak için uzun vadeli bir strateji benimsenmeli ve bu süreç, küresel rekabet koşulları dikkate alınarak dinamik bir şekilde yürütülmelidir.

14.3. Ortak Gelecek Senaryoları

Türk Dünyası'nın uzun vadeli stratejik hedeflerinin belirlenmesi, bölgesel barışın korunması ve istikrarın sağlanması için olası gelecek senaryolarının titizlikle ele alınması gerekmektedir. Küresel jeopolitik dinamikler hızla değişirken, Türk devletlerinin karşılaşabileceği fırsatlar ve tehditler de çeşitlenmektedir. Bu nedenle, farklı gelecek senaryoları üzerine çalışmak, Türk Dünyası'nın geleceğe daha sağlam adımlarla ilerlemesini sağlayacak stratejik bir yaklaşım olacaktır.

Ortak gelecek senaryoları, mevcut siyasi, ekonomik ve sosyal eğilimler doğrultusunda üç ana başlıkta değerlendirilebilir: Optimum Senaryo (En İyi Senaryo), Orta Senaryo (Gerçekçi Senaryo) ve Riskli Senaryo (Kötü Senaryo). Optimum senaryo, Türk devletle-

rinin uluslararası sistemde güçlü bir ittifak kurarak ekonomik entegrasyonu sağlaması, teknoloji ve eğitim alanlarında ilerlemesi ve bölgesel liderlik pozisyonunu güçlendirmesi üzerine kurgulanmalıdır. Orta senaryoya göre, Türk devletleri mevcut entegrasyon süreçlerini sürdürebilir ancak küresel belirsizlikler ve bölgesel dinamikler nedeniyle bazı zorluklarla karşılaşabilir. Riskli senaryoya göre ise bölgesel çatışmalar, ekonomik krizler veya dış müdahaleler gibi olumsuz gelişmeler Türk Dünyası'nın bütünleşmesini sekteye uğratabilir.

Bu çerçevede, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

Kısa vadede,

- Demografik ve sosyal senaryolar kapsamında Türk Dünyası'ndaki nüfus artış trendleri, genç nüfusun potansiyeli ve sosyal politikaların geleceğe yönelik etkilerinin analiz edilmesi,
- Teknoloji ve inovasyon senaryoları kapsamında Türk Dünyası'nın dijital dönüşümünü hızlandırmak, teknoloji altyapısını güçlendirmek ve küresel inovasyon ekosistemine entegre olmasını sağlamak için stratejiler geliştirilmesi,

Orta vadede,

- Ekonomik entegrasyon senaryoları kapsamında Türk devletleri arasında ortak bir ekonomik blok oluşturma olasılıklarının analiz edilmesi, enerji, ticaret ve yatırım iş birliği modellerinin geliştirilmesi,
- Kriz yönetimi ve dirençlilik stratejileri kapsamında küresel ekonomik krizler, salgın hastalıklar, doğal afetler ve diğer beklenmedik durumlara karşı ortak kriz yönetimi mekanizmalarının geliştirilmesi,
- İklim değişikliği ve çevresel senaryolar kapsamında iklim değişikliğiyle mücadele stratejilerinin belirlenmesi, Türk devletlerinin çevresel iş birliğini güçlendirmesi,

Uzun vadede,

- Jeopolitik senaryoların değerlendirilmesi kapsamında Türk Dünyası'nın küresel güç dengeleri içerisindeki pozisyonunu güçlendirmek için jeopolitik analizlerin yapılması, stratejik öngörülerin geliştirilmesi,
- Güvenlik senaryoları kapsamında ortak savunma politikaları ve bölgesel güvenlik iş birliği mekanizmalarının oluşturulması, olası güvenlik tehditlerine karşı hazırlıklı olunması.

Türk Dünyası'nın geleceği, bugün alınacak kararlar ve oluşturulacak politikalarla şekillenecektir. Bu nedenle, ortak gelecek senaryolarının dikkatli bir şekilde ele alınması ve risklere karşı proaktif önlemler alınması büyük önem taşımaktadır. Bölgesel iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi ve ortak stratejiler geliştirilmesi, Türk devletlerinin uluslararası arenada daha güçlü bir aktör haline gelmesini sağlayacaktır.

AK PARTİ

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sonuç ve Değerlendirme

Türk Dünyası'nın bütünleşme süreci, yalnızca tarihî ve kültürel bağlarla sınırlı olmayan, stratejik, ekonomik, diplomatik ve teknolojik iş birliklerini içeren geniş kapsamlı bir vizyonla şekillenmektedir. AK Parti'nin güçlü liderlik anlayışıyla Türk devletleri arasındaki iş birliği, kurumsal mekanizmalarla desteklenerek uzun vadeli ve somut bir yapıya dönüştürülmektedir. Bu süreç yalnızca bölgesel entegrasyonu değil, aynı zamanda Türk Dünyası'nın küresel sistemde söz sahibi olmasını hedefleyen bir kalkınma modelini de beraberinde getirmektedir.

AK Parti'nin uluslararası vizyonu doğrultusunda, stratejik alan ve güvenlik politikaları, uluslararası ilişkiler, eğitim ve akademik iş birliği, kültürel bütünleşme, sosyal politika ve insan hareketliliği, çevre ve doğal kaynak yönetimi, hukukî iş birliği, teknoloji ve inovasyon, lojistik ve altyapı entegrasyonu gibi çok boyutlu alanlarda ortak projeler geliştirilmiştir. Türkiye'nin öncülüğünde, savunma sanayii iş birliklerinden diplomatik ilişkilerin güçlendirilmesine, ortak eğitim politikalarından teknoloji transferine kadar geniş çaplı entegrasyon mekanizmaları kurulmuştur. Bu mekanizmalar, AK Parti'nin bölgesel liderlik anlayışıyla şekillendirilmiş olup Türk devletleri arasındaki dayanışmayı yalnızca siyasî boyutta değil, ekonomik ve stratejik açıdan da güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Özellikle Türk Dünyası Vizyonu, Türkiye'nin küresel jeopolitik konumunu ve ekonomik gücünü pekiştirecek bir çerçevede ilerlemektedir. AK Parti'nin dış politika yaklaşımı, ortak ekonomik projeler ve stratejik yatırımlarla desteklenmiş, Türk devletlerinin ortak çıkarlarına hizmet edecek şekilde şekillendirilmiştir. Bu kapsamda Türk Devletleri Teşkilatı'nın kurumsal yapısının güçlendirilmesi, ortak dış politika mekanizmalarının oluşturulması ve KKTC'nin uluslararası tanınırlığının artırılması gibi diplomatik hedefler de somut adımlara dönüştürülmüştür. Bununla birlikte, bölgesel entegrasyonun sürdürülebilir olması için finansal mekanizmaların kurulması hayatî önem taşımaktadır. Bu noktada hedeflenen; Türk Yatırım Fonu'nun genişletilmesi, Türk Dünyası Kalkınma ve İmar Bankası kurulması, yeni serbest yatırım bölgeleri ve yerel para birimleriyle ticaret mekanizmaları, ekonomik iş birliklerinin derinleştirilmesi için kilit rol oynayacaktır. AK Parti'nin ekonomik vizyonu doğrultusunda, kamu-özel sektör iş birliği modelleri, dijital finans çözümleri ve uluslararası yatırımcıların bölgeye çekilmesi gibi politikalar, Türk Dünyası'nın finansal bağımsızlığını artırmaya yönelik atılmış önemli adımlardır.

Teknoloji ve inovasyon alanında ise Türk Dünyası'nın ortak Ar-Ge stratejileri, teknoloji transferi mekanizmaları, yapay zekâ ve dijital dönüşüm projeleri, uzay ve havacılık iş birlikleri gibi alanlar, bölgesel rekabet gücünü artıracak ve ortak kalkınma hedeflerini hızlandıracaktır. AK Parti'nin dijitalleşme ve inovasyon odaklı ekonomi politikası, Türk

devletleri arasında ortak teknoloji ekosistemlerinin kurulmasını teşvik etmekte ve bölgenin geleceğin sektörlerinde güçlü bir oyuncu olmasını amaçlamaktadır.

Lojistik ve altyapı entegrasyonu ise Türk devletlerinin ekonomik entegrasyonunun ana omurgalarından birini oluşturmaktadır. Orta Koridor, Nahçıvan Koridoru, Kalkınma Yolu ve Lapis Lazuli projeleri, Türk Dünyası'nın ticaret yollarını güçlendirmek ve küresel ticaret ağlarında daha fazla söz sahibi olmasını sağlamak amacıyla stratejik öncelik olarak belirlenmiştir. Demiryolu ve karayolu bağlantılarının entegrasyonu, ortak lojistik merkezlerinin kurulması ve dijital lojistik uygulamalarının geliştirilmesi, bölgenin küresel ticaret yollarındaki rekabet avantajını artıracaktır.

Bütün bu süreçlerin etkin yönetilmesi ve sürdürülebilir olması için kurumsal yapılanma ve uygulama mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir. Türk Dünyası Vizyon Kurulu, İzleme ve Değerlendirme Mekanizması, Yasal Çerçeve ve Protokoller, Finansman ve Kaynak Yönetimi, entegrasyon projelerinin etkinliğini artırmak için kritik öneme sahiptir. AK Parti'nin güçlü yönetim modeli ve stratejik kurumsal yapılanma anlayışı, Türk Dünyası'nda ortak bir yönetim ve uygulama mekanizmasının inşa edilmesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak Türk Dünyası'nın ortak geleceğini inşa etme süreci, yalnızca siyasî söylemlerle değil, somut projeler, güçlü finansman mekanizmaları ve stratejik iş birlikleriyle desteklenmektedir. AK Parti'nin güçlü liderlik vizyonu ve Türkiye'nin bölgesel ve küresel güç olma hedefi, bu sürecin en önemli dinamiklerinden biridir. Türk Dünyası 2040 Vizyonu Türk devletlerini küresel ekonomik, siyasî ve teknolojik aktörler arasına sokmayı hedeflemektedir. Türkiye'nin öncülüğünde, ortak bir gelecek inşa edilmesi için atılan adımlar, sadece bölgesel refahı artırmakla kalmayacak, Türk Dünyası'nın küresel ölçekte yeni bir güç merkezi haline gelmesine de katkı sağlayacaktır. Türkiye Yüzyılı Vizyonu'na adım adım ilerlenecektir.